

Wprowadzenie

- Chłopie! a co tak siedzisz przed chałupą i dumas?
- Ano Panocku dumam, zem cłek dumny.
- A niby cemuś ty taki dumny Chłopie?
- A bo dziecioki mum dobre, łojce to dobre ludzie byli, i łojce nasych łojców tys ludzie gadali, co dobre byli. Wsytkie my po chrześcijańsku, jak Bóg przykazał zyli, kościół my postavili. Pracowite my su, zwady nie sukamy. Łojce nasze i my las wycinali, co by pole pod żyto było i chleb z niego. Pnioki z 200-letnich sosnów golemi rękamy z ziemi wyciągali, torfy my łobkopali rowami do rzyki, i tera łąki urodne sprzuntamy, jo, tom i dumny Panocku ...
- ... to i pewnie scęśliwy jesteśta?
- A scęśliwy, choć bogastwa nijakiego wielkiego ni mum...

Jeden z najznakomitszych współczesnych filozofów, amerykański politolog i ekonomista – Francis Fukuyama stwierdza: „nie chęć władzy jest największą pragnieniem człowieka, a potrzeba godności, potrzeba odzyskania własnej wartości i prawdziwego szacunku innych”. Czyż nie o godności, jako największej potrzebie człowieka mówił do milionów Jan Paweł II, podczas pielgrzymki do kraju ojczystego: „niech zstąpi duch Twój i odnowi oblicze ziemi, tej Ziemi”?

Gdzież my mamy szukać tej godności? W nowych autach, modnych ciuchach, szczytnych tytułach. Czy w pracy, w tym tej bezinteresownej na rzecz innych. Pracy dającej materialne owoce, którymi z taką radością możemy się dzielić z rodzinami, sąsiadami czy ludźmi w potrzebie. Szukajmy jej też w pamięci o często ciężkim i strasznym życiu naszych przodków. Bądźmy z ich dumni, chcieliby tego pracując kiedyś w pocie czoła dla swoich dzieci, i ich dzieci. Bądźmy z nich dumni ...

Tymi, którzy wielkim nakładem pracy i czasu, bezinteresownie przybliżają nam przeszłość są Tadeusz Kruk i Dariusz Budny. Czymże bowiem innym jest bez nadzieja wydawałoby się walka powstańców o wolność narodową, niż nie rozpaczliwą próbą odzyskania godności społeczeństwa polskiego, tłamszonej przez zaborcę. Czyż, niezmiernie staranne udokumentowanie życia religijnego i społecznego ostatnich pięciu pokoleń parafian drądzewskich, nie daje nam poczucia szacunku dla ich życia i poczucia godności nas – ich potomków? Zaręczam, że gdy przeczytacie ich teksty tu zamieszczone, poczujecie dumę z naszej społeczności, co najmniej taką, jaką ja czułem składając ten Zeszyt.

Jedynym kosztem, którego nie dało się ominąć jest druk niniejszego Zeszytu. Dziękując dotychczasowym darczyńcom: Krystynie Kulesza, liderowi programu Ziemia Krasnosielcka Historią Bogata - Mirosławowi Chodkowskemu oraz parafianom drądzewskim, proszę o ofiarość, by Zespół nasz mógł odkrywać dalsze tajemnice przeszłości, z której zapewniam powinniśmy być dumni.

Z poważaniem Redaktor Wydania
Sławomir Rutkowski

Jubileusz 100-lecia parafii pw. św. Izydora w Drądzewie 1911-2011 cz.1

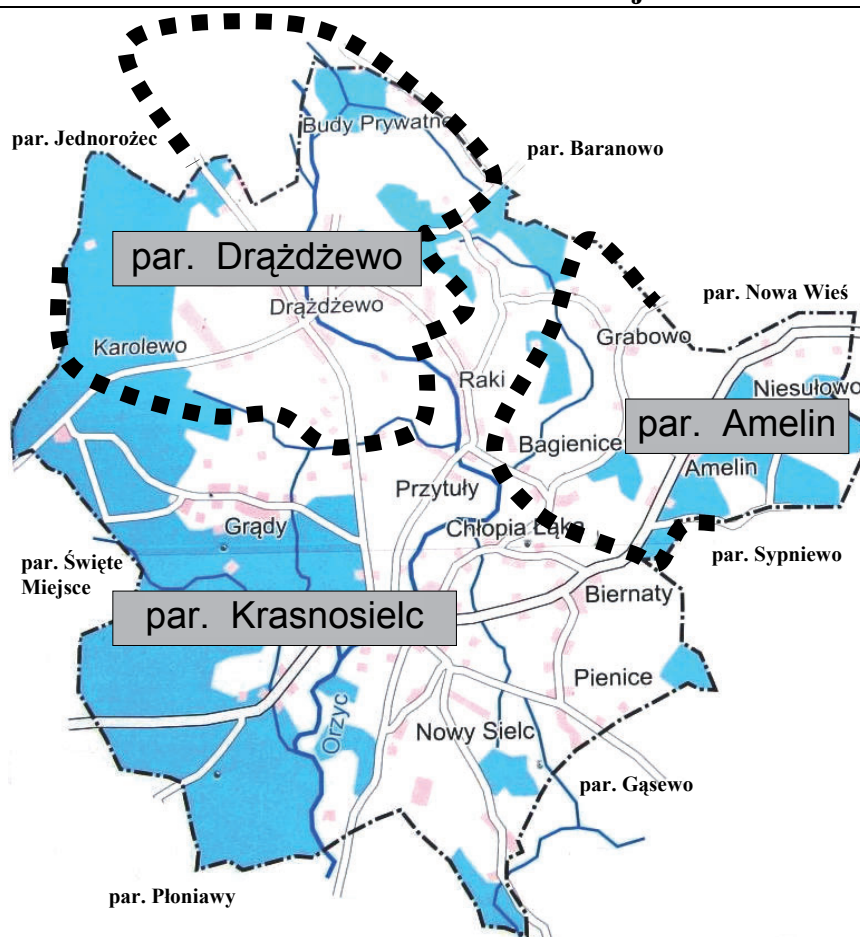
Ks. Stefan Morko - uzupełnienia

Tadeusz KRUK

Ślady polskich powstań narodowo-wyzwoleńczych na Ziemi Krasnosielckiej

Dariusz Wojciech BUDNY

Jubileusz 100-lecia parafii pw. św. Izydora w Drądzewie 1911-2011

cz. 1

Panu Bogu na chwałę, ludziom na pożytek

Tadeusz KRUK

Wstęp

*Ziemio drądzewska bliska rodzinna
Tutejszym swojska obcym gościnna
Od wieków spięta wstęgą Orzyca
Blaskiem bogatych dziejów zachwycasz*

Drądzewo to wieś sołecka, położona na prawym brzegu Orzyca, w gminie Krasnosielec, powiat makowski, woj. mazowieckie, na skrzyżowaniu dróg relacji Przasnysz - Baranowo i Krasnosielec - Chorzele. Nazwa Drądzewo wywodzi się najprawdopodobniej od staropolskiej nazwy drążdż. Tak określano chrust, gałęzie, chwasty, itp. odpady naniesione przez wezbrane wody po obfitym deszczu lub roztopach i osadzone na obrzeżach koryt rzecznych. Olbrzymie ilości drążdżu, częściowo „produkowanego” przez liczne kolonie bobrów, zalegały w obszernej dolinie Orzyca, ułatwiając przejście tej niewielkiej rzeki, tak ludziom, jak i zwierzętom.

Pierwsza wzmianka o Drądzewie pochodzi z 1386 r. z aktu erekcyjnego parafii w Sielcu, jak wówczas nazywano dzisiejszy Krasnosielec. Obie miejscowości łączyła wspólna przynależność administracyjna. Krasnosielec był siedzibą władzy świeckiej i duchownej. Tu mieszkańcy gminy i parafii załatwiali wszelkie niezbędne sprawy urzędowe, zaś interesy niezbyt pilne odkładali do czasu pobytu na jarmarku bądź targu. Zatem w kancelarii parafialnej pojawiali się „od zawsze”, czyli od XIV w., natomiast na jarmarkach, w formie uregulowanej przywilejem królewskim, od 1781 r. Istotne zmiany w miejscowości gminnej rzutowały na teren, w tym, oczywiście, na odległe zaledwie o 6 km

Zabytkowy kościół z XVIII w., przeniesiony z Krasnosielca do Drądzewa ok. 1800 r.

Do 1910 r. pełnił rolę tzw. kaplicy myśliwskiej, a w latach 1911-1997 był kościołem parafialnym

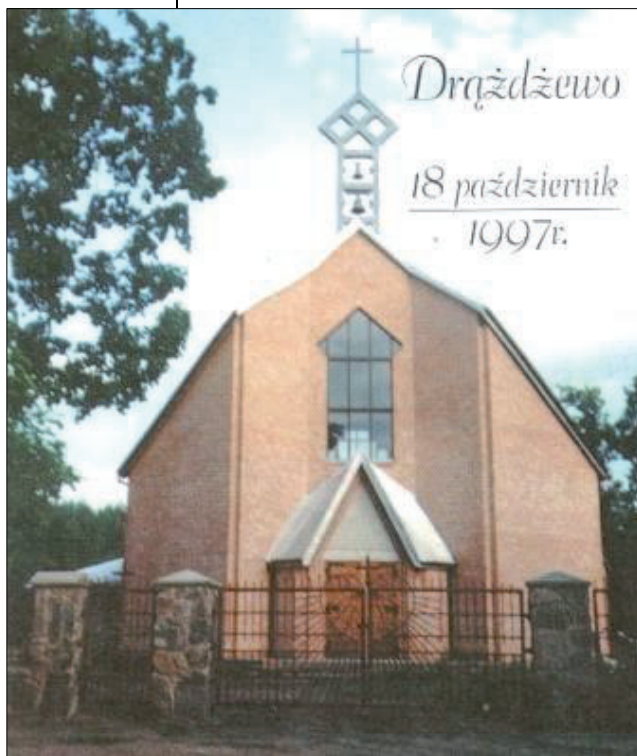
Drądzewo.

Z końcem XVII w. tereny te przeszły, na ponad 150 lat, pod jurysdykcję możnego rodu Krasieńskich. Wówczas Sielec (Sielec) przyjął nazwę Krasnosielec. Nastąpił dość dynamiczny wzrost gospodarczy tzw. klucza krasnosielckiego, czyli dóbr ziemskich nowych właścicieli. Jednym z widocznych

śladów owej świetności jest obecny krasnosielcki kościół parafialny, ufundowany w końcu XVIII w. przez Jana Chryzostoma Krasieńskiego, biskupa chełmińskiego i jego bratanka

Kościół z Drądzewa w skansenie w Sierpcu, 8 czerwca 2008 r.

Kościół w Drądzewie wybudowany w latach 1993-1997

Kazimierza. Na powyższej szczodrości donatorów skorzystało także Drążdzewo, do którego translokowano niebawem dotychczasowy kościół drewniany. W 1827 r. w Drążdzewie, oprócz wspomnianego kościoła (zwanego kaplicą) i dworu, funkcjonowała szkoła, tartak, młyn, folusz i gisernia. Wieś zamieszkiwały 364 osoby w 41 domach. Kolejne pięć dziesięcioleci zaowocowało dalszym rozwojem miejscowości - 86 gospodarstw rolnych obejmowało obszar 836 morgów.

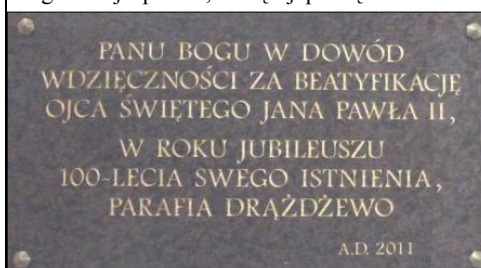
Jednostajne i w miarę spokojne życie mieszkańców przerywały burzliwe wydarzenia XIX w. - przemarsze części wojsk napoleońskich w ramach kampanii 1812 r. oraz powstania narodowe - listopadowe (1830) i styczniowe (1863). O włączeniu Drążdżewa w wir tych wydarzeń decydowały w zasadzie dwa czynniki: położenie przy trakcie z dogodną przeprawą przez Orzyc i bliskość miejscowego dworu, jako źródła aprowizacji. Powstańcy listopadowi odnotowali swoją obecność na naszym terenie potyczką pod Drążdżewem (1831) oddziału por. Michała Godlewskiego z wojskami rosyjskimi. Kolejnym epizodem było zajęcie przez tegoż dowódcę Krasnosielca. Znacznie bogatszym w wydarzenia zbrojne było powstanie styczniowe. W folwarku drążdzewskim i rozlewisku Orzyca, zwanym Polską Kępą, stoczono w 1863 r. zaciętą bitwę. W pierwszej (11 marca), pod dowództwem płk. Zygmunta Padlewskiego, partyzanci ponieśli dotkliwe straty w ludziach i sprzęcie. Wśród ok. 50 poległych był adiutant dowódcy i jednocześnie komisarz powstańczy na województwo płockie ppłk Edward Rolski. W drugiej z bitew (26-29 czerwca) oddział kpt. Józefa Trąpczyńskiego skutecznie odparł atak przeważających sił wroga, wycofując się z obłężenia. Za pomoc i sprzyjanie powstańcom, mieszkańców Drążdżewa i okolic dosięgły dotkliwe restrykcje caratu (np. Krasnosielec utracił prawa miejskie). Tragycznymi w skutkach były dla Drążdżewa również obie wojny światowe. Zarówno podczas pierwszej (1914-18), jak i drugiej (1939-45) ziemie nasze płdrowały wrogie wojska. Ludzie tracili mienie i zdrowie; niektórzy - niestety - życie...

W początkach XX w. mieszkańcy Drążdżewa i sąsiednich miejscowości czynili intensywne starania o ustanowienie własnej parafii. Koronnym argumentem w tychże zabiegach był świeżo odnowiony drewniany kościół, który przez ponad sto lat pełnił, w drążdzewskich dobrach rodu Krasińskich, rolę kaplicy dworskiej. Ponadto raz w roku, w pierwszy wtorek po Wielkanocy, proboszcz krasnosielcki sprawował w nim uroczystą Eucharystię dla okolicznej ludności.

Zwieńczeniem kilkuletnich zabiegów wiernych o ustanowienie w Drążdzewie parafii była pozytywna decyzja biskupa płockiego bł. abpa Antoniego Juliana Nowowiejskiego ogłoszona w Miesięczniku Pastorskim Płockim (grudzień 1910): „Na mocy dekretu biskupiego od 1-ego stycznia 1911 r. otwiera się filiał samoistny

w Drążdzewie, do którego będą należały wsie: Drążdzewo, Karolewo, Zwierzyniec i Wólka Drążdzewska. Filiał ten tworzy się w parafii Krasnosielckiej”.

Wraz z erygowaniem parafii dotychczasowa kaplica stała się kościołem parafialnym. Pełna organizacja parafii, liczącej początkowo 1804

Pamiętnik Jubileuszu 100-lecia parafii Drążdżewo 1911-2011

wiernych, nastąpiła w pierwszym dziesięcioleciu jej istnienia. Wzniesiono plebanię, organistówek i budynki gospodarcze. Zakupiono ponad 7 ha ziemi. Zadrzewiono teren przykościelny i cmentarz grzebalny, założono sad. W 1917 r. do nowej parafii przyłączono Budy Prywatne i Elżbiecin. Od 1920 r. ze wspólnej

kościół. Ponadto wszystkie stare budynki i parkany zastąpiono nowymi.

Obecną murowaną świątynię pod wezwaniem Najświętszego Serca Jezusowego, wzniesioną w latach 1993-97, konsekrował 18 października 1997 r. Biskup łomżyński Stanisław Stefanek; kamień węgielny poświęcił 4 czerwca 1991 r. w Łomży Papież bł. Jan Paweł II. W 2007 r. zabytkowy, drewniany kościół trafił do Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu, gdzie 8 czerwca 2008 r. - po zabiegach konserwatorskich - nastąpiło jego uroczyste poświęcenie. Miejsce po tej wiekowej budowli sakralnej upamiętnia kapliczka, z figurą Chrystusa, wystawiona w roku translokacji.

Parafia Drążdżewo, w swojej historii, należała do trzech dekanatów: makowskiego, przasnyskiego i obecnie krasnosielckiego oraz do dwóch diecezji: płockiej i - od 1992 r. - łomżyńskiej. Na przestrzeni minionych 100 lat parafianie mieli możliwość przeżywać siedem Misji św., 36 wizytacji biskupich i pięć Mszy św. prymicyjnych sprawowanych przez księży współziomków. Z należnym szacunkiem witali i żegnali kolejnych księży proboszczów, z których trzech spoczęło na miejscowym cmenta-

Ołtarz główny w kościele drewnianym

Ołtarz po odnowieniu w Sierpcu, maj 2009

nazwy Drążdżewo wyodrębniono miejscowości: Drążdżewo, Drążdżewo-Kujawy, Drążdżewo Małe, Drążdżewo Nowe (część) i przejściowo tzw. Kantor. Tym samym liczba wsi tworzących parafię wzrosła do dziewięciu.

Podczas obu wojen światowych parafia poniosła dotkliwe straty materialne: dewastacja kościoła i zabudowań plebańskich, dwukrotny zabór dzwonów, rozbiórka kamiennego parkanu, utrata archiwum. Tragicznym doświadczeniem był pożar drewnianej plebanii w 1972 r.; ocalała tylko część murowana wybudowana cztery lata wcześniej. W trudnych chwilach z bezinteresowną pomocą spieszyli hojni ofiarodawcy. Dzięki nim i zaangażowaniu duszpasterzy zmieniał się korzystnie wygląd i wyposażenie świątyni, a także otoczenia przykościelnego. W ostatnich latach XX w. zrealizowano długoletnie marzenia o budowie nowego

kościół. Ponadto wszystkie stare budynki i parkany zastąpiono nowymi. Obecną murowaną świątynię pod wezwaniem Najświętszego Serca Jezusowego, wzniesioną w latach 1993-97, konsekrował 18 października 1997 r. Biskup łomżyński Stanisław Stefanek; kamień węgielny poświęcił 4 czerwca 1991 r. w Łomży Papież bł. Jan Paweł II. W 2007 r. zabytkowy, drewniany kościół trafił do Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu, gdzie 8 czerwca 2008 r. - po zabiegach konserwatorskich - nastąpiło jego uroczyste poświęcenie. Miejsce po tej wiekowej budowlu sakralnej upamiętnia kapliczka, z figurą Chrystusa, wystawiona w roku translokacji.

Z parafii Drążdżewo wywodzą się następujące osoby konsekrowane: † ks. Wincenty Walendziak (1928), † ks. Antoni Kuśmierczyk (1929), ks. Jan Zega (1990), ks. Leszek Misiarczyk (1990), ks. Janusz Warych (1993), s. Weronika Mackiewicz, s. Laura Dudek, † br. Benedykt Tadeusz Szytych.

Kalendarium parafii Drąždżewo

po 1792 - przed 1799

- przeniesiono z Krasnosielca do Drąždżewa ok. 60-letni wówczas kościół, który przez najbliższe sto lat pełnił rolę kaplicy myśliwskiej. Decyzję o translokacji - po wybudowaniu w Krasnosielcu w 1792 r. świątyni murowanej - podjął zapewne Kazimierz Krasieński, dziedzic dóbr tzw. klucza krasnosielckiego, do których należało również Drąždżewo.

1799

- „(...) na terenie parafii Krasnosielec znajdowała się uroczyszcie poświęcona kaplica, ale bez żadnego uposażenia” (ks. W. Jemielity, Parafie Puszczy Kurpiowskiej, Łomża 2004).

1827

- Drąždżewo liczyło 41 domów i 364 mieszkańców.

1842

- „(...) klucze do kaplicy znajdowały się w sąsiednim dworze, z czego wynika, że ksiądz jedynie dojeżdżał” (ks. W. Jemielity, Parafie Puszczy Kurpiowskiej, Łomża 2004).

1881

- w Drąždżewie jest „kaplica, szkołka, gisernia, tartak, młyn i folusz” („Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego” t. 2, s. 142).

1906-1910

- prace remontowe w kościele, co poświadczają relacje: ustna Wacława Lesińskiego, którego ojciec Jan (1887-1975), uczestniczył w tym remoncie jako cieśla, i pisemna Wacława Łady (1897-1980): „...jako młody chłopak, za ojca, wraz z innymi starszymi mężczyznami, pracowałem przy zrywaniu starych, spróchniałych desek z podłogi (...)”.

- instalacja nowych ołtarzy potwierdzona, przez domniemanego wykonawcę, napisem na odwrocie szczytu ołtarza: „Ignacy Skiot robił 1906” (to nazwisko znane jest w wersji Skwiot).

- wycinka kilkudziesięciu wiekowych sosen w pobliżu kościoła; pozostawiono tylko dwie. Wspominał o tych dwóch ocalałych drzewach, bł. abp A. J. Nowowiejski w protokole powizytacyjnym parafii w 1926 r., zalecając proboszczowi, by owych „duas pinos” nie wycinał.

Pierwotne, urokliwe otoczenie kaplicy (kościół) potwierdza Wawrzyniec Kowalczyk (1892-1980), który wraz z rówieśnikami z Drąždżewa, uczęszczał na katechizację do Krasnosielca gościńcem, przy którym „stał kościółek (...) w sosnowym lesie”. I dodaje: „Katechizmu uczył nas wikary, ks. Waszul, który potem przybył do Drąždżewa na proboszcza”.

- skuteczne starania mieszkańców Drąždżewa o utworzenie parafii, przy wydatnym wsparciu Józefa Mariana Białowiejskiego, miejscowego dziedzica, który - jak podaje Wawrzyniec Gołaszewski (1894-1968) - „... postarał się o to, że i sam biskup przyjechał do Drąždżewa”. Prośby przyszłych parafian przedstawił biskupowi płockiemu A. J. Nowowiejskiemu Julian Białowiejski (brat Józefa). „Pamiętam - pisze W. Gołaszewski - kiedy mój ojciec powrócił do domu, dziwił się bardzo, że tak młody chłopiec mógł tak pięknie mówić do biskupa”. Proboszczem parafii Krasnosielec był wówczas ks. Adolf Białokoz.

1910

- pozytywna dla mieszkańców Drąždżewa, i trzech sąsiednich wsi, decyzja biskupa płockiego bł. Antoniego Juliana Nowowiejskiego o treści: „Na mocy dekretu biskupiego od 1-ego stycznia 1911 r. otwiera się filiał samoistny w Drąždżewie, do którego będą należały wsie: Drąždżewo, Karolewo, Zwierzyniec i Wólka Drąždżewska. Filiał ten tworzy się w parafii Krasnosielckiej”. Nowa parafia weszła w skład dekanatu makowskiego. Funkcję dziekana pełnił ks. Zygmunt Ignacy Fijałkowski.

1911-1912

**Ks. Władysław Żbikowski -
pierwszy proboszcz (I 1911- VIII 1912)**

Ks. Władysław Żbikowski (1856-1931),
prob. 1911-1912

Ks. Władysław Żbikowski - ur. 6 lutego 1856 r. w Popowie Borowym gm. Nasielsk, pow. nowodworski, syn Jana i Feliksy z d. Ostaszewska. Świecenia kapłańskie przyjął w 1878 r. w Płocku prawdopodobnie z rąk bpa Aleksandra Gintowta Dziewałtowskiego. Wikariusz w Porębie, Nasielsku, Krzynowłodze Małej, Sierpcu i Krasnosielcu. Proboszcz parafii Kurowo, Łysakowo, Zaręby, Radzanowo k. Płocka, Koziecynek, Borkowo, Brwilno i Łukomie. W latach 1911-1912 współorganizator

i pierwszy proboszcz parafii Drąždżewo. Autor podstawowych przedsięwzięć organizacyjnych nowej placówki duszpasterskiej (księgi parafialne, budowa plebanii, zakup dzwonów kościelnych itp.). Zm. 22 grudnia

1931 r., spoczywa na cmentarzu w Łukomiu, w pow. Sierpeckim

1911

- sprawy organizacyjne nowej parafii, liczącej 1804 wiernych.

- założenie ksiąg metrykalnych, zgodnie z zarządzeniem biskupa płockiego z dnia 18 listopada 1909 r., że każdy „...proboszcz powinien prowadzić księgi (...), w których obowiązywały systematycznie, skrupulatnie i porządnie zapisywać dla użytku Kościoła wszystkich urodzonych, zaślubionych i zmarłych parafii swojej”; dokumenty sporządzano w języku rosyjskim.

- urządzenie cmentarza grzebalnego na ziemi wydzielonej od Wawrzyńca Szewczaka.

- zakup trzech dzwonów (zabrane przez Niemców w 1915).

- pierwszy chrzest: Franciszek Łukaszewski s. Stanisława z Wólki Drąždżewskiej.

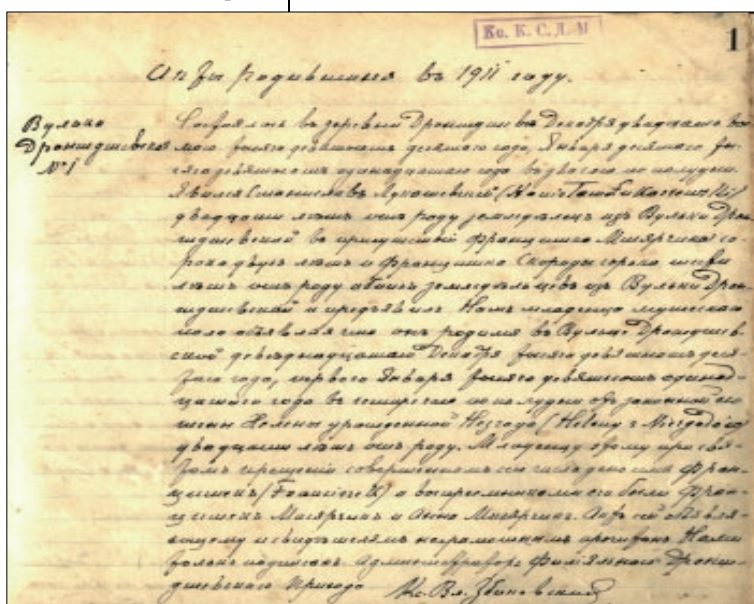
- pierwszy ślub: Stanisław Ptak i Stanisława Skoroda z Wólki Drąždżewskiej.

- pierwszy pogrzeb: śp. Franciszka Daliga z d. Kozian, lat 37, z Drąždżewa.

- 18 kwietnia pierwszy odpust w nowej parafii. Historia tego odpustu jest związana bezpośrednio z dziejami drewnianego kościoła na ziemi drąždżewskiej. „W 1842 r. klucze do kaplicy - pisze ks. W. Jemielity - znajdowały się w sąsiednim dworze, z czego wynika, że ksiądz jedynie dojeżdżał”. Dojeżdżał do Drąždżewa zapewne sporadycznie, z odległego o 6 km Krasnosielca, by w tejże kaplicy, zwanej myśliwską, sprawować Eucharystię. Z biegiem czasu utrwalił się zwyczaj odprawiania uroczystej Mszy św. z procesją rezurekcyjną dla miejscowej i okolicznej ludności w pierwszy powszedni dzień po Wielkanocy, tj. we wtorek. Opóźnione, uroczyste świętowanie Zmartwychwstania Pańskiego w Drąždżewie miało, oprócz aspektu czysto religijnego, również wydźwięk nobilitacyjny. W przyszłości stało się podstawą do czynienia starań o powstanie samodzielnej placówki duszpasterskiej. Od 1911 r., wraz z ustanowieniem parafii, tradycyjny odpust na stałe wszedł do jej świątecznego kalendarza.

1911-1912

- budowa drewnianej plebanii, odkupionej od parafii Nowa Wieś k. Ostrołęki (spłonęła w 1972 r.).

Pierwsza metryka chrztu spisana przez ks. prob. W. Żbikowskiego 10 stycznia 1911 r.
(ochrzczony Franciszek Łukaszewski)

1912-1920

**Ks. Bronisław Waszul –
drugi proboszcz (IX 1912 - IV 1920)**

Ks. Bronisław Waszul (1880-1947),
prob. 1912-1920

Ks. Bronisław Waszul - ur. 8 grudnia 1880 r. w Pułtusk, syn Karola i Antoniny z d. Prusińska. Świecenia kapłańskie przyjął 1 listopada 1903 r. w Płocku z rąk bpa Jerzego Szembeka. Wikariusz (1903-1912) w Pułtusk, Krasnosielcu i Kadzidle. Proboszcz w Rębowie, Małkini, Lubielu (dwukrotnie), Grzebsku i Chorzelach. W latach 1912-1920 proboszcz parafii Dąrdźzewo. Dokończył dzieło poprzednika, ks. Władysława Zbikowskiego, w zakresie pełnej organizacji nowej parafii (m.in. zakup ziemi ornej, wzniesienie budynków gospodarczych, założenie sadu). Zm. 7 kwietnia 1947 r., spoczywa na cmentarzu w Lubielu, w pow. wyszkowskim.

1912

- dokończenie spraw organizacyjnych nowej parafii.
- budowa wszystkich budynków (z wyjątkiem plebanii), budynki kryte gontem.
- zadrzewienie placu przykościelnego i cmentarza grzebalnego.
- zakup 13 morgów (ok. 7,3 ha) ziemi ornej i łąk.
- założenie sadu owocowego.

1915

- grabież wszystkich trzech dzwonów dokonana przez Niemców.
- parafia przeszła z dekanatu makowskiego do dekanatu przasnyskiego. Funkcję dziekana pełnił ks. Józef Piekut.
- w połowie lipca sporządzono w księgach parafialnych ostatnie akty w języku rosyjskim, następnie wystawiano już po polsku.
- 3 listopada - jedyny w 1915 r. związek małżeński zawarli: Władysław Wilga z Dąrdźzewa i Kazimiera Seferyn z Lipy.
- odnotowano aż 115 zgonów, najwięcej w historii parafii w jednym roku; dla porównania: 1914 - 48, 1916 - 38.

1917

- do parafii Dąrdźzewo włączono Budy Prywatne i Elżbiecin.

1919

- 27-28 maja pierwsza wizytacja kanoniczna parafii, której dokonał bł. abp Antoni Julian Nowowiejski; do bierzmowania przystąpiło 714 osób.

1920 - 1928

**Ks. Wacław Krauze –
trzeci proboszcz (IV 1920 - VIII 1928)**

Ks. Wacław Krauze (1886-1971),
prob. 1920-1928

Ks. Wacław Krauze - ur. 8 stycznia 1886 r. w Chorzelach, syn Wincentego i Konstancji z d. Budzyńska. Świecenia kapłańskie przyjął 17 maja 1908 r. w Płocku z rąk bpa Apolinarego Wnukowskiego. W latach 1908-14 wikariusz w Szelkowie, Ostrowi Maz., Sierpcu, Czerwinie oraz administrator par. Nowa Wieś (1909). Prob. par. Strzegocin (z obsługą kościoła filialnego w Gąsiorowie 1914-17), Łysakowo (z obsługą par. Zeńbok 1917-20), Proboszczewice (1928-39) i Dzierżenin (1939-42 - do momentu aresztowania przez Niemców). Proboszcz parafii Dąrdźzewo w latach 1920-1928. Współzałożyciel miejscowej OSP (1926) i pierwszy prezes jej Zarządu. Gospodarz, pierwszych w historii parafii Dąrdźzewo, uroczystości prymicyjnych ks. Wincentego Walendziaka (1928). Pomysłodawca rozbudowy kościoła (realizacja nie doszła do skutku). Więzień obozu koncentracyjnego w Dachau (nr obozowy 67625). Po wojnie, przez kilkanaście lat, prowadził działalność duszpasterską na obczyźnie. Zm. 23 października 1971 r., spoczywa na cmentarzu w Myszyńcu.

1920

- „W Dąrdźzewie przeżywał wojnę polsko-bolszewicką 1920 r. Na kilka tygodni opuścił parafię, przebywając w Warszawie. Powrócił, gdy nastąpił spokój i warunki do normalnej pracy” - podaje ks. M. Grzybowski.
- ze wspólnej nazwy Dąrdźzewo wyodrębniono miejscowości: Dąrdźzewo, Dąrdźzewo-Kujawy, Dąrdźzewo Małe, Dąrdźzewo Nowe (część) i przejściowo tzw. Kantor. Tym samym liczba wsi tworzących parafię wzrosła do dziewięciu. Obecne Dąrdźzewo Małe do 1926 r. figurowało jako Dąrdźzewo-folwark, natomiast Kantor, w latach 1926-28, występował pod nazwą Dąrdźzewo-dominium.

1921

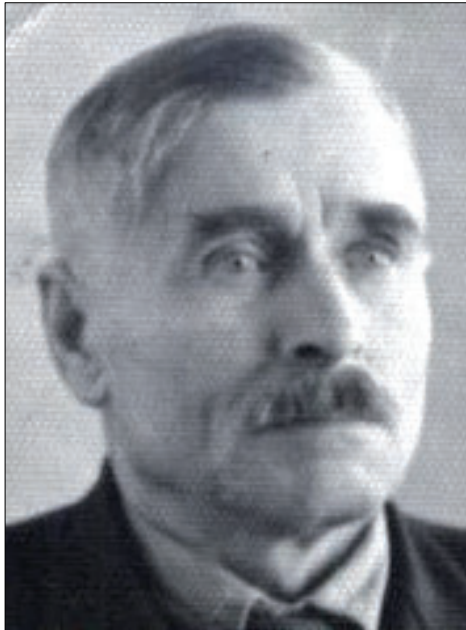
- zawarto 49 związków małżeńskich; średnia roczna z lat 1911-1929 wynosi 19.

1920 - 1922

Rafał Adamcewicz - organista.

1922 - 1929

Franciszek Żyra - organista.

Franciszek Żyra,
organista w latach 1922 - 1929

1923

- 29 kwietnia odbyło się zebranie parafian, na którym ks. Wacław Krauze poinformował o planach rozbudowy kościoła (sporządzono stosowny protokół).
- 9 maja opracowano „Projekt przebudowy i przemalowania kościoła w Dąrdźzewie” (do realizacji planów nie doszło).

1926

- 24-25 sierpnia druga wizytacja kanoniczna parafii, której dokonał bł. abp A. J. Nowowiejski; do bierzmowania przystąpiło 585 osób. Podczas Mszy św. abp pobłogosławił związek małżeński Stanisławy Krauze (siostra ks. prob.) i Ludwika Balickiego (kier. miejscowej szkoły), co potwierdza zapis w Księdze ślubów (Akt 13/1926): „Obrzęd ten religijny dopełniony został przez Jego Ekscelencję biskupa Płockiego Antoniego Juliana Nowowiejskiego”.

1927

- ks. prob. Wacław Krauze został prezesem nowo powstałej Ochotniczej Straży Pożarnej w Dąrdźzewie. Strażacy od początku włączyli się w życie parafii, np. poprzez udział w uroczystościach religijnych, pracach na rzecz kościoła czy coroczną adorację przy Grobie Pańskim. O tej pięknej tradycji, trwającej do dzisiaj, wspomnieli Władysław Kocot w liście z niewoli, pisany do rodziny w Wielki Piątek 22 marca 1940 r.: „...czy na pewno strażacy z Dąrdźzewa trzymają straż przy grobie Chrystusa. Czy im wolno?”.
- pierwszy wpis w księgach parafialnych wsi Dąrdźzewo Małe.

1928

- 17 czerwca Mszę św. prymicyjną - pierwszą w historii parafii Dąrdźzewo - odprawił ks. Wincenty Walendziak. W lipcu, sierpniu i w Boże Narodzenie ks. W. Walendziak udzielił w Dąrdźzewie Chrztu św. 13-gu dzieciom. Do rodzinnej parafii wracał systematycznie przez wszystkie 45 lat swego kapłaństwa.

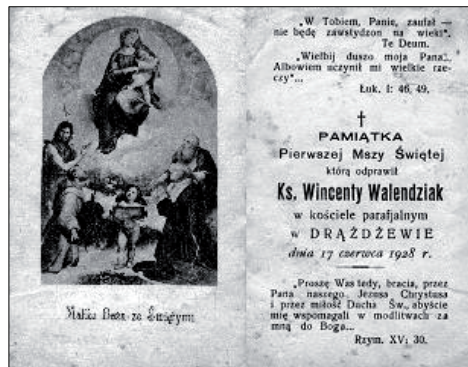
Ks. Wincenty Walendziak

Ks. Wincenty Walendziak (1903-1973)

- ur. 19 lipca 1903 r. w Drażdżewie gm. Krasnosielc, pow. makowski, syn Piotra i Małgorzaty z d. Opalach. Świecenia kapłańskie przyjął 10 czerwca 1928 r. w Płocku z rąk bł. bpa Leona Wetmańskiego. Pierwszy kapłan pochodzący z par. Drażdżewo. Absolwent Uniwersytetu w Strasburgu (1938). Proboszcz w parafiach diecezji płockiej: Woźniki, Radzanowo, Klukowo i Nasielsk. Wykładowca w WSD w Płocku. Podczas okupacji - spędzonej w Drażdżewie incognito - prowadził tajne nauczanie i, w ograniczonym zakresie, pełnił posługę duszpasterską. Zm. 27 lutego 1973 r. w wieku 70 lat. Spoczywa na cmentarzu w Klukowie, gmina Świercze, pow. pułtuski.

1928 - 1936

Pamiętka Mszy św. prymicyjnej ks. Wincentego Walendziaka

Ks. Julian Tyszką -

czwarty proboszcz (IX 1928 - I 1936)

Ks. Julian Tyszką - ur. 13 lutego 1866 r. w Lisiogórze gm. Przasnysz, syn Feliksa i Emilii z d. Smoleńska. Świecenia kapłańskie przyjął 6 stycznia 1892 r. w Warszawie z rąk bpa Kazimierza Ruskiewicza. Ponad 30 lat posługiwał w archidiecezji warszawskiej: wikariusz (1892 -1897) w Grabowie, Kampinosie, Młodzieszynie i Zegrzu; proboszcz (1897-1906) par. Babsk, Imielno i Głogowiec. Przez kilka lat prefekt szkół fabrycznych w Żyrardowie i kapelan Przytułku „Królikarnia” i Szpitala Dzieciątka Jezus w Warszawie. Od 1924 pracował w diecezji płockiej: prefekt szkół w Gąbinie i Gostyninie. W latach 1928-1936 prob.

par. Drażdżewo, a następnie Mochowo. Inicjator i organizator budowy w 1928 r., na placu przykościelnym w Drażdżewie, monumentalnego pomnika, ku czci poległych powstańców, w 65. rocznicę wybuchu powstania styczniowego. Gospodarz, drugich w historii parafii Drażdżewo, uroczystości prymicyjnych ks. Antoniego Kuśmierczyka (1929). Zm. 11 września 1938 r., spoczywa na cmentarzu w Mochowie, w pow. sierpeckim.

1928

- w 65. rocznicę wybuchu powstania styczniowego, z inicjatywy ks. proboszcza, wzniesiono na placu przykościelnym kamienny pomnik, wg projektu inż. Tyszki (brat ks. Juliana), opatrzony tablicą pamiątkową o treści:

POLEGŁYM POWSTAŃCOM WDZIĘCZNI RODACY 1863 - 1928

Obszerną relację z prac ekshumacyjnych i budowlanych przedstawił ich naoczny świadek Władysław Kocot, nauczyciel miejscowej szkoły, pisząc m.in., że parafianie „... wykopali dość głęboki dół pod pomnik, do którego po rozkopaniu 1 zbiorowej mogiły i 8 mogił pojedynczych, poprzenosili czaszki i całe kości powstańców. Oni ekshumowali kości powstańców. Tu należy wymienić (...): Wawrzyniec Kowalczyk z Gierówki, Wincenty Różecki z Gościńca, Stanisław Szewczak z Kujaw. Pracy przy ekshumacji i budowie pomnika przyglądało się dużo parafian. Poza tym ekshumowanym kościom, (...), płaszczom sukienkom, pasom, sprzączkom po powstańcach przyglądały się dzieci klas starszych, przeprowadzone do rozkopanych mogił powstańców przez 5 nauczycieli z kierownikiem Marcinem Błaszczyńskim (...).” Wspomniane mogiły znajdowały się na cmentarzu przykościelnym.

- założenie dwóch sadów owocowych (po obu stronach kościoła, ok. 300 drzewek).

- ogrodzenie cmentarza przykościelnego kamiennym parkanem (rozebrany podczas II wojny na budowę szosy).

- zadrzewienie drogi od spichlerza (powojenna siedziba szkoły) do kościoła.

1929

- budowa tzw. organistówki.

Ks. Julian Tyszką (1866-1938), prob. 1928-36

- 29 grudnia Mszę św. prymicyjną - druga w historii parafii Drażdżewo - odprawił ks. Antoni Kuśmierczyk. We wrześniu 1928 r. oraz w styczniu i sierpniu 1929 r. diakon A. Kuśmierczyk udzielił w Drażdżewie Chrztu św. 7-gu dzieciom. We wszystkie kleryckie wakacje pomagał ks. proboszczowi, podobnie jak ks. Walendziak, w katechizacji dzieci i młodzieży.

Ks. Antoni Kuśmierczyk (1903-1941)

Ks. Antoni Kuśmierczyk

- ur. 31 grudnia 1903 r. w Drażdżewie-Kujawach gm. Krasnosielc, pow. makowski, syn Stanisława i Aleksandry z d. Stancel. Świecenia kapłańskie przyjął 21 grudnia 1929 r. w Płocku z rąk bł. abpa Antoniego Juliana Nowowiejskiego. Drugi kapłan pochodzący z parafii Drażdżewo. Absolwent Instytutu Katolickiego w Paryżu (1938). Posługę duszpasterską pełnił w Gąbinie i Płocku. Dyr. Diecezjalny Stowarzyszeń Religijnych.

Podczas wojny więziony w obozie koncentracyjnym w Działdowie. Zm. 11 września 1941 r., w wieku lat 38, w nieznanych bliżej okolicznościach. Spoczywa w zbiorowej mogile, w miejscu kaźni, w Lesie Białuckim, na terenie gminy Hłowo-Osada, w pow. działdowskim.

Pamiętka Mszy św. prymicyjnej ks. Antoniego Kuśmierczyka

Małżeństwo Marianna (1886-1969) i Stanisław (1881-1965) Żyra. Marianna wieloletnia opiekunka asysty procesyjnej. Stanisław nosił krzyż procesyjny.

- 20 sierpnia bł. abp A.J. Nowowiejski był przejazdem w Drąždzewie. „Po mszy św. u ojców pasjonistów w Przasnyszu ks. Arcybiskup pojechał do Puszczy Kurpiowskiej, zwiedził Drąždzewo, Jednorozec, Baranowo, Brodowe Łąki, Zaręby. Celem tych odwiedzin było nie tyle zwiedzenie odbudowanych kościołów i zabudowań plebańskich, lecz głównie zetknięcie się z kapłanami, którzy rzadko widują swojego Arcypasterza, postawieni zaś na oddalonych placówkach potrzebują moralnej podniety, rad lub słów uznania za trudy i zabiegów dla dobra moralnego ludności puszczańskiej”.

1933

- uroczyste wręczenie sztandaru Ochotniczej Straży Pożarnej w Drąždzewie. „OSP w Drąždzewie już od zarania swego istnienia zawsze żyła w zgodzie i współpracy z parafią, z tutejszą szkołą, z Kołem Gospodyń Wiejskich i z innymi organizacjami znajdującymi się we

zaski dla OSP w Drąždzewie, który na skutek działań wojennych i masowej ucieczki ludności z naszych okolic zaginął w 1939 roku.

1929 - 1934

Stanisław Woźniak - organista.

1934 - 1936

Marian Kordowski - organista.

1935

- 27-28 maja trzecia wizytacja kanoniczna parafii (ostatnia przed wybuchem wojny), której dokonał bł. bp Leon Wetmański. Pełną relację z przebiegu tej wizytacji zamieścił Miesięcznik Pastorski Płocki (nr 8/1935, s. 355): „Z Baranowa wyjazd do Drąždzewa. Jasna i słoneczna pogoda znika, niebo się zachmurzyło, zerwał się wiatr, nie wróżąc pięknego i pogodnego ingressu w Drąždzewie.

Na granicy parafii w Wólce Drąždzewskiej przy bramie tryumfalnej czekają ludzie na powitanie Pasterza. Czekają również banderia

jeźdźców, ubrana w białe mundury. Chociaż niebo zachmurzone, ale deszczu nie ma. Przy bramie tryumfalnej witają Ks. Biskupa prezes Akcji Katolickiej p. Edmund Jakubisiak. Przy młodzieży szkolnej stoją czterech nauczycieli i nauczycielka, jest tu szkoła 5-cio klasowa, - Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej ze sztandarem i Trzeci Zakon w habitach.

Po przyjeździe do kościoła Ks. Biskup mówił o wierze, którą nam daje nieomylny Kościół katolicki. Do Bierzmowania przystąpiło 387 osób.

Wszędzie widać zewnętrzny ład i porządek: kościół czysty, plebania i zabudowania również, cmentarz ogrodzony murem, który został zakończony cementowym okapem; ogród 3 morgowy ogrodzony wysokim parkanem, w ogrodzie 280 drzew owoc. świadczy o zapobiegliwości ks. prob. Juliana Tyszki. Na cmentarzu kościelnym w 1928 r. wystawiony wysoki pomnik z kamienia zakończony krzyżem, ku czci poległych w 1863 r.; od strony cmentarza pomnik ma tablicę marmurową z napisem i Orła Białego. Drzewa na cmentarzu dobrze utrzymane; kościół czysty, zakrystia słabo zaopatrzona.

Życie wszakże organizacji, dawniej tu istniejących, zanikło, funkcjonuje tylko III-ci Zakon i Stow. Młodzieży Żeńskiej, Bractwo Najświętszego Sakramentu, Różańcowe; Stow. Młodzieży Męskiej nie istnieje. Dzieci znają swój katechizm. Odpowiedzi wymuszone, nie wszystkie były ściśle: np.: Kościół jest to Papież, biskupi, kapłani, wierni. Cnota - myśl i chęć do dobrego itp.

Kazanie o wychowaniu wypowiedział ks. dr Jezusek, na sumie ks. kan. Krysiak o boskim pochodzeniu Kościoła.

Z Drąždzewa Ks. Biskup przyjechał do Jednorozca. Na granicy parafii Drąždzewskiej brama, przy której stoi dużo ludzi, czekając na pożegnanie Ks. Biskupa”.

Chór parafialny 1932 r. Siedzą (od lewej): Zofia Wilk, Julianna Szczepańska, Genowefa Łukaszewska, ks. prob. Julian Tyszka, Stanisław Woźniak - organista, Stanisława Chrzanowska, Władysława Szczepańska, Janina Ptak. Stoją (od lewej): Antoni Dawid, Józef Dawid, Genowefa Szatanek, Franciszek Szczepański, Stanisław Szczepański, Paweł Tabaka, Marian Tomaszewski, Marta Ferenc, Jan Kuśmierczyk, Franciszek Łukaszewski¹

¹ - akt chrztu Franciszka Łukaszewskiego ur. 1 stycznia 1911 r., otwiera Księgę Ochrzczonych parafii Drąždzewo

1936 - 1943

**Ks. Edmund Rzewnicki –
piąty proboszcz (I 1936 - VII 1943)**

Ks. Edmund Rzewnicki (1898-1943),
prob. 1936-1943

Ks. Edmund Rzewnicki - ur. 17 lipca 1898 r. w Wiktorowie gm. Krzynowłoga Mała, pow. przasnyski, syn Błażeja i Teresy z d. Gadowska. Święcenia kapłańskie przyjął w Płocku 11 kwietnia 1925 r. z rąk bł. abpa Antoniego Juliana Nowowiejskiego. Wikariusz (1925-1930) w Krzynowłodze Małej, Róźnie i Płońsku; administrator par Strzegocin (1930-1936). Proboszcz parafii Drądzewo w latach 1936-43. Organizator pierwszych w Drądzewie Misji św. (1937).

Zwolennik budowy nowego kościoła (plany zniweczyła wojna). Szykanowany i więziony podczas okupacji za prowadzenie działalności duszpasterskiej. Zm. 30 lipca 1943 r., spoczywa na cmentarzu w Drądzewie.

1936 - 1957

**Felicjan Szachta - organista.
1937**

Felicjan Szachta (1911-1985);
organista w latach 1936-1957

- pierwsze w dziejach parafii Misje św. przeprowadzili misjonarze diecezjalni.

1937 - 1939

- działania przygotowawcze do realizacji planów z 1923 r. w sprawie rozbudowy kościoła.
- w 1938 r. architekt Kiziniewicz opracował projekt budowy kościoła w Drądzewie. Dokument parafowali: ks. prob. Edmund Rzewnicki i - w imieniu parafian - Henryk Roman, administrator Kantoru.
- w ramach przygotowań do budowy kościoła - wg projektu architekta Kiziniewicza - zwieziono 60m³ drewna (budulec podarowała księżna Maria z Krasieńskich Czartoryska), wykonano kilkanaście tys. cementowych pustaków, ze-

1944 r. przebywający czasowo w Karolewie, w mieszkaniu Piotra Grzyba, ks. Stanisław Puchaczewski, prob. par. Różeń, pobłogosławił związek małżeński Jana i Pelagii Szajnowskich oraz Hieronima i Ireny Sztuchów. Akty ślubów sporządzono w 1946 r. Fragmentaryczne relacje o funkcjonowaniu parafii podczas wojny pochodzą również z korespondencji Genowefy Kocot do męża Władysława, gdzie autorka listów wspomina o Pasterce (1940), Pierwszej i Generalnej Komunii św. (1941-1943) swoich córek oraz, że syn „co dzień idzie do mszy św. służyć” (1942).

Ks. prob. Edmund Rzewnicki z parafianami na Polskiej Kępie, 12 lipca 1942 r.

brano 3 tys. zł. Podczas wojny - jak pisze w *Kronice parafialnej* ks. S. Morko - „... część (...) drzewa wypożyczyli parafianie - resztę zaś (...) materiału - wraz z parkanem przykościelnym zagrabili (...) okupanci”.

1939 - 1945

- w mrocznych latach okupacji pracę duszpasterską, w znacznie ograniczonym zakresie, prowadzili: ks. prob. E. Rzewnicki i jego następca ks. A. Sadowski oraz mieszkający w Drądzewie, incognito, ks. W. Walendziak. Jesienią 1943 r. ks. Walendziak, w prywatnym mieszkaniu, pobłogosławił związek małżeński Nicefora i Julii Budkiewiczów. W grudniu

1942

- zabór obu dzwonów kościelnych przez okupanta (to już drugi zagrabiony parafii komplet dzwonów).

1943

- „... w naszym kościółku już jakiś czas się nie odprawia. Ksiądz Rzewnicki jest poważnie chory i to już dłuższy czas...” - zanotowała 12 lutego 1943 r. Genowefa Kocot.

- 30 lipca 1943 r. zm. w wieku 45 lat, po długiej chorobie, ks. prob. Edmund Rzewnicki, spoczął na miejscowym cmentarzu.

Pogrzeb ks. prob. Edmunda Rzewnickiego - kondukt żałobny na cmentarzu, 2 sierpnia 1943 r.

1943 - 1945

**Ks. Aleksander Sadowski –
szósty proboszcz (VIII 1943 - III 1945).**

Ks. Aleksander Sadowski (1903-1978),
prob. 1943-1945

Ks. Aleksander Sadowski - ur. 30 kwietnia 1903 r. w Kołaczkowie gm. Opinogóra, pow. ciechanowski, syn Franciszka i Marianny z d. Grochowska. Świecenia kapłańskie przyjął 19 czerwca 1932 r. w Płocku z rąk bł. abpa Antoniego Juliana Nowowiejskiego. Wikariusz w Winnicy; proboszcz w Radzikach, Janowie,

Drewniana plebania (widok od strony sadu), odkupiona w 1911 r. od parafii Nowa Wieś, pow. ostrołęcki; spłonęła w 1972 r. Mieszkało w niej siedmiu kolejnych proboszczów, a ks. Wacław Krauze, był jej lokatorem w obu miejscach lokalizacji: jako administrator par. Nowa Wieś (1909) i jako proboszcz par. Drażdżewo (1920-1928).

Skrwilnie i w Drażdżewie w latach 1943-1945. Szykanowany i więziony podczas wojny za prowadzenie działalności duszpasterskiej. Zm. 22 stycznia 1978 r., spoczywa na cmentarzu w Skrwilnie, w pow. rypińskim.

1943

- we wrześniu ks. A. Sadowski objął probostwo w Drażdżewie. „Po śmierci ks. E. Rzewnickiego - napisał ks. Morko w *Kronice parafialnej* - nominację na probostwo w Drażdżewie otrzymał ks. S. Morko, wikariusz w Krasnosielcu. W tym czasie przebywał w Przasnyszu jego kolega kursowy ks. A. Sadowski, wysiedlony przez Niemców ze swej parafii Radziki koło Rypina. Powodując się uczuciami przyjaźni ks. S.M. zaproponował ks. A. Sa-

dowskiemu, by zamieszkał w Drażdżewie i przez czas okupacji administrował tą parafią, na co władze diecezjalne wyraziły zgodę”.

1945

- 13 lutego ks. A. Sadowski pobłogosławił, jedyne podczas swojego pobytu w Drażdżewie, pierwsze cztery związki małżeńskie zawarte po wojnie. Ślubowali: Antoni Szewczak i Władysław Wieczorek, Stanisław Steczka i Genowefa Has, Jan Kowalewski i Zofia Rozicka oraz Franciszek Iciak i Otylia Dąbrowska.

1945 - 1974

**Ks. Stefan Morko –
siódmy proboszcz (III 1945 - VIII 1974).**

Ks. Stefan Władysław Morko - ur. 9 stycznia 1904 r. w Porębie nad Bugiem gm. Brańszczyk, pow. wyszkowski, syn Jana i Anny z d. Sowa. Świecenia kapłańskie przyjął 19 czerwca 1932 r. w Płocku z rąk bł. abpa Antoniego Juliana Nowowiejskiego. Wikariusz w Pniewie (1932) i Krasnosielcu (1933-1945), administrator par. Jednorozec (1945-1953). Proboszcz parafii Drażdżewo w latach 1945-74. Kapłan, wychowawca i społecznik. Inicjator licznych przedsięwzięć w sferze duchowej i materialnej, szczególnie w trudnych latach powojennych. Zaangażowany w działalność kulturalno-oświatową i charytatywną na rzecz parafii i środowiska. Organizator Misji św. (1948 i 1963). Gospodarz uroczystości jubileuszowych 50-lecia parafii Drażdżewo (1911-1961). Represjonowany podczas okupacji. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1938). Patron drażdżewskiego ronda (od 2011). Zm. 17 sierpnia 1974 r., spoczywa na cmentarzu w Drażdżewie.

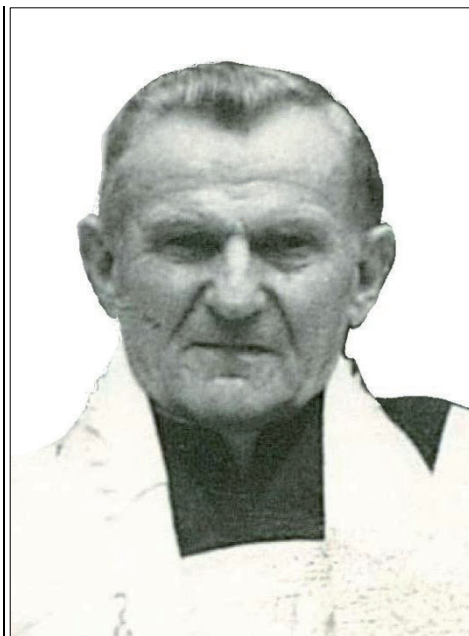
1945

- marzec: prace porządkowe - remontowe, jak oszklenie okien w kościele i uszczelnienie dachu po pociskach; zmiana jednej strony dachu na plebanii.

- wyposażenie świątyni, dzięki ofiarodawcom, w podstawowy sprzęt i szaty liturgiczne.

- pierwsze powojenne 5-dniowe rekolekcje wielkopostne.

- 1 kwietnia, Wielka-

Ks. Stefan Władysław Morko (1904-1974),
prob. 1945-1974

noc. „Pierwsza Rezurekcja w powojennej Polsce - zanotował ks. prob. Stefan Morko. - Rozrzucona ludność ze łzami w oczach śpiewała „Wesoły nam dziś dzień nastał” towarzysząc tłumnie rezurekcyjnej procesji. Choć nie dla wszystkich wprawdzie był to jeszcze dzień „wesoly”. Dziesiątki osieroconych żon i dzieci czekały bowiem na powrót swych mężów i ojców. Większość z nich czekała na próżno, bo ukochane przez nich osoby pochłonęły obozy śmierci”.

- uzupełnienie drzewostanu w sadzie o ponad 90 drzewek owocowych.

- założenie kroniki parafialnej, w której - pod datą 3 maja 1945 r. - ks. Stefan Morko tak uzasadnił potrzebę jej odtworzenia: „W czasie działań wojennych - w styczniu 1945 r. - zaginęły wszelkie archiwalne dokumenty dotyczące ubiegłych dziejów parafii i Kościoła w Drażdżewie”. Ponadto na kartach kroniki przedstawił pierwsze, przynębiające wrażenia, jakie odniósł tuż po przybyciu do Drażdżewa: „Kościół zdemolowany wewnątrz, pozbawiony całkowicie białizny kościelnej i niezbędnych szat liturgicznych. Dokoła kościoła stopy gruzu z rozebranego przez Niemców parkanu cmentarnego. Na placu przykościelnym rowy i okopy strzeleckie pełne śmieci. Plebania i wszystkie budynki gospodarskie prawie bez dachów, a właściwie z dachami krytymi w mazaikę: z gontów, papy, blachy, desek i słomy - a przez to wszystko razem, w czasie deszczu,

Cmentarz - prawa kwatera (widok od bramy), fot. ok. 1946 r.

Krzyż Misyjny ustawiony 9 czerwca 1948 r. (w głębi, przy dzwonnicy, połowa ambona)

ciekło jak przez sito". Prawdopodobnie kronikę parafialną prowadzili poprzedni proboszczowie, począwszy od ks. Żbikowskiego, który znany był z zamięłowania „do studiów historycznych, z zapalem młodzieńczym czytał poważne dzieła i miesięczniki, interesując się sprawami ogólnymi w Kościele katolickim i w Polsce”. Zainteresowania kronikarskie przejawiał także jego następca, ks. Waszul, który opracował monografię parafii Lubiel, gdzie duszpasterzował dwukrotnie (1922-1934 i 1946-1947).

- charakterystyka kościoła wg ks. Morki: dł. - 19,50 m, szer. 11,30 m; prezbiterium 6,70 m x 6,50 m; nawa 10,40 m x 10,40 m; wys. ścian - 6 m; bale sosnowe kładzione na tzw. wieńcówkę, wiązane na zamek; ołtarze z drewna grabowego. Obrazy z lat 20. XX w.: św. Kazimierz - str. lewa (str. Ewangelii), św. Jadwiga - str. prawa (str. Epistoły). Cmentarz o pow. 0,6 ha, zadrzewiony. Autorem obu rzeźb ołtarzowych jest Leopold Jankowski.

1946

- pierwsze odwiedziny duszpasterskie ks. prob. S. Morki w parafii Drażdżewo, podczas których przekonał się o zgubnym wpływie na niektórych parafian Badaczy Pisma św., działających dość aktywnie na terenie parafii w latach 1930-1939. Po latach ks. prob. zanotował: „W czasie swej pierwszej kolędy - w roku 1946 - z przerażeniem stwierdziłem, że „posiew” Badaczy znajdował podatny grunt pod rozwój ich herezji wśród wielu tutejszych rodzin”. Intensywna praca duszpasterska ks. proboszcza wśród błędzących przyniosła zamierzone efekty, co odnotował z satysfakcją, że powrócili „na łono Kościoła”.

- założenie nowych ksiąg metrykalnych.

- remont i malowanie plebanii i organistówki.

- pokrycie słomą dachów na budynkach gospodarczych w obejściu plebańskim.

- zakup dwóch figur - malej i dużej - Matki Boskiej oraz chorągwi i dwóch proporców, różańca procesyjnego i sygnaturki (przez rok zastępowała zagrabione w 1942 r. przez okupanta dzwony kościelne).

- ogrodzenie murem cmentarza przykościelnego i płotem drewnianym podwórza plebańskiego i sadu.

- systematyczne uzupełnianie, dzięki ofiarodawcom, głównie z USA, wyposażenia świątyni w sprzęt i szaty liturgiczne.

- ingres biskupa płockiego Tadeusza Pawła Zakrzewskiego do Katedry Płockiej.

- 7 lipca, po trzydniowych przygotowaniach, uroczystość poświęcenia się parafii Drażdżewo Niepokalanemu Sercu Najświętszej Maryi Panny.

- młodzież, pod kierunkiem ks. prob. S. Morki, zorganizowała okolicznościową akademię oraz wystawiła dramat pt. „Dla Chrystusa”.

- grupa parafian drażdżewskich, wraz z pielgrzymką z Baranowa, udała się, pod opieką tamtejszego proboszcza ks. Romana Boguckiego, do Częstochowy; w drodze powrotnej ks. R. Bogucki zginął 16 października 1946 r. pod kołami pociągu.

1947

- zakup dwóch używanych dzwonów kościelnych o wadze 190 i 80 kg (to już trzeci komplet dzwonów w 36-letniej historii parafii).

1948

- remont części organistówki i wymiana pokrycia dachowego na budynku gospodarczym.

- zakup 0,5 ha gruntu w celu powiększenia cmentarza grzebalnego.

- 5-9 czerwca, pierwsze po wojnie, a drugie w dziejach parafii, Misje św. przeprowadzili, misjonarze diecezjalni: ks. Jan Sobol i ks. Tymoteusz Zalewski. Uczestników nauk misyjnych witały i skłaniały do głębokiej refleksji napisy: „CZYŚ GOTÓW NA SĄD BOŻY?” (na froncie kościoła) i „RATUJ DUSZĘ SWOJĄ” (nad bramą przykościelną).

1949

- malowanie kościoła i ogrodzenie cmentarza grzebalnego.

- 27-28 sierpnia pierwsza po wojnie wizytacja kanoniczna parafii, której dokonał bp Tadeusz Paweł Zakrzewski; do bierzmowania przystąpiło 736 osób.

- we Wszystkich Świętych odprawione zostało, po raz pierwszy, wieczorne nabożeństwo żałobne na cmentarzu.

1950

- modlitewna intronizacja Najświętszego Serca Pana Jezusa w całej parafii poprzez przyjęcie przez rodziny, podczas kolędy, obrazu NSPJ.

- poświęcenie nowych stacji Drogi Krzyżowej (oleodruki sprowadzone z USA oprawiono w oszkłone, dębowe ramy).

Procesja odpustowa 1 kwietnia 1950 r.

Ks. Stefan Morko z grupą ministrantów, fot. 1954 r.

1951

- gruntowny remont organistówki, budowa dwóch budynków gospodarczych, naprawa studni.

1952

- elektryfikacja kościoła i plebanii wykonana we własnym zakresie przez ks. prob. S. Morkę.

1953

- 2 kwietnia, w Wielki Czwartek, tragiczny pożar w Drażdżewie pozbawił sześć rodzin dachu nad głową.

1954

- instalacja nowej wersji Grobu Pańskiego.

- prace porządkowo-remontowe plebanii, parafii i poprawa estetyki otoczenia.

- 27-28 maja wizytacja kanoniczna parafii, której dokonał bp Piotr Dudziec; do bierzmowania przystąpiło 158 osób.

- na terenie parafii wystawiono trzy kapliczki przydrożne ku czci Matki Boskiej.

1955

- od 1 stycznia Dąrdzewo jest siedzibą Gromadzkiej Rady Narodowej (istniała do 1972 r.). Przewodniczącym Prezydium GRN został Bronisław Jeziorek.
- 17 stycznia huragan śnieżny zerwał całkowicie dach z budynku gospodarczego przy plebanii; wyrządził również szkody w drzewostanie i zabudowaniach w okolicy (żywiół szalał w całym kraju).

- 13 marca świętowano 10-lecie posługi duszpasterskiej ks. Stefana Morki w Dąrdzewie.

1956

- znaczne szkody w sadzie plebańskim w wyniku styczniowych wichur; połamane drzewa oraz niedawno ustawiony pionochron.

- przez kilka tygodni, z powodu zasp, drogi nieprzejezdne. Mróz dochodził do 35°C. Ostra zima trzymała do marca włącznie. Anomalia pogodowa: 27 marca przeszła gwałtowna burza z wyładowaniami atmosferycznymi.

- instalacja udoskonalonej wersji Grobu Pańskiego autorstwa ks. prob. Stefana Morki i Tadeusza Maszorka.

1957

Ks. prob. Stefan Morko prowadzi lekcję religii w kl. I, fot. 1957 r.

dwóch sztuk scenicznych: „Tryumf Krzyża” i „Dla Chrystusa”.

- 5 maja w kościele stanowe odnowienie Ślubów Jasnogórskich.

- 23 czerwca Jubileusz 25-lecia kapłaństwa ks. prob. Stefana Morki z udziałem bpa Piotra Dudźca.

- budowa budynku gospodarczego i przebudowa wolnostojącej piwnicy.

- zakup - z ofiar wiernych - obrazów, sprzętów i naczyń liturgicznych.

1959

- dar ks. Stanisława Grabowskiego dla kościoła w postaci 10 ornatów.

- kapitalny remont organistówki, remont zewnętrzny kościoła i plebanii, malowanie plebanii i sprzętów kościelnych.

- 23-24 maja wizytacja kanoniczna parafii, któ-

i pozamiejscowe uroczystości religijne i świeckie.

- doprowadzenie prądu elektrycznego do kościoła, plebanii i innych budynków parafialnych w ramach powszechnej elektryfikacji.

1957 - 1982

Roman Heromiński – organista

1958

- podczas wiosennej powodzi żywiół zniszczył mostek na Orzycu, służący głównie mieszkańcom Wólki Dąrdzewskiej i Elźbiecina w drodze do kościoła; woda sięgała niemal parkanu przykościelnego.

- drugie po wojnie malowanie wnętrza kościoła.

Ks. prob. Stefan Morko w otoczeniu parafian oczekuje na przyjazd bpa Piotra Dudźca, 23 maja 1959 r.

W oczekiwaniu na przyjazd bpa Piotra Dudźca, 23 maja 1959 r.

- jasełka i Misterium Męki Pańskiej w reżyserii ks. S. Morki, w obsadzie członkiń KGW i druhow OSP w Wólce Dąrdzewskiej.

- wystawienie przez KGW i OSP z Dąrdzewa

- powstanie strażackiej orkiestry dętej pod batutą Edmunda Rudnickiego. Orkiestra zadebiutowała na najbliższej Pasterce i, przez kolejne 23 lata swego istnienia, uświetniała lokalne

rej dokonał bp Piotr Dudziec, upamiętniona okolicznościowym obrazkiem; do bierzmowania przystąpiło 236 osób.

Rowerzyści w orszaku powitalnym bpa Piotra Dudźca, 23 maja 1959 r.

Roman Heromiński, organista w latach 1957-1982

1960

- od 3 lipca, przez kilka dni, rzekomy cud na Wólce Drażdzewskiej.

1961 - Jubileusz 50-lecia parafii Drażdzewo

Napis na bramie powitalnej na cześć bpa Piotra Dudźca, 18. czerwca 1961r.

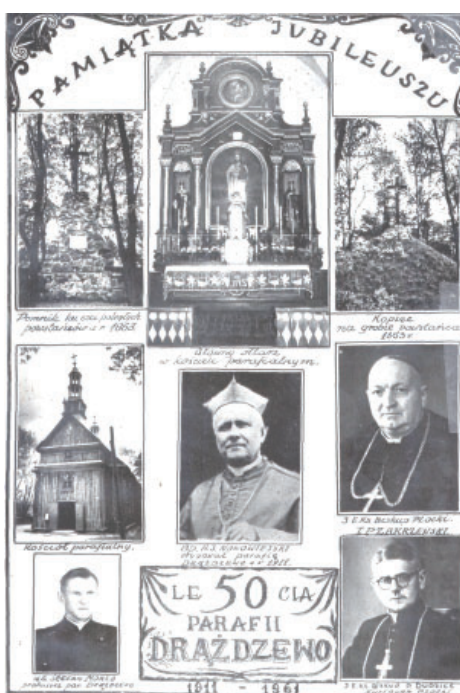
- 18 czerwca, na uroczyste obchody 50-lecia parafii, poprzedzone trzydniowym przygotowaniem modlitewnym, przybyły rzesze wiernych, obecnych i byłych parafian drażdżewskich, w tym również z USA i z parafii sąsiednich oraz duchowieństwo z biskupem Piotrem Dudźcem na czele. Jubileusz upamiętniono okolicznościowym obrazkiem. W czasie tej podniosłej uroczystości Złote Gody obchodzili małżonkowie Leokadia i Stanisław Tomaszewscy.

Z chlebem i solą w oczekiwaniu na przyjazd biskupa, 23 maja 1959 r.

Strażacka orkiestra dęta uświetniająca w latach 1957-1980 uroczystości religijne i świeckie

Pamiątka Jubileuszu 50-lecia parafii Drażdzewo 1911-1961

scy.

- 3 września uroczyste obchody 35-lecia OSP z udziałem jej założyciela ks. Wacława Krauzego, byłego proboszcza; sztandar ufundowało miejscowe KGW (pierwszy ufundowany w 1933 r. także przez KGW został zniszczony podczas wojny).

1962

- 21-22 października „Czuwanie soborowe”.

1963

- 17-25 sierpnia, trzecie w dziejach parafii Misje św. przeprowadzili, ks. Romuald Biedrzycki i ks. Lucjan Kurowski. Uczestników nauk misyjnych witamy i skłaniały do głębokiej refleksji, podobnie jak w 1948 r., napisy: „CZYŚ GOTÓW NA SĄD BOŻY?” (na frontonie kościoła) i „RATUJ DUSZĘ SVOJĄ” (nad bramą przykościelną). Księża misjonarze, preferując śpiewanie pieśni kościelnych, wzbogacili repertuar chóru parafialnego o utwór pt. „Rodziną Bożą jesteśmy”. Pewnym nowum było poświęcenie przez ks. L. Kurowskiego motocykli (wierni nie posiadali aut). W ostatnim dniu Misji, pomimo wielkiej ulewy podczas kazania - zarówno słuchacze jak i misjonarz - pozostali na swoich miejscach, tj. na dworze!

- 27-osobowa delegacja parafian udała się do Częstochowy z „Księgą Soborowych Uczynków Dobroci” zawierającą wpisy półtora tysiąca osób. Pielgrzymi zakupili do kościoła obrazy: św. Teresy od Dzieciątka Jezus i św. Stanisława Kostki.

- uroczystość „Soborowej Wieczery Pańskiej”.

1964

- ingres biskupa płockiego Bogdana Mariana Sikorskiego do Katedry Płockiej.

- 26-27 maja wizytacja kanoniczna parafii, której dokonał bp Jan Wosiński; do bierzmowania przystąpiło 118 osób.

- 72-osobowa pielgrzymka parafian, z ks. prob. na czele, udała się autokarem do Częstochowy. Pielgrzymi zakupili do kościoła naczynia liturgiczne i paramenty.

- peregrynacja nowego Różańca procesyjnego, poświęconego na Jasnej Górze, każdego dnia nawiedzał trzy rodziny.

Pierwsza Komunia św., grupa chłopców, 23 lipca 1961r.

1965

- drobne prace budowlane w obejściu plebańskim.
- uzupełnienie drzewostanu w sadzie o 50 drzewek.
- regulacja rzeki Orzyc, budowa tamy.
- 10 niewiast w delegacji parafii w Częstochowie.
- 10-osobowa delegacja parafian w katedrze Płockiej na nabożeństwie maryjnym.
- 52-osobowa delegacja parafian, na czele z ks. prob., udała się autokarem PAX-u do Częstochowy z „Wieczystą Księgą Świętego Niewolnictwa Matki Bożej parafii drażdżewskiej”. Z Jasnej Góry pielgrzymi przywieźli obraz MB Częstochowskiej (dar Ojców Paulinów), wyniosła figurę Serca Jezusowego, masywny krucyfiks, dwie artystycznie haftowane stuły i dużą świecę.
- 11 lipca ks. Wincenty Walendziak poświęcił nowe siedmiogłosowe organy.
- uroczystość oddania się w „Macierzyńską Niewolę Matki Bożej za Wolność Kościoła”.

1965-66

- peregrynacja obrazu MB Częstochowskiej.
- ## 1966
- 12 kwietnia odpust parafialny z „Procesją Tysiąclecia”.
 - przybył do Drażdżewa, na ponadroczną rezydencję, ks. Ludwik Ostaszewski.
 - 11 października „nawiedze-

Pogrzeb ks. prob. Stefana Morki - kondukt żałobny wkracza na cmentarz, 19 sierpnia 1974 r.

Biskup płocki Bogdan Sikorski wśród parafian drażdżewskich, 12 kwietnia 1977 r.

Fragment procesji Eucharystycznej; na pierwszym planie Władysława Szczepańska (1904-1982), opiekunka asysty; fot. z końca lat 70.

nie kościoła w Drażdżewie” przez bpa Bogdana Sikorskiego (MPP 12/1966).

- 13 listopada, zgodnie z dekretem biskupa, odbyły się uroczystości milenijne: Msza św. z kazaniem o Millenium, Te Deum, Boże coś Polskę, Litania loretańska i Apel Jasnogórski.

1968

- Msze św. sprawowane przez ks. prob. w domach osób obłożnie chorych: Wiktoria Górską (Budy Prywatne) i Cecylia Róziecką (Elżbiecin).
- rozbudowa starej plebanii o segment murowany.
- 24 listopada wmurowanie aktu erekcyjnego pod budowę szkoły w Drażdżewie.

1969

- z powodu choroby ks. proboszcza opóźniona kolęda rozpoczęła się po 20 stycznia.
- w kościele projekcja filmów obrazujących proces Chrystusa przed Kajfaszem i Piłatem oraz Drogę Krzyżową Zbawiciela na Golgotę.
- wystawienie przez KGW z Drażdżewa dwóch sztuk scenicznych: „Poncja - córka Piłata” i „Żywot św. Germany”.

- 16 kwietnia w Drażdżewie pożar odbudowanych zabudowań gospodarczych po tragedii z 1953 r.

- kapitalny remont starej plebanii, elektryfikacja dobudowanego segmentu, odwiert studni.
- 11 września wizytacja kanoniczna parafii, której dokonał bp Bogdan Sikorski; do bierzmowania przystąpiło 211 osób.
- parafię zamieszkuje 430 rodzin; działa 17 kółek różańcowych; 40-osobowa asysta procesyjna, 20-osobowy chór; 15 ministrantów; w posiadaniu parafii jest 8 ha gruntu, w tym 5 ha ziemi ornej.

1970

- w miejscowej remizie OSP, z inspiracji ks. prob., wystawiono przedstawienia o tematyce religijnej.

1972

- 26 kwietnia spłonęła stara drewniana, plebania. Ocalały z pożogi murowany segment powiększono o przybudówkę.
- 20 lipca wichura nad Drażdżewem poczyniła znaczne straty w drzewostanie wiejskim i przykościelnym.

1973

- 28 października wizytacja kanoniczna parafii, której dokonał bp Jan Wosiński; do bierzmowania przystąpiło 175 osób.

1973 - 1974

- problemy zdrowotne ks. prob. Stefana Morki, hospitalizacja.

1974

- 15-16 kwietnia wizytacja kanoniczna parafii, której dokonał bp Jan Wosiński. „W czasie wizytacji dosłownie chwiałem się na nogach z osłabienia” - napisał potem ks. prob. S. Morko.

- „...6 czerwca 1974 r. zrzekłem się formalnie parafii drażdżewskiej na rzecz Księdza Jerzego Bralskiego” - zanotował, po raz ostatni w *Kronice parafialnej*, ks. prob. S. Morko. Życie parafii dokumentował skrupulatnie przez 29 lat, co wyraził w słowach: „W kronice tej zostawiam część swą duszy” (1970). Poza kronikarstwem ks. Morko miał jeszcze inne ciekawe zainteresowania i pasje. O jednej z nich napisał tak: „W ciągu 40 lat kapłaństwa hobby moim było udzielanie porad chorym, szczególnie chorym na choroby skórne (...). Ta moja bezinteresowna praca dla chorych dawała mi wiele radości, powodowała ona wdzięczność ludzką, słowa uznania i pamięci (...). W pierwszych czterech latach powojennych przewinięło się przez plebanię w Drażdżewie co najmniej 2 tysiące chorych na różne choroby” (1971).

- „Ks. Stefan Morko, prob. par. Drażdżewo - zwolniony ze stanowiska proboszcza, przeszedł w stan spoczynku z zamieszkaniem w Drażdżewie” oraz „Ks. Jerzy Bralski, prob. par. Troszyn mianowany proboszczem parafii Drażdżewo” - podał MPP 6/1974.

- „W lipcu 1974 r. zbudowano nowy parkan ze sztachet olszowych” - zapisał ks. Morko w protokole zdawczo-odbiorczym odnośnie cmentarza grzebalnego.

- 17 sierpnia zm. w wieku 70 lat, po długiej chorobie, ks. prob. Stefan Władysław Morko.

1974 - 1980

Ks. Czesław Jerzy Bralski - ósmy proboszcz (VIII 1974 - VIII 1980)

Ks. Czesław Jerzy Bralski (1922-2004), prob. 1974-1980

Ks. Czesław Jerzy Bralski - ur. 15 sierpnia 1922 r. w Nowym Kałęczynie gm. Gołymin-Ośrodek, pow. ciechanowski, syn Franciszka i Zofii z d. Wiśniewska. Świecenia kapłańskie przyjął 12 października 1952 r. w Płocku z rąk

bpa Tadeusza Pawła Zakrzewskiego. Wikariusz w Świętym Miejsu, Życku, Słubicach oraz w Czerminie; proboszcz par. Skierkowiżna, Ciemnowko i Troszyn w gm. Gąbin. Proboszcz parafii Drażdżewo w latach 1974-80, następnie rezydent. Inicjator licznych prac remontowo-konserwacyjnych kościoła i budynków parafialnych. Organizator Misji św. (1976). Zm. 12 listopada 2004 r., spoczywa na cmentarzu w Drażdżewie.

1974

- 18 sierpnia ks. Czesław Jerzy Bralski objął urząd proboszcza parafii Drażdżewo (przebywał w parafii od 13 sierpnia).

- 19 sierpnia 1974 r. odbyły się uroczystości pogrzebowe śp. ks. prob. Stefana Morki, który spoczął na miejscowym cmentarzu. Mszy św. koncelebrowanej przewodniczył ks. inf. Zdzisław Piecha, Wikariusz Generalny Diecezji płockiej. „Po pogrzebie X. Prob. S. Morki zaczęła się żmudna praca duszpasterska. Nie znałem ludzi i nie znałem zwyczajów tej parafii” - zanotował nowy ks. prob. J. Bralski w *Kronice parafialnej*.

- 25 sierpnia wierni wysłuchali z taśmy magnetofonowej pożegnalnego *Listu pośmiertnego* śp. ks. prob. Stefana Morki.

- ogrodzenie cmentarza grzebalnego i zmiana pokrycia dachowego na budynku gospodarczym i piwnicy.

1975

- „Nawiedzenie kościoła i plebanii w Drażdżewie w rocznicę śmierci śp. ks. Morko, modlitwa na grobie Zmarłego” - relacja MPP 9/1975 z wizyty bpa Bogdana Sikorskiego.

- prace remontowo-konserwacyjne kościoła.

1976

- 9-16 stycznia, czwarte w dziejach parafii, Misje św. przeprowadzili, ojcowie cystersi z opactwa w Mogile (Kraków). W ostatnim dniu Misji św. przybył bp Jan Wosiński; do bierzmowania przystąpiło 34 osoby; nastąpiło jednodobowe nawiedzenie parafii przez obraz MB Częstochowskiej.

- instalacja w kościele dębowego ołtarza soborowego.

- zakup materiałów budowlanych na budowę domu parafialnego w miejsce starej tzw. organistówki.

1977

- 12 kwietnia Jubileusz 25-lecia kapłaństwa ks. prob. Jerzego Bralskiego z udziałem bpa płockiego Bogdana Sikorskiego, który przewodniczył Sumie odpustowej.

- konserwacja dachu na kościele i dzwonnicy.

1978

- 16 października Papieżem został kardynał Karol Wojtyła; odtąd Jan Paweł II; każdego 16 dnia miesiąca modlitwy dziękczynne za wybór Polaka na Stolicę Piotrową.

1979

- 28-29 kwietnia wizytacja kanoniczna parafii, której dokonał bp Jan Wosiński; do bierzmowania przystąpiło 132 osoby.

- peregrynacja obrazu MB Częstochowskiej.

1980 - nadal

Ks. Andrzej Groblewski - dziewiąty proboszcz (od IX 1980 - nadal)

Ks. Andrzej Groblewski, ur. 1941, prob. od 1980 - nadal

Ks. Andrzej Groblewski - ur. 6 stycznia 1941 r. w Luszewie gm. Radzanów nad Wkrą, pow. mławski, syn Stanisława i Heleny z d. Myślińska. Świecenia kapłańskie przyjął 12 czerwca 1966 r. w Mławie z rąk bpa Bogdana Sikorskiego. Wikariusz w Zawidzu (1966-68), Dobrzyniu nad Drwęcą (1968-69), Imielnicy (1969-70), Uniecku (1970-72) i Przasnyszu (1972-80). Proboszcz parafii Drażdżewo (od 1980). Inicjator znaczących przedsięwzięć w sferze duchowej i materialnej. Zaangażowany w dzieło wznoszenia murowanej świątyni (1993-97), a następnie w jej wyposażenie i wystrój oraz w budowę domu parafialnego, budynków gospodarczych i poprawę estetyki otoczenia (m. in. nowe parkany wokół kościoła, plebanii i cmentarza grzebalnego).

Podpisy wszystkich drażdżewskich księży proboszczów

Koordynator działań dotyczących przekazania dotychczasowego, drewnianego, XVIII-wiecznego kościoła do Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu (2007). Organizator Misji św. (1986, 1997 i 2011). Gospodarz uroczystości prymicyjnych księży: Jana Zegi (1990), Leszka Misiarczyka (1990) i Janusza Warycha (1993) oraz jubileuszowych 100-lecia parafii Drąždzewo (1911-2011).

1982

- 13 kwietnia wizytacja parafii, której dokonał bp Bogdan Sikorski; do bierzmowania przystąpiło 96 osób.

1982 - 1985

Jan Tabaka - organista

1984

- remont ogrodzenia cmentarnego i rozbiórka dwóch budynków gospodarczych

- bp Zygmunt Kamiński został biskupem koadiutorem diecezji płockiej, którą w pełni objął w 1988 r., po śmierci dotychczasowego biskupa Bogdana Sikorskiego.

- 23-24 maja wizytacja kanoniczna parafii, której dokonał bp Zygmunt Kamiński; do bierzmowania przystąpiło 85 osób; ks. biskup odwiedził cmentarz, gdzie - po złożeniu kwiatów na grobach byłych księży proboszczów - modlił się za dusze zmarłych parafian.

- pielgrzymka parafian autokarem do Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej Królowej Polski w Licheniu.

- pielgrzymka parafian autokarem do Częstochowy.

- pielgrzymka parafian autokarem do Sanktuarium Maryjnego w Świętej Lipce oraz zwiedzanie Gierłoży. Uczestnicy tych pielgrzymek zakupili dla kościoła paschał i świecznik.

- udział młodzieży drąždzewskiej w pieszej pielgrzymce do Rostkowa k. Przasnysza, miejsca urodzenia św. Stanisława Kostki.

1985

- wyjazd parafian do Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia w Czerwińsku n. Wisłą na „Misterium Męki Pańskiej”.

- spotkania młodzieży z piosenką religijną i raportem z Medjugorje.

- sugestia ks. prob. w sprawie budowy wielofunkcyjnego budynku gospodarczego.

1985 - nadal

Tadeusz Kęszczyk - organista

Tadeusz Kęszczyk, organista. Zdjęcie z 1969r.

1986

- 20 kwietnia wizytacja parafii, której dokonał bp Roman Marcinkowski; do bierzmowania przystąpiło 75 osób.

- 4-10 maja, piąte w dziejach parafii, Misje św. przeprowadził, ks. Stanisław Szulc.

- ustawienie nowego krzyża (sosnowego) na cmentarzu grzebalnym.

- pielgrzymka parafian autokarem do Niepokalanowa.

- wyjazd parafian autokarem do Żelazowej Woli.

- pielgrzymka rolników autokarem do Częstochowy. Uczestnicy ofiarowali dla kościoła kilka pamiątek.

- decyzja parafian o sprawieniu dla kościoła nowych ławek i konfesjonaliów.

Ks. Jan Zega, ur. 1965

- od października, w ramach przygotowań do II Kongresu Eucharystycznego, odbywały się comiesięczne całonocne adoracje Najświętszego Sakramentu.

- wzniesiono wielofunkcyjny budynek gospodarczy.

1987

-14 czerwca wyjazd grupy parafian do Warszawy na spotkanie z Ojcem Świętym Janem Pawłem II; w darze lista jednorocznych abonentów.

- peregrynacja obrazu MB Częstochowskiej i Różańca.

1988

- wyjazd parafian do Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia w Czerwińsku n. Wisłą na „Misterium Męki Pańskiej”.

- 28 kwietnia w kościele w Krasnosielcu, 40-osobowa grupa młodzieży z parafii Drąždzewo, przyjęła sakrament Bierzmowania z rąk bpa Jana Wosińskiego.

- ministranci z par. Drąždzewo wzięli udział w spotkaniu dekanalnym ministrantów w Przasnyszu.

- udział młodzieży drąždzewskiej w pieszej pielgrzymce do Rostkowa k. Przasnysza, miejsca urodzenia św. Stanisława Kostki.

- remont organów, po 23-letniej eksploatacji.

1989

- 7-8 maja wizytacja kanoniczna parafii, której dokonał bp Andrzej Suski; do bierzmowania przystąpiło 74 osoby.

- wyjazd dzieci i młodzieży do Niepokalanowa

i Lasek.

- apel ks. prob. o udzielanie potrzebującym pomocy materialnej.

1990

- 14 marca Rada Duszpasterska, po zapoznaniu się z ekspertyzą dotyczącą m.in. stanu desek, które znawca zalecił wymienić, zdecydowała o konieczności przeprowadzenia remontu kościoła parafialnego. Ustalono składkę od rodzin po 30 tys. zł.

- w sali katechetycznej odbyło się spotkanie parafian z czterema parlamentarzystami (dwóch posłów i dwóch senatorów) z naszego, tj. ostrołęckiego okręgu wyborczego.

- 10 czerwca Mszę św. prymicyjną - trzecią w historii parafii Drąždzewo - odprawił ks. Jan Zega.

Ks. Jan Zega - ur. 7 marca 1965 r. w Elżbiecinie gm. Krasnosielc, pow. makowski, syn Apolinarego i Stanisławy z d. Obrębska. Święcenia kapłańskie przyjął 9 czerwca 1990 r. w Płocku z rąk bpa Zygmunta Kamińskiego. Wikariusz w Płocku - Św. Wojciecha (1990-1992), Winnicy (1992-1996), Żurominie (1996-1999), Makowie Maz. (1999-2003) i Płocku - Św. Maksymiliana (2003-2004). Proboszcz parafii Bądkowo (od 2004 r.).

- w związku z propozycją części parafian dotyczącą budowy kościoła, ks. prob. był w tej sprawie w Wydziale Budownictwa i Sztuki Sakralnej Kurii Diecezjalnej Płockiej, gdzie odradzano tak drogiego przedsięwzięcia.

- 1 lipca Mszę św. prymicyjną - czwartą w historii parafii Drąždzewo - odprawił ks. Leszek Misiarczyk.

Ks. Leszek Misiarczyk

Ks. Leszek Misiarczyk, ur. 1964

- ur. 12 lutego 1964 r. w Krasnosielcu, mieszkał w Wólce Drąždzewskiej gm. Krasnosielc, pow. makowski, syn Czesława i Genowefy z d. Dziąba. Święcenia kapłańskie przyjął 29 czerwca 1990 r. w Płocku z rąk bpa Zygmunta Kamińskiego. Wikariusz w par. św. Bartłomieja w Płocku (1990-91). Doktor nauk humanistycznych w zakresie historii Kościoła. Wykładowca patrologii i łaciny w Wyższym Seminarium Duchownym i Kolegium Teologicznym w Płocku. Często przybywa do rodzinnej parafii z posługą duszpasterską.

- od nowego roku szkolnego, po ponad 30-letniej nieobecności, „religia wróciła do szkół”- katechezę w miejscowej szkole prowadzi ks. prob. Andrzej Groblewski i Maria Cieszevska.

- 9 września Rada Duszpasterska podjęła decyzję o odnowieniu (malowaniu) starego kościoła i gromadzeniu materiałów na budowę nowej świątyni.

1991

- projekt nowego kościoła opracuje arch. Janusz Królak z Ostrołęki.

- Rada Duszpasterska ustaliła składkę kwartalną na materiały budowlane w wys. 50 tys. zł od rodziny.

- 7 czerwca wyjazd grupy parafian do Płocka na spotkanie z Ojcem Świętym Janem Pawłem II.

- 16 czerwca Jubileusz 25-lecia kapłaństwa ks. prob. Andrzeja Groblewskiego.

- 18 czerwca w kościele w Jednorozcu 73 - osobowa grupa młodzieży z parafii Dąrdzewo, przyjął sakrament Bierzmowania z rąk bpa Zygmunta Kamińskiego.

- złożenie wniosku do Kurii Płockiej o pozwolenie na budowę kościoła w Dąrdzewie.

1992

- 26 stycznia Rada Duszpasterska, podtrzymując decyzję o budowie kościoła postanowiła wszcząć procedurę uzyskania pozwolenia na budowę i wyrobienie planu. Składka kwartalna od rodziny wzrasta z 50 tys. do 100 tys. zł.

- zmiana lokalizacji dzwonnicy i jej remont.

- „Bullą „Totus Tuus Poloniae Populus” Papieża Jana Pawła II z 25.03.1992 r. parafia Dąrdzewo została włączona do Diecezji łomżyńskiej z Diecezji płockiej”. Biskupem diecezjalnym łomżyńskim jest abp Juliusz Paetz. Parafia Dąrdzewo weszła w skład dekanatu krasnosielskiego; funkcję dziekana pełnił ks. Kazimierz Szymański.

- w każdą niedzielę przed sumą w kościele odmawiany będzie Różaniec.

- 24 kwietnia złożenie wniosku do Kurii Łomżyńskiej o pozwolenie na budowę kościoła w Dąrdzewie.

- 26 kwietnia Rada Duszpasterska przyjęła ramowy projekt kościoła arch. Janusza Królaka i przekazała autorowi swoje uwagi.

- 3 maja Rada Duszpasterska zadecydowała, iż autorem projektu kościoła będzie inż. arch. Janusz Królak.

- 19 maja w ramach przygotowań do Diecezjalnego Kongresu Eucharystycznego odbył się Parafialny Dzień Eucharystyczny.

- wyasfaltowano drogę żwirową od kopca do kościoła (składka od rodziny 150 tys. zł).

- 17 czerwca podczas uroczystości Diecezjalnego Kongresu Eucharystycznego w Łomży parafia Dąrdzewo podarowała kielich mszalny dla parafii w byłym Związku Radzieckim.

- 30 czerwca biskup łomżyński Juliusz Paetz,

wydał zgodę na budowę kościoła w Dąrdzewie.

- gromadzenie materiałów budowlanych na nowy kościół.

- pielgrzymka 40-osobowej grupy parafian autokarem do Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej Królowej Polski w Licheniu; pielgrzymi złożyli ofiarę na budowę kościoła.

- 12 października dyrektor Wydziału Budownictwa Sakralnego i Kościelnego Łomżyńskiej Kurii Diecezjalnej zatwierdził projekt kościoła i wydał pozwolenie na jego realizację.

- 25 października Jubileusz 40-lecia kapłaństwa ks. seniora Czesława Jerzego Bralskiego.

- 8 listopada inż. arch. Janusz Królak dostarczył gotowy projekt budowy kościoła.

- 12 listopada pozwolenie na budowę kościoła z Urzędu Rejonowego w Makowie Maz.

- Rada Duszpasterska czasowo przekształcona w Komitet Budowy Kościoła.

1993

- prezentacja wiernym makiety nowej świątyni autorstwa Stanisława Nogaja.

- 7 marca Komitet Budowy Kościoła w Dąrdzewie zawarł umowę z Janem Bakulą z Dąrdzewa na wykonane prac budowlanych przy nowej świątyni. Murarz otrzyma do pomocy ludzi, betoniarke i taczki. Składka kwartalna od rodziny wzrasta do 200 tys. zł.

- 20 kwietnia rozpoczęto wykopy pod fundamenty nowego kościoła.

- 23 maja rozpoczęto prace budowlane.

- 10 czerwca, w Boże Ciało Sumę celebrował ks. Marek Jarosz, neoprezbiter (święcenia ka-

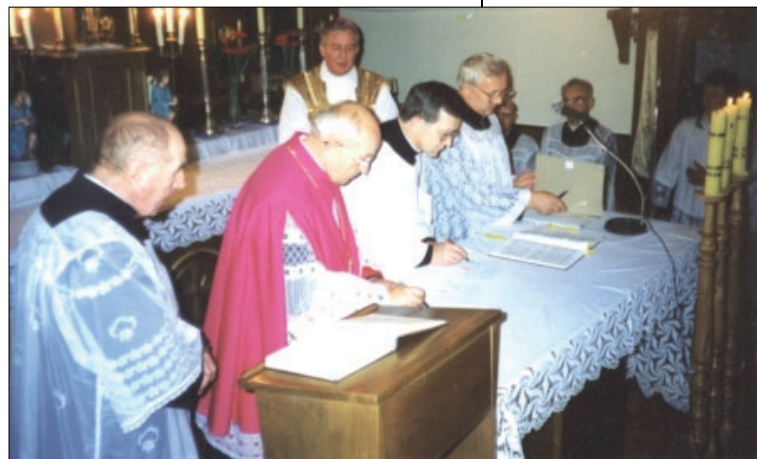

Msza św. prymicyjna ks. Janusza Warycha, Dąrdzewo 20 czerwca 1993 r.

płańskie przyjął 5 czerwca br.); procesja eucharystyczna po raz pierwszy przemierzyła nową trasę od kościoła do kopca 1000-lecia, gdzie znajdował się ołtarzyk przygotowany przez mieszkańców Dąrdzewa. Ks. Marek Jarosz często gości z posługą duszpasterską w parafii Dąrdzewo, m.in. wielokrotnie sprawował Eucharystię i głosił Słowo Boże, prowadził rekolekcje adwentowe (1998), błogosławił związki małżeńskie, składał wizyty duszpasterskie, współpracował z miesięcznikiem „Wieści znad Orzyca” (2008).

ks. Marek Jarosz

Parafowanie aktu erekcyjnego budowy kościoła w obecności abpa Juliusza Paetza, 25 września 1994 r

Wmurowanie kamienia węgielnego w ścianę nowego kościoła, 25 września 1994 r

- 20 czerwca Mszę św. prymicyjną - piątą w historii parafii Dąrdżewo - odprawił ks. Janusz Warych.

Ks. Janusz Warych

Ks. Janusz Warych, ur. 1967

- ur. 20 lipca 1967 r. w Krasnosielcu, mieszkał w Dąrdżewie gm. Krasnosielec, pow. makowski, syn Kazimierza i Anny z d. Gajek. Świecenia kapłańskie przyjął 19 czerwca 1993 r. w Elku z rąk bpa Wojciecha Ziembę. Wikaariusz w Augustowie - Św. Jana Chrzyciela (1993-97), Gołdapi (1997-2000), Suwałkach - Św. Kazimierza Królewicza /2000-2002/ i Elku - Chrystusa Sługi /2002-2003/. Proboszcz parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Orzyszu (od 2003 r.).

- wykonano wszystkie fundamenty pod nowy kościół, wybudowano zakrystię, zabezpieczono budulec.

- parafianie ofiarowali ok. 50 dębów na potrzeby nowej świątyni (drzwi, ławki, konfesjonały).

1994

- naprawa ogrodzenia cmentarza grzebalnego.
- 4 marca Komitet Budowy Kościoła w Dąrdżewie zawarł umowę z Czesławem Kłosem z Chorzel na wykonanie prac budowlanych przy nowej świątyni. Drugi murarz Ryszard Suchowiecki z Chorzel. Parafianie zapewniają pomoc robotników niewykwalifikowanych oraz obiady dla murarzy. Stan surowy ma powstać w tym roku.

- 7 kwietnia na placu budowy kościoła rozpo-

częto prace murarskie pod kierunkiem Czesława Kłosa. Dzień roboczy trwał od 7.00 do 17.00 z godziną przerwą na obiad. Pracowało jednocześnie 3-5 murarzy plus pomocnicy. Upały dochodziły do 35 stopni w cieniu.

- 11 września parafia Dąrdżewo była gospodarzem Diecezjalnego Święta Plonów w Łomży; starosta - Andrzej Rogalski, starościna - Danuta Dudek, wieniec w kształcie monstrancji, homilię wygłosił ks. prob. Andrzej Groblewski.

- 25 września bp łomżyński Juliusz Paetz, podczas wizytacji parafii dokonał murowania w budowanej świątyni kamienia węgielnego, poświęconego w Łomży przez Ojca św. Jana Pawła II 4 czerwca 1991 r.; do bierzmowania przystąpiło 87 osób.

- wykonano więźbę dachową na nowym kościele.

- ks. Stanisław Grabowski (1911-1993) z USA przekazał w testamencie na budowę kościoła 10 tys. dolarów. Ofiarodawca pochodził z Bagienic, par. Krasnosielec; spoczywa w Seafirth. Przez dziesięciolecia szczerze wspierał naszą parafię. Swoistą deklarację tej ofiarności zawarł w liście gratulacyjnym z 5 czerwca 1961 r., skierowanym na ręce ks. prob. S. Moriki, w związku z Jubileuszem 50-lecia parafii Dąrdżewo, gdzie napisał znamienne słowa: „chciałbym czymś przyczynić się do chwały Dąrdżewa”.

1995

- montaż wieży kościelnej i zawieszenie dzwonów (Józef Żebrowski ze Szwelic i Edward Dudek z Wólki Dąrdżewskiej).

- 12 lutego Komitet Budowy Kościoła ustalił składkę roczną na budowę kościoła w wysokości 250 tys. zł na kwartał.

- w ramach prac Synodu Plenarnego na plebani raz w miesiącu odbywają się spotkania parafialnego zespołu synodalnego.

- w sierpniu montaż części okien w kościele; reszta okien dotarła w październiku.

- wykonanie drzwi do kościoła, z dębiny para-

Budowa kościoła, 1994

fialnej, zlecono Mariuszowi Włodarskiemu.

- siedem ton żyta przekazała transportem samochodowym parafia Dąrdżewo na potrzeby Wyższego Seminarium Duchownego w Łomży.

1996

- informacja o wpłacie na konto budowy kościoła kwoty 140 mln zł (8 tys. marek niemieckich) od Fundacji „Kirche in Not” („Kościół w potrzebie”).

- decyzja Komitetu Budowy Kościoła o tymczasowym nowym świątyni.

- 9 czerwca Jubileusz 30-lecia kapłaństwa ks. prob. Andrzeja Groblewskiego.

- 7 lipca wizytacja parafii, której dokonał bp Tadeusz Zawistowski; do bierzmowania przystąpiło 61 osób.

- ingres biskupa łomżyńskiego Stanisława Stefanka do Katedry Łomżyńskiej.

- wyasfaltowano drogę zwirową od kościoła do cmentarza.

- prace wykończeniowe oraz porządkowe w nowym kościele.

1997

- spotkanie ks. prob. i katechetki Marii Cieszeńskiej z rodzicami dzieci pierwszokomunijnych w sprawie jednolitych strojów, czyli alb.

Cmentarz, fot. 2007 r

- decyzja Komitetu Budowy Kościoła o przeznaczeniu dębiny na meble i ławki do nowego kościoła.

- 3 maja na wszystkich trzech Mszach św. Tadeusz Kruk głosił referat nt. Akcji Katolickiej.

- decyzja Komitetu Budowy Kościoła o budowie kamiennego parkanu wokół nowej świątyni; realizacji zadania podjął się miejscowy kościelny Stanisław Płoski.

- prace wykończeniowe oraz porządkowe w nowym kościele.

- charakterystyka nowego kościoła: „Jest zbudowany z cegły ceramicznej, wysoki do sklepienia 14 m, o powierzchni użytkowej dla wiernych 300 m² i zakrystia 49 m². Ołtarz i ambona zostały wykonane ze szwedzkiego

Boże Ciało 2010 - ołtarzyk z Dąrdżewa przy Kopcu 1000-lecia

Asysta procesyjna z opiekunką Henryką Król, 2010

Demontaż zabytkowego kościoła – widok od strony głównego wejścia, kwiecień

granitu koloru cegły, w szczytowej ścianie prezbiterium wmurowano mosiężne tabernakulum, które otacza aureola z mosiężnych promieni. Na ścianach prezbiterium znajdują się trzy obrazy przeniesione ze starego drewnianego kościoła w Drąždzewie: duża postać Jezusa pokazującego Serce (w tle jest stary kościół w Drąždzewie), św. Izidor klęczący obok orzącego w woły anioła i „Trzech Janów”. Posadzka jest z terakoty, futryny okien i ramy ze stopu aluminium, wszystkie drzwi, dwa konfesjonały i 32 ławki z drewna dębowego”. Autorem dwóch pierwszych obrazów, podobnie jak rzeźb św. Jadwigi i św. Kazimierza, jest Leopold Jankowski.

- 1 sierpnia - ostatnie - w starym, drewnianym kościele - 40-godzinne nabożeństwo.

- 3 sierpnia ks. prob. Andrzej Groblewski i ks. senior Czesław Jerzy Bralski koncelebrowali o godz. 8⁰⁰ - po raz ostatni w starym, drewnianym kościele - Mszę św., po której procesja z Najświętszym Sakramentem, okrążywszy sąduży, zabytkowy kościół, weszła do nowej, murowanej świątyni, wnosząc jednocześnie ołtarz, chrzcielnicę, ambonę, paschał, mszał, kielich, naczynia i szaty liturgiczne. Pierwszą Mszę św., o godz. 9³⁰, w nowym Domu Pańskim sprawował ks. prob. A. Groblewski. Celebrans, dziękując wszystkim ofiarodawcom, wymienił m.in. śp. ks. Stanisława Grabowskiego (1911-93) i Fundację „Kirche in Not”.

- 5-11 października, szóste w dziejach parafii, Misje św. przeprowadził, ks. Mieczysław Lucjan Ochtyra.

- 18 października o godz. 15.00 biskup łomżyński Stanisław Stefanek dokonał konsekracji ko-

stusa; 2) w aktach parafii Drąždzewo; 3) w aktach Kurii Diecezjalnej Łomżyńskiej. Obecni na uroczystości, m.in. księża drąždzewscy: ks. prob. Andrzej Groblewski, ks. senior Czesław Jerzy Bralski, ks. Leszek Misiarczyk, ks. Jan Zega, ks. Janusz Warych. Główni wykonawcy świątyni: Janusz Królak z Ostrołęki - projektant; Jan Bakuła z Drąždzewa - murarz, przygotował fundamenty i wybudował zakrystię; Czesław Kłos z Chorzela - murarz, poprowadził całość budowy; Henryk Gołota z Przasnysza - cieśla, Marian Tubis z Drąždzewa - dekarz; Tadeusz Bartosiewicz z Raków - posadzkarz. Dostojnemu Gościowi, w imieniu parafian, podziękowali za konsekrację: Elżbieta Dudek i Tadeusz Kruk.

1998

- ze starego kościoła przeniesiono do nowej świątyni stacje Drogi Krzyżowej i obraz Serca Jezusowego wymontowany z głównego ołtarza.

- ułożenie chodnika z kostki brukowej wokół nowego kościoła i posadzenie tui wzdłuż parkanu.

- ułożenie chodnika z kostki brukowej od plebanii do kościoła.

- 13 września Suma sprawowana w intencji małżonków Genowefy i Władysława Kocotów z okazji Jubileuszu 70-lecia Ich Ślubu.

ściola pod wezwaniem Najświętszego Serca Jezusowego

w Drąždzewie. Akt konsekracji sporządzony w trzech egzemplarzach znajduje się: 1) w skrytce ołtarza wraz z relikwiami św. Klementa

i św. Syk-

ny drogi asfaltowej) i demontaż starego ogrodu.

- asystą procesyjną opiekuje się Henryk Król. Poprzednio opiekę sprawowały, m.in. Mariana Żyra, Władysława Szczepańska, Apolonia Gęsiak i Irena Romanowska.

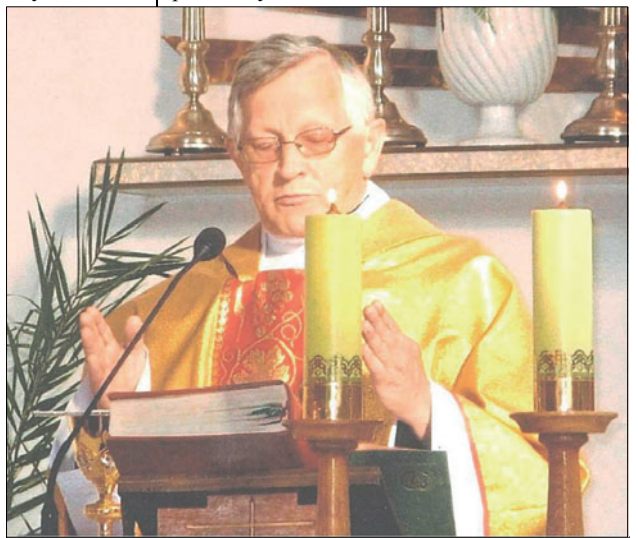
- 25 maja w kościele odbyła się uroczystość z okazji Dnia Matki.

- 18 czerwca Rada Duszpasterska podjęła decyzję o grodzieniu cmentarza grzebalnego.

- 15 lipca o godz. 16⁰⁰ Msza św. dziękczynna i akademii w 100. rocznicę urodzin emerytowanego nauczyciela Władysława Kocota z udziałem Dostojnego Jubilata wraz z Małżonką Genowefą oraz licznej Rodziny, oficjalnych delegacji, przyjaciół i rzeszy wiernych. Eucharystię sprawował ks. prob. Andrzej Groblewski; konferansjerkę prowadził Marek Kocot, aktor, wnuk Jubilata.

- spotkanie parafian (w sali katechetycznej) z konserwatorem zabytków w Ostrołęce w sprawie przyszłości zabytkowego kościoła.

- 24 września uroczystości pogrzebowe śp. Władysława Kocota, zm. 22 bm. w wieku 100 lat; spoczął w grobie rodzinnym na cmentarzu parafialnym w Płoniawach.

Ks. Andrzej Groblewski podczas Mszy św., 2007 r.

- 1 października z inicjatywy Marii Cieszewskiej, nauczycielki religii w miejscowej szkole, powstało Szkolne Koło Caritas.

- od kościoła do cmentarza grzebalnego doprowadzono linię podziemną prąd, tzw. siłę.

- 31 grudnia o północy Msza św. dziękczynna za miniony 2000 rok.

2001

- 15 kwietnia procesja rezurekcyjna okrążyła kościół tylko jeden raz z powodu złej pogody: rzęsy deszcz i przenikliwe zimno.

- 10 czerwca wizytacja parafii, której dokonał bp Stanisław Stefanek; do bierzmowania przystąpiło 61 osób.

- 17 czerwca Jubileusz 35-lecia kapłaństwa ks. prob. Andrzeja Groblewskiego.

- 6-15 sierpnia dziesięcioro dzieci z parafii Drąždzewo wypoczywało na koloniach w Ośrodku Charytatywno-Opiekuńczym Caritas Diecezji Łomżyńskiej w Balikach (gm. Nowogród, pow. łomżyński).

- ukończenie grodzienia cmentarza grzebalnego; część prac kamieniarskich wykonał Stanisław Płoski, resztę Józef Przybyłek z Jednoróżca. Bramy i przesłania metalowe wykonał Zbigniew Krawczyk z Karolewa.

Demontaż zabytkowego kościoła – widok z boku od strony południowej.

1999

- 29 maja wizytacja parafii, której dokonał bp Tadeusz Zawistowski; do bierzmowania przystąpiło 76 osób.

- peregrynacja figury MB Fatimskiej.

- służba liturgiczna ołtarza powiększyła się o siedmiu ministrantów.

2000

- wycinka drzew na cmentarzu (od stro-

Służba liturgiczna ołtarza, 2009

2002

- 2 kwietnia Złoty Jubileusz Kapłaństwa ks. seniora Czesława Jerzego Bralskiego z udziałem bpa Stanisława Stefanka, który przewodniczył Sumie odpustowej.
- podjazd dla wózków na schodach kościelnych wykonał Zbigniew Krawczyk z Karolewa.
- w sierpniu grupa dzieci z parafii Drażdzewo wypoczywała na koloniach w Ośrodku Charytatywno-Opiekuńczym Caritas Diecezji Łomżyńskiej w Balikach (gm. Nowogród, pow. łomżyński).

2003

- udział dzieci z parafii Drażdzewo w Olimpiadzie Osób Niepełnosprawnych w Łomży.
- 22 lipca - 4 sierpnia dziesięcioro dzieci z parafii Drażdzewo wypoczywało na koloniach w Ośrodku Charytatywno-Opiekuńczym Caritas Diecezji Łomżyńskiej w Balikach (gm. Nowogród, pow. łomżyński).
- ułożenie chodnika z kostki brukowej na cmentarzu grzebalnym od bramy do Krzyża.
- prace elewacyjne w kruchcie wykonał Edward Dudek z Wólki Drażdzewskiej.

2004

- 13 kwietnia wizytacja parafii, której dokonał bp Stanisław Stefanek, przewodnicząc Sumie odpustowej; do bierzmowania przystąpiło 57 osób.
- 16- 7 lipca dzieci ze Szkolnego Koła Caritas uczestniczyły w Wakacyjnym Festynie Caritas w Sopocie.
- 19 lipca - 1 sierpnia dwanaścioro dzieci z parafii Drażdzewo wypoczywało na koloniach w Ośrodku Charytatywno-Opiekuńczym Caritas Diecezji Łomżyńskiej w Balikach (gm. Nowogród, pow. łomżyński).

Procesja z krzyżami na zakończenie Misji św. jubileuszowych, 16 kwietnia 2011 r.

dzewie zaprezentowały w kościele program słowno-muzyczny o tematyce więzi ze Zmarłymi.

- 12 listopada zmarł w wieku 82 lat, ks. senior Czesław Jerzy Bralski, prob. parafii Drażdzewo w latach 1974-1980.

- 15 listopada odbyły się uroczystości pogrzebowe śp. ks. seniora Czesława Jerzego Bralskiego, który spoczął na miejscowym cmentarzu. Mszy św. koncelebrowanej przewodniczył ks. Kazimierz Ziółkowski, kanclerz Kurii Diecezjalnej Płockiej. W imieniu parafian pożegnał Zmarłego Kapłana Tadeusz Kruk.

2005

- większość parafian (z nielicznych) obecnych w styczniu na zebraniu z ks. prob. w sprawie

Fragment procesji Bożego Ciała, 2009

- 22 sierpnia zmarł w wieku 81 lat brat Benedykt Sztých TChr. Urodził się i wychował w Drażdzewie. Do Towarzystwa Chrystusowego wstąpił w 1949 r. Ks. prob. S. Morko wystawił o nim wówczas następujące świadectwo: „parafianin mój Tadeusz Sztých, przez cały czas pobytu na terenie tutejszej parafii zachowywał się zawsze i pod każdym względem wzorowo. Jest to młodzieniec religijny, uczciwy i spokojny. Posiada na pewno powołanie do stanu zakonnego. Uważam, że Zgromadzenie-

Towarzystwo Chrystusowe - będzie miało z niego pociechę".

Spoczął w kwatrze chrystusowców na cmentarzu miłostowskim w Poznaniu.

- w Dzień Zaduszny uczennice ze szkoły w Draż-

przyszłości starego kościoła wyraziła zgodę na przeniesienie zabytkowej świątyni do skansenu w Sierpcu.

- 2-7 kwietnia o godz. 21⁰⁰ modlitwy w intencji Ojca Świętego Jana Pawła II; 2 kwietnia o zdrowie, a w kolejne dni o pokój wieczny. Papież Jan Paweł II zm. 2 kwietnia 2005 r. o godz. 21.37, w wieku 85 lat. Zasiadał na Stolicy Piotrowej od 16 października 1978 r.

- 8 kwietnia o godz. 8.00 ks. prob. odprawił Mszę św. pogrzebową za duszę śp. Ojca Świętego Jana Pawła II.

- w lipcu zamontowano w kościele pierwszy witraż (w oknie z krzyżem).

- 27 września, przy parafii pod wezwaniem św. Izydora w Drażdzewie, powstał Parafialny Zespół Caritas; opiekun - Maria Cieszevska, katechetka.

2006

- 2 kwietnia w kościele odbył się wieczór poetycki w pierwszą rocznicę śmierci Ojca Świętego Jana Pawła II.

- 18 kwietnia wizytacja parafii, której dokonał bp Tadeusz Bronakowski, przewodnicząc Sumie odpustowej; udzielił sakramentu Bierzmowania. Była to pierwsza wizytacja kanoniczna Jego Eksceleńcji po otrzymaniu sakry biskupiej w dniu 4 marca br.

- w kwietniu zamontowano w kościele drugi witraż (od strony starego kościoła).

- 28 maja Jan Rzeszotarski, dyr. Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu informował parafian

Niedziela Palmowa, 17 kwietnia 2011 r.

na każdej Mszy św. o zamiarze przejęcia nieodpłatnie do skansenu zabytkowego, drewnianego kościoła z Drażdżewa. Dzisiaj podpisał z ks. prob. umowę darowizny, ponieważ w styczniu ub. tj. 2005 r. większość obecnych na zebraniu parafian wyraziła zgodę na przeniesienie kościoła do skansenu.

- wycieczka i ognisko integracyjne nad Orzycem dla dzieci sponsorowane przez ks. prob. A. Groblewskiego.

- w lipcu wywieziono wyposażenie starego kościoła do Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu.

- 11 lipca blokada dostępu do starego kościoła przez grupę parafian przeciwną oddaniu zabytkowej świątyni do Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu.

- 23 lipca spotkanie dość licznej rzeszy parafian z ks. prob. A. Groblewskim i dyr. Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu Janem Rzeszotarskim, na którym zapadła decyzja o przekazaniu kościoła do skansenu, pomimo wcześniejszych i dzisiejszych ostrych protestów nie-licznej grupy oponentów.

- wycinka ostatnich drzew na cmentarzu grzebalnym.

- instalacja nowych stacji Drogi Krzyżowej (z żywicy syntetycznej, w kolorze starego złota). Dotychczasowe (oleodruki) służyły od 1950 r.

- instalacja ogrzewania kościoła (promienniki).

2007

- 16 kwietnia początek demontażu starego kościoła, w ramach realizacji planu rozbiórki świątyni, przed translokacją do Sierpca.

- 15 maja tir wywiózł zdemontowany, zabytkowy kościół do Sierpca.

- ostatnie święcenia pól w parafii Drażdżewo.

- 15 czerwca ks. dziekan Andrzej Golbiński, proboszcz par. Krasnosielec, na zakończenie uroczystości odpustowych, ku czci Najświętszego Serca Jezusowego, którym przewodził, poświęcił kapliczkę z figurą

Komunia święta, Wielka Sobota, 23 kwietnia 2011 r.

Święconki 2011 r.

Adoracja Grobu Pańskiego, 2011 r.

Pana Jezusa, zlokalizowaną na miejscu drewnianego kościoła, przekazanego do skansenu w Sierpcu.

- w lipcu zamontowano w kościele trzeci witraż (prawe okno, od strony asfaltu).

- w ostatnią niedzielę lipca, na każdej Mszy św., czteroosobowa rodzina z Białorusi opowiadała, o sytuacji Kościoła w ich kraju.

- w ostatnią niedzielę września, podczas Mszy św. wystąpiła gościnnie schola *Sursum Corda* z Krasnosielca, a Cezary Kocot wygłosił referat nt. pochodzenia nazwy Drażdżewo.

- 11 listopada po Mszach św. o godz. 8.00 i 9.30, uczniowie miejscowej

szkoły zaprezentowali montaż słowno-muzyczny z okazji Narodowego Święta Niepodległości.

2008

- ułożenie chodnika z kostki brukowej na cmentarzu grzebalnym (od krzyża w prawo).

- wyrównanie piaskiem zagłębienia terenu wokół kapliczki usytuowanej na miejscu zabytkowego, drewnianego kościoła parafialnego, przekazanego w 2007 r. do Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu.

- instalacja kinkietów podświetlających stację Drogi Krzyżowej.

- instalacja nowej wersji Grobu Pańskiego (poprzednią eksploatowano od 1956 r.).

- 22-23 kwietnia nawiedzenie parafii przez Obraz Jezusa Miłosiernego; Mszę św. koncele-

brował bp Stanisław Stefanek.

- od 27 kwietnia peregrynacja kopii Obrazu Jezusa Miłosiernego.

- 30 maja, w uroczystość Najświętszego Serca Jezusowego, bp Tadeusz Zawistowski dokonał wizytacji parafii i udzielił sakramentu Bierzmowania.

- 8 czerwca w Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu biskup płocki Piotr Libera, poświęcił zabytkowy, XVIII-wieczny kościół, translokowany w 2007 r. z Drażdżewa oraz koncelebrował w nim uroczystą Mszę św., w której uczestniczyli przedstawiciele władz kościelnych i świeckich wraz z ok. 200-osobową delegacją byłych i obecnych parafian drażdżewskich z ks. prob. A. Groblewskim na czele.

- z inicjatywy parafianek z Karolewa ufundowano pomnik na grobie śp. ks. Edmunda Rzewnickiego, proboszcza par. Dąrdzewo w latach 1936-1943.

- umieszczenie stałej dekoracji na frontonie kościoła: krzyż i płomienne serce otoczone koroną cierniową oraz napis: Jezu ufam Tobie.

2009

- w lutym zamontowano w kościele czwarty witraż, z wizerunkami biskupów płockich: bł. Antoniego Juliana Nowowiejskiego i bł. Leona Wetmańskiego i podpisem: „W 100. rocznicę erygowania parafii Dąrdzewo”.

- 15 lutego, na spotkaniu 12-osobowej grupy parafian i 22 lutego na wszystkich Mszach św., Tadeusz Kruk przedstawił autorskie propozycje inicjatyw w sprawie przygotowań do Jubileuszu 100-lecia parafii:

- powołanie Społecznego Komitetu Obchodów Jubileuszu 100-lecia Parafii Dąrdzewo.

- ufundowanie w kościele ołtarza MB lub na zewnątrz Groty Fatimskiej np. z kamienia polnego.

- ufundowanie tablicy jubileuszowej i tablicy upamiętniającej wszystkich proboszczów oraz nieżyjących już księży wywodzących się z naszej parafii (śp. ks. Wincenty Walendziak, śp. ks. Antoni Kuśmierczyk).

- wyeksponowanie galerii portretów tychże wszystkich duchownych.

- wydanie okolicznościowego folderu (na wzór obrazka jubileuszowego z 1961 roku).

- wydanie okolicznościowej gazetki parafialnej (jednodniówka).

- wydanie pracy zbiorowej pt. „Parafia Dąrdzewo we wspomnieniach”.

- opracowanie i wydanie monografii.

- sporządzenie makiety starego kościoła.

- uporządkowanie cmentarza grzebalnego i otoczenia, w tym pełne zagospodarowanie placu po drewnianym kościele (np. założenie klombu, posadzenie krzewów, naprawa parkanu) oraz urządzenie parkingów przy kościele i przy cmentarzu.

- ogrodzenie sadu od strony rzeki.

- godne przygotowanie się parafian w sferze duchowej, np. Misje św. (sposoby i formy do ustalenia).

- imienne wspomnienie wszystkich Zmarłych parafian.

„Okragłe” rocznice towarzyszące Jubileuszowi: 70-lecie urodzin i 45-lecie święceń kapłańskich ks. prob. A. Groblewskiego, 70. rocznica śmierci bł. abpa A. J. Nowowiejskiego, bł. bpa L. Wetmańskiego i ks. A. Kuśmierczyka oraz 85. rocznica założenia OSP przez ks. prob. W. Krauzego.

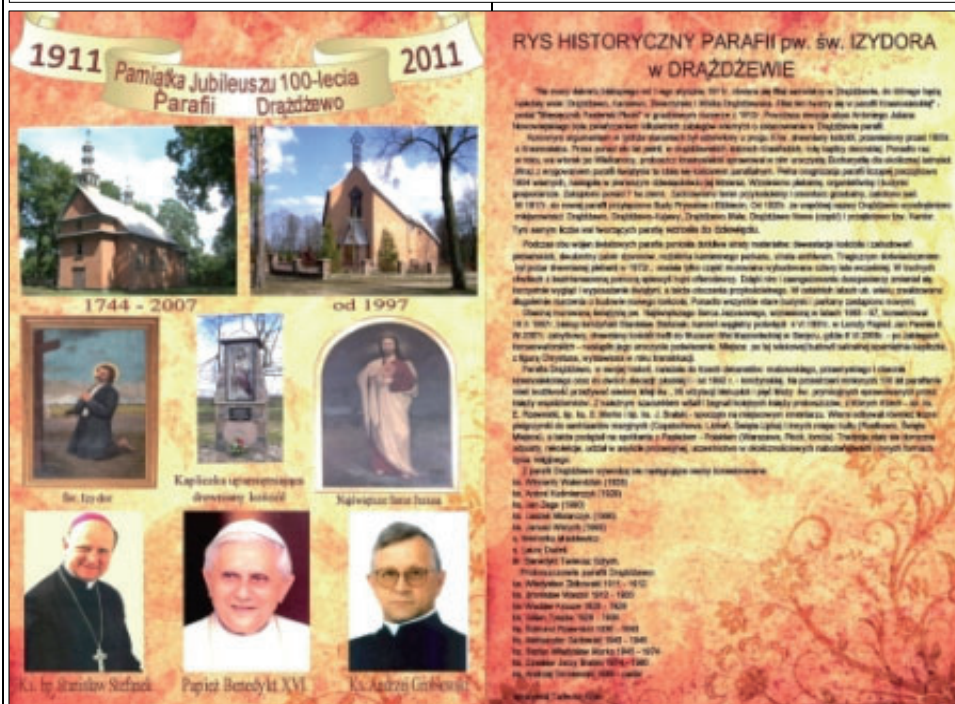
- 1 marca Mszę św. sprawował i głosił kazania (dość dobrą polszczyzną) o. Mario Saladanna, kombonianin, Włoch z pochodzenia, pracujący w Warszawie; jako misjonarz posługiwał w Kenii.

- wyjazd dzieci pierwszokomunijnych do skansenu w Sierpcu, gdzie znajduje się były dąrdzewski kościół parafialny.

- 1 marca na zebraniu założycielskim zawiązał się Społeczny Komitet Obchodów Jubileuszu 100-lecia Parafii Dąrdzewo w składzie: Stanisław Bakula, Maria Cieszevska, Danuta Dudek, Edward Dudek, Daniel Kacprzyński, Agata Kaczyńska, Bogdan Kęszczyk, Tadeusz Kęszczyk, Czesław Kicki, Anna Kruk, Tadeusz Kruk (inicjator i referent), Małgorzata Murach, Stanisław Płoski, Joanna Tubis-Flak, Bożena

Podczas Sumy odpustowej, 26 kwietnia 2011 r

Pamiętka Jubileuszu 100 lecia parafii Dąrdzewo 1911-2011

Tupacz, Dorota Włodarska, Tomasz Włodarski.

- w marcu Społeczny Komitet Obchodów Jubileuszu 100-lecia Parafii Dąrdzewo zwrócił się do obecnych i byłych parafian z prośbą o udział w opracowaniu literackiego obrazu parafii pt. „Parafia Dąrdzewo we wspomnieniach”.

- ułożenie chodnika z kostki brukowej na cmentarzu grzebalnym (od krzyża w lewo).

- instalacja przed kościołem wolno stojącej tablicy ogłoszeń.

- 16 sierpnia, w przededniu 35. rocznicy śmierci byłego ks. proboszcza Stefana Morki, wierni wysłuchali referatu wspomnieniowego, autorstwa Tadeusza Kruka pt. „Ksiądz Stefan Morko jakiego znałem”.

2010

- 3 maja ponad 130 osób podpisało w kościele wniosek do Rady Gminy Krasnosielc o nadanie rondu w Dąrdzewie imienia ks. Stefana Morki, prob. parafii Dąrdzewo w latach 1945-1974.

- 15 maja wizytacja, której - w uroczystość św. Izdyora, patrona parafii Dąrdzewo - dokonał i udzielił sakramentu Bierzmowania bp Tadeusz Bronakowski.

- naprawa parkanu okalającego (od strony rzeki) dawny plac przykościelny.

- 24 lipca wichura nad Dąrdzewem poczyniła straty w drzewostanie: od starej szkoły do plebanii wyrwione kilka drzew, połamane gałęzie i powalony klon na placu przykościelnym.

- gruntowny remont górnej kondygnacji w budynku parafialnym, tzw. organistówce.

Ks. kan. Andrzej Groblewski przyjmuje życzenia w dniu 45-lecia Kapłaństwa, 12 czerwca

- 18 września w parafii gościł ks. bp Tadeusz Zawistowski: odprawił Mszę św. i poświęcił salę gimnastyczną przy szkole podstawowej w Drażdżewie.

- w związku z przygotowaniami do uroczystego nadania drażdżewskiemu rądku imienia ks. Stefana Morki, w kościele odczytany został apel do wiernych o nadsyłanie wspomnień o byłym proboszczu.

- Rada Gminy Krasnosielec, przychylając się do wniosku parafian drażdżewskich, podjęła w dniu 11 października uchwałę o nadaniu rądku w Drażdżewie imienia Ks. Stefana Morki.

- 25-26 października nawiedzenie parafii przez relikwie i obraz bł. Karoliny Kózkówny. Uroczystościom przewodniczył ks. Wiesław Felka, proboszcz z Jaciążka.

- w wieku 71 lat zm. śp. Halina Gosiewska, długoletnia kronikarka parafii Drażdżewo. Autorka wpisów o bogatej treści. Oto przykład z 2008 r. dotyczący podniosłej uroczystości rodzinnej: „W atmosferze przeżytych uroczystości peregrynacji Obrazu Miłosiernego Jezusa w

Biskup Stanisław Stefanek z ks. dziekanem Andrzejem Golbińskim podczas wizytacji kanonicznej, 12 czerwca 2011 r.

sobotę 26 kwietnia br. na Mszy św. o godz. 15-tej małżonkowie Halina i Zbigniew Gosiewscy z Drażdżewa Małego składali dziękczynienie

za 50 lat pożycia, otoczeni gronem rodziny i przyjaciół. Uroczystość przygotowana przez zameżne córki Jubilatów była religijnym akcentem wartości rodziny katolickiej w czasach zachwiania trwałości młodych związków małżeńskich. Zamieszczam z satysfakcją w niniejszej Kronice ten jubileuszowy fakt, dziękując Bogu za otrzymane łaski, a ludziom za modlitewny udział w tej uroczystości. H.G.”

- 28-30 listopada rekolekcje adwentowe przeprowadził ks. Jarosław Cielecki, dyr. Watykańskiego Serwisu Informacyjnego; pochodzi z parafii Niegowić, inicjator powstania tamże (1999) pomnika wikarego ks. Karola Wojtyły, późniejszego papieża, bł. Jana Pawła II.

2011 - Jubileusz 100-lecia parafii Drażdżewo

- 15 lutego w szkole, z udziałem ponad 50 uczestników, odbył się Konkurs wiedzy o życiu i działalności ks. Stefana Morki, proboszcza parafii w latach 1945-1974, adresowany do uczniów szkół z terenu gminy Krasnosielec. Zwyciężyli: w kategorii młodszej - Sebastian Jędrzejewski z Drażdżewa, w kategorii starszej - Wiktoria Załęska z Krasnosielca.

- 5 marca w prezbiterium umieszczono napis: 100-LECIE PARAFII.

- 20 marca parafianie (26 osób) obecni na zebraniu z ks. prob. podjęli decyzję w sprawie malowania kościoła i innych prac konserwacyjno-remontowych; ustalono składkę w wysokości 50 zł od rodziny; wybrano komitet, odpowiedzialny za rozliczenie wydatków, w składzie: Mariusz Kaczyński, Anna Kruk i Tadeusz Kuśmierczyk.

- odchody 10. rocznicy Szkolnego Koła Caritas i 5. rocznicy Parafialnego Zespołu Caritas działających pod kierownictwem Marii Cieszewskiej, katechetki w miejscowej szkole. W zakresie działań Caritas jest m.in. jak odwiedzanie osób starszych, chorych i samotnych, pomoc potrzebującym - w tym dzieciom, czynne wspieranie akcji charytatywnych (Wigilijne

Uroczyste nadanie rądku w Drażdżewie im. ks. Stefana Morki, 19 czerwca 2011 r.

Dzieło Pomocy Dzieciom, akcje wielkopostne i inne), wakacyjne wyjazdy podopiecznych na kolonie, obozy itp., udział w wycieczkach i konkursach oraz spotkaniach opłatkowych, formacyjnych i integracyjnych. Okolicznościowy folder opracowała Marzena Przetak.

- 7 kwietnia Tadeusz Kruk przejął prowadzenie Kroniki parafii Drażdżewo.

- 10-16 kwietnia, siódme w dziejach parafii, Misje św. jubileuszowe przeprowadził, ks. Janusz Wilkowski. Na krzyżu misyjnym umieszczono tabliczkę z napisem:

**PAMIĄTKA MISJI JUBILEUSZOWYCH
100-LECIA PARAFII DRAŹDŻEWO
10-16.04.2011 R.**

- 10 kwietnia parafianie (12 osób) obecni na zebraniu podjęli decyzję w sprawie malowania wieży kościelnej, odnowienia wszystkich drzwi zewnętrznych świątyni, ufundowania dwóch tablic - jubileuszowej i upamiętniającej księżę proboszczów - oraz wydania okolicznościowego folderu. Dwustronicowy, ilustrowany folder w opracowaniu graficznym Joanny Tubis-Flak, z krótką historią parafii autorstwa Tadeusza Kruka, otrzymali wierni w Wielką Sobotę.

- 24 kwietnia 2011 r. o godz. 6.00, procesja rezurekcja rozpoczęła radosne przeżywanie Wielkanocy. Uroczystą Mszę św. koncelebrowali: ks. prob. Andrzej Groblewski i ks. Leszek Misiarczyk.

- 26 kwietnia podczas Sumy odpustowej, jej celebrans - ks. Leszek Misiarczyk i ks. Jan Pieńkosz - poświęcili, umieszczoną (20.04.) w kościele, tablicę jubileuszową o treści:

**PANU BOGU W DOWÓD
WDZIĘCZNOŚCI ZA BEATYFIKACJĘ
OJCA ŚWIĘTEGO JANA PAWŁA II,
W ROKU JUBILEUSZU
100-LECIA SWEGO ISTNIENIA,
PARAFIA DRAŹDŻEWO
A.D. 2011**

Uroczystości odpustowe uświetnił występ orkiestry dętej z Nowej Krępy.

- 30 kwietnia, o godz. 21.00, w przededniu beatyfikacji Sługi Bożego Jana Pawła II, odbyło się w kościele czuwanie modlitewne: koronka do Bożego Miłosierdzia, wspomnienie o Janie Pawle II i rozważania o Bożym Miłosierdziu.

- 3 maja, w święto Królowej Polski, ks. prob. poświęcił w Drażdżewie-Kujawach kapliczkę przydrożną ku czci Matki Boskiej..

- 22 maja do Pierwszej Komunii św. przystąpiło 16 dzieci.

- 29 maja przyrzeczenia chrzcielne odnowiło 25 dzieci.

- 3 czerwca umieszczono w kościele tablicę, upamiętniającą drażdżewskich duszpasterzy, o treści:

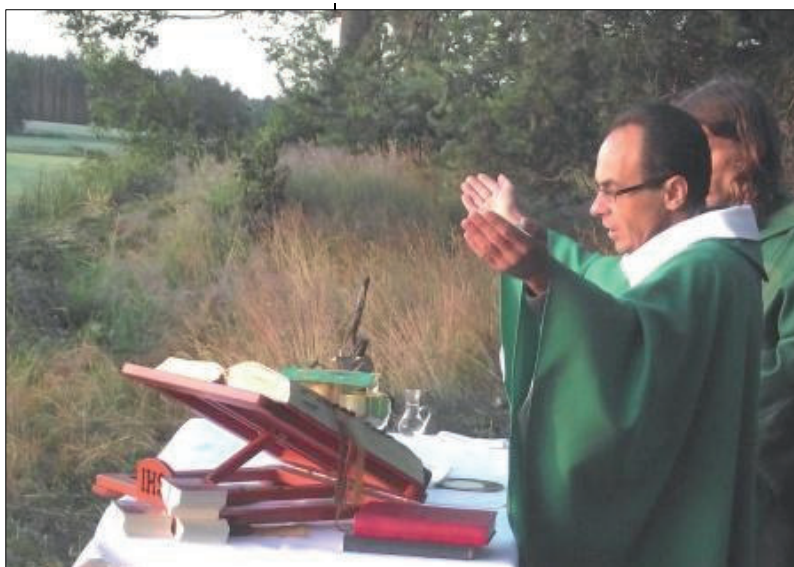
*Pozostańcie wierni doświadczeniom
pokoleń, które żyły na tej ziemi
JP II*

**KSIĘŻA PROBOSZCZOWIE PARAFII
DRAŹDŻEWO W LATACH 1911 - 2011**
KS. WŁADYSŁAW ŻBIKOWSKI 1911 - 1912
KS. BRONISŁAW WASZUL 1912 - 1920
KS. WACŁAW KRAUZE 1920 - 1928
KS. JULIAN TYSZKA 1928 - 1936
KS. EDMUND RZEWNICKI 1936 - 1943
KS. ALEKSANDER SADOWSKI 1943 - 1945
KS. STEFAN MORKO 1945 - 1974
KS. JERZY BRAŁSKI 1974 - 1980
KS. ANDRZEJ GROBLEWSKI 1980 -

- 12 czerwca wizytacja kanoniczna parafii, którą dokonał biskup łomżyński Stanisław Stefanek; Dostojny Gość uczestniczył w obchodach Jubileuszu 100-lecia parafii Drażdżewo i 45-lecia Kapłaństwa ks. prob. Andrzeja Groblewskiego oraz udzielił sakramentu Bierzmowania 24-osobowej grupie młodzieży.

- 19 czerwca, po Sumie koncelebrewanej przez ks. Andrzeja Groblewskiego - prob. par. Drażdżewo i ks. Marka Makowskiego - prob. par. Święte Miejsce, odbyła się uroczystość nadania rondy w Drażdżewie imienia Księdza Stefana Morki, proboszcza parafii Drażdżewo w latach 1945-1974. Na uroczystość przybyli licznie parafianie oraz Rodzina ks. Morki, przedstawiciele władz powiatowych i gminnych. Rondo poświęcił ks. prob. A. Groblewski. W szkole odbyła się część artystyczna i wspomnieniowa. Rzewnym akcentem wspomnieniowym była treść pożegnalnego *Listu pośmiertnego* śp. ks. proboszcza Stefana Morki do byłych parafian w interpretacji Donaty Dudek. Poszczególne etapy do dzisiejszej uroczystości były, m.in.: artykuł wspomnieniowy Tadeusza Kruka w 35. rocznicę śmierci ks. Stefana Morki (sierpień 2009), poparcie przez parafian wniosku do Rady Gminy (maj 2010), uchwała Rady Gminy o nadaniu rondy imienia ks. S. Morki (październik 2010) i konkurs wiedzy o życiu i działalności ks. Stefana Morki (luty 2011).

- 25-26 czerwca na Polskiej Kępie odbył się II Biwak Patriotyczny z udziałem gimnazjalistów z Chorzeł, Jednorozca, Krasnosielca i Nowej Kępy oraz licznych mieszkańców Drażdżewa, Jednorozca i okolic upamiętniający powstańców styczniowych (pierwszy miał miejsce 26-27 czerwca 2010 r.). Spotkanie

Biwak Patriotyczny na Polskiej Kępie - Msza św. koncelebrewana przez ks. Szczepana Borkowskiego i ks. Jarosława Traczyka, 26-06-2011 r., o godz. 4.00

Uczestniczących w Mszy św. na Polskiej Kępie.. 26 kwietnia 2011 r

zakończyło się - podobnie jak przed rokiem - o świcie Mszą św. sprawowaną przez ks. Szczepana Borkowskiego i ks. Jarosława Traczyka. Polska Kępa to miejsce walk powstańczych stoczonych w dniach 26-29 czerwca 1863 r. Znajduje się nad Orzycem, w granicach ad-

ministracyjnych Drażdżewa Nowego, na terenie parafii Drażdżewo. Tu w okresie międzywojennym, podczas manifestacji religijno-patriotycznych, parafianie drażdżewscy - dorośli i uczniowie - na czele ze swymi księżmi proboszczami i nauczycielami, oddawali należny hołd bohaterskim powstańcom. Biwaki Patriotyczne są pięknym powrotem do tych chlubnych tradycji.

Ks. Jarosław z Ciałem Chrystusa

Polska Kępa, Msza św.; widok w kierunku Bud Prywatnych poprzez poranne mgły unoszące się nad Orzycem i łąkami. 26 czerwca 2011 r.

Zakończenie

Przodkowie nasi, z poświęceniem godnym naśladowania, podejmowali i realizowali wiele inicjatyw, tak własnych, jak i wnoszonych przez swoich duszpasterzy. A żyli - co należy podkreślić - w trudnych gospodarczo i politycznie czasach. Przejmując ich dorobek, odziedziczyliśmy również obowiązki. Polegają one na kontynuacji ich wzniosłych dzieł dla wspólnego dobra, jakim jest - w tym przypadku - parafia. Do intensywnych działań w zakresie pielęgnowania i kultywowania tradycji zachęcał nas Polaków, w 1979 r. w Gnieźnie bł. Jan Paweł II słowami: „Przechowajcie to dziedzictwo, przekazcie je następnym pokoleniom”. Tu nie potrzeba wielkich poświęceń. Przede wszystkim liczy się dobra wola, wsparcia czynami, na miarę swoich możliwości.

Przystępując do opracowania Kalendarium kierowałem się chęcią przybliżenia Czytelnikowi stuletniej historii parafii Dąrdzewo w sposób przejrzysty i przystępny. Uważam, że chronologiczny układ wydarzeń pozwala dokładnie prześledzić i poznać jej ciekawe dzieje, a tym samym odświeżyć, wydobyć na światło dzienne i utrwalić pamięć o naszych przodkach. Bo, jak przestrzegał Juliusz Słowacki: „z wszystkich nędz, najstraszliwsze ludzkie zapomnienie”. A Wacław Sieroszewski wtórował mu złowrogą przepowiednią: „Minie czas i zapomnienie wszystko pokryje”. Niniejszym opracowaniem starałem się do tego nie dopuścić.

Pamięć ludzka, nawet najlepsza, jest - niestety - z reguły zawodna. Sprawdzonym natomiast sposobem „zatrzymania w czasie” zjawisk i wydarzeń, z myślą o potomnych, jest ich odpowiednie utrwalenie. Powszechną praktyką stało się niegdyś prowadzenie kronik, m.in. parafialnych. Po latach stanowią one kompendium wiedzy o ludziach i czasach im współczesnych. Niestety, dokumenty archiwalne parafii Dąrdzewo zaginęły w zawierusze wojennej.

Pewne dane znalazłem w powojennej kronice parafialnej, częściowo w księgach metrykalnych, w kilku artykułach prasowych i tyluż luźnych wzmiankach w innych źródłach oraz w dwóch zaledwie (!) opracowaniach książkowych traktujących o parafii w Dąrdzewie. Po-

nadto wykorzystałem, będące w rozproszeniu, przydatne materiały szcztątkowe. Godnym natomiast podkreślenia jest fakt, że niewykorzystane dotychczas pokłady wiedzy drżemą wśród samych parafian, szczególnie wśród osób starszej generacji, z czego również skrupulatnie skorzystałem. To oni byli świadkami i uczestnikami doniosłych wydarzeń, które należy ocalić od zapomnienia, umieszczając je na kartach historii, nie tylko lokalnej. Okazuje się, że pomimo niesamowitych osiągnięć technicznych, nadal niezastąpionym źródłem wiedzy jest sam człowiek i ślady jego działalności. A zadaniem zainteresowanych historią swojej „małej ojczyzny” jest znaleźć sposoby dotarcia do tych źródeł i wykorzystać je pożytecznie. Stąd najlepiej udokumentowane są wydarzenia najnowsze, dawne znacznie słabiej, z przyczyn przedstawionych powyżej.

W wielu domach, w albumach i szufladach czekają jeszcze na odkrycie i upublicznienie stare, pożółkłe fotografie i przydatne dokumenty. Szkoda, że na ich bazie nie napłynęły materiały na apel Społecznego Komitetu Obchodów Jubileuszu 100-lecia Parafii Dąrdzewo o udział w opracowaniu jej literackiego obrazu pt. „Parafia Dąrdzewo we wspomnieniach”. Natomiast z satysfakcją odnotowuję fakt realizacji większości autorskich propozycji jubileuszowych, które przedstawiłem parafianom w lutym 2009 r. Dziękuję wszystkim zaangażowanym w ich urzeczywistnienie, żywiąc nadzieję na realizację pozostałych, w tym budowę groty MB Fatimskiej i sporządzenie makie-ty dawnej świątyni.

Kalendarium nie jest ściśle kronikarskim zapisem absolutnie wszystkich wydarzeń z życia parafii. Święta, uroczystości i nabożeństwa cykliczne i inne zdarzenia są, owszem, wspomniane, zazwyczaj w związku z innymi wydarzeniami. Znajdziemy oczywiście wzmianki, m.in. o Pasterce i Rezurekcji, procesji Bożego Ciała, Wszystkich Świętych, Drodze krzyżowej i Gorzkich żalach, o nabożeństwach maryjnych, uroczystościach komunijnych, święceniu pól, odwiedzinach duszpasterskich i rekolekcjach, adoracji Grobu Pańskiego, pielgrzymkach i peregrynacjach, nabożeństwach pierwszopiątkowych, adoracjach Najświętszego Sakramentu, procesjach Eucharystycznych, odpustach i asyście procesyjnej. Wspomniane są również wszystkie Misje święte, wizytacje bi-

skupie i bierzmowania. Kalendarium nie obejmuje natomiast kompletu innych - wpisanych w zakres funkcjonowania parafii - uroczystości, prac i posług, jak np. strojenie przydrożnych krzyży i kapliczek, i niegdyśszych przy nich nabożeństw, ubieranie ołtarzyków, cotygodniowe sprzątanie kościoła i dekoracja świątyni, np. na Komunię czy przyjazd biskupa, godne pożegnanie zmarłych, nawiedzanie cmentarza i porządkowanie grobów.

Przez dziesięciolecia wierni spieszyli podczas adwentu na Roraty, po Bożym Ciele uczestniczyli w nieszpórach i obrzędzie święcenia pól. Przy figurkach i krzyżach przydrożnych gromadzili się tłumnie na nabożeństwa majowe. W okresie letnim słuchali niedzielnych kazań głoszonych na wolnym powietrzu. Dzwon kościelny trzykrotnie w ciągu dnia wzywał na modlitwę, a dźwięk obu dzwonów powiadał o śmierci kogoś z parafian. Z kolei sygnaturka oznajmiała zgromadzonym przed kościołem rychłe rozpoczęcie Mszy św. To tylko niektóre przykłady wyzwalające falę wspomnień...

„Historię swoją piszcie sami, bo inaczej napiszą ją za was inni, i będzie źle...” - zachęcał Józef Piłsudski. Nieśmiało podjąłem się tego zadania, chociaż zdaję sobie sprawę z wielu niedociągnięć i niezamierzonych uchybień w zaprezentowanym opracowaniu, jak może brak informacji, których odbiorca oczekiwał, albo niekompletny wykaz osób czy brak imienia, a może zniekształcona pisownia, itp. Trochę mnie pociesza, aczkolwiek nie usprawiedliwia, słowa Joachima Lelewela, który stwierdził: „Pisać co można, a nie frasować się, że tu i ówdzie czegoś brak. Przyjdzie drugi i trzeci - i dopełnią. Tak się tworzyły - i dziś jeszcze tworzą wszystkie historie”. I zapewne miał rację...

Tadeusz Kruk

Dąrdzewo Małe, czerwiec 2011

Dziękuję za konstruktywną współpracę panu Sławomirowi Rutkowskiemu i wszystkim osobom, które w jakikolwiek sposób przyczyniły się do realizacji niniejszego opracowania.

Zdjęcia pochodzą z Kroniki parafii Dąrdzewo oraz ze zbiorów autora.

Mapę opracował Sławomir Rutkowski.

Bibliografia (wybór)

Grzybowski M. M., *Martyrologium duchowieństwa diecezji plockiej w latach II wojny światowej 1939-1945*, Płock 2002.
Jemielity W., *Parafie Puszczy Kurpiowskiej*, Łomża 2004.
Kalendarium życia Antoniego Juliana Nowowiejskiego, opr. ks. M. M. Grzybowski, Płock 1992.
Kocot C., *Dąrdzewo - kościół drewniany, otoczenie historyczne*, Dąrdzewo 2007.
Kocot W., *Moje wspomnienia* (rps).
Kocot W., *Pamiętniki i korespondencja z lat 1920, 1939-1945*, Pułtusk 2009.
Kronika Parafii Dąrdzewo.
Kronika Ochotniczej Straży Pożarnej w Dąrdzewie.
List Wawrzyńca Gołaszewskiego z Chicago do ks. Morki z dnia 7 czerwca 1960 r.

Łada W., *Jak naprawdę zginął d-ca oddziału bohater - powstaniec Edward Rolski w r. 1863 w czasie bitwy z kozakami carskimi w folw. Dąrdzewo*, (rps 1970).
Miesięcznik Pasternik Płocki, luźne numery z lat 1910-2006.
Oświadczenie Wawrzyńca Kowalczyka z dnia 2 lipca 1979 r.
Pajka S., *Słownik biograficzny Kurpiowszczyzny XX wieku*, Kadzidło 2008.
Rocznik Jubileuszowy Diecezji Łomżyńskiej 2000, Łomża 2000.
Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, t. II, Warszawa 1890.
Wierzbicki S., *Byli naszymi duszpasterzami*, Płock 2005.

Aneksy

Władza zwierzchnia w 100-letniej historii parafii Dąrdzewo

Papieże
Pius X 1903-1914
Benedykt XIV 1914-1922
Pius XI 1922-1939
Pius XII 1939-1958
bł. Jan XXIII 1958-1963
Paweł VI 1963-1978
Jan Paweł I 1978
bł. Jan Paweł II 1978-2005
Benedykt XV 2005- nadal

Biskupi diecezjalni

- plocky

bł. abp Antoni Julian Nowowiejski (1908-1941)

ks. Stanisław Figielski, administrator aposto-
lski (1940-1946)
bp Tadeusz Paweł Zakrzewski (1946-1961)
bp Jan Wosiński (1961-1964)
bp Bogdan Sikorski 1964-1988
bp Zygmunt Kamiński 1988-1999
- łomżyńscy
bp Juliusz Paetz 1982-1996
bp Stanisław Stefanek 1996-nadal

Pierwsi księża dziekani

- dekanat makowski
ks. Zygmunt Ignacy Fijałkowski w latach
1911-1912
- dekanat przasnyski
ks. Józef Piekut w latach 1912-1946
- dekanat krasnosielski
ks. Kazimierz Szymański 1992-1999

Księża proboszczowie parafii Drążdżewo

Ks. Władysław Żbikowski 1911-1912
Ks. Bronisław Waszul 1912-1920
Ks. Wacław Krauze 1920-1928
Ks. Julian Tyszka 1928-1936
Ks. Edmund Rzewnicki 1936-1943
Ks. Aleksander Sadowski 1943-1945
Ks. Stefan Władysław Morko 1945-1974
Ks. Czesław Jerzy Bralski 1974-1980
Ks. Andrzej Groblewski 1980 - nadal

Osoby konsekrowane wywodzące się z para- fii Drążdżewo

† ks. Wincenty Walendziak (1928),
† ks. Antoni Kuśmierczyk (1929),
ks. Jan Zega (1990),
ks. Leszek Misiarczyk (1990),
ks. Janusz Warych (1993),
s. Weronika Mackiewicz,
s. Laura Dudek,
† br. Benedykt Tadeusz Sztých.

Organiści parafii Drążdżewo

Rafał Adamcewicz 1920-1922
Franciszek Żyra 1922-1929
Stanisław Woźniak 1929-1934
Marian Kordowski 1934-1936
Felicjan Szachta 1936-1957
Roman Heromiński 1957-1982
Jan Tabaka 1982 -1985
Tadeusz Kęszczuk od 1985 - nadal

Kościelni parafii Drążdżewo

Paweł Walendziak (sługa kościelny, ok. 1916
i nast.), Stefan Kiljański (sługa kościelny, ok.
1919 i nast.), Adam Mazański (sługa kościelny,
ok. 1920 i nast.), Władysław Otłowski (1920-
1922 i 1930-1934), Jan Nasiadka (1922-1930),
Władysław Witczak (1934-1938?), Stanisław
Krajewski (1938?-1945), ? Depta (1945 -
1949?), Stanisław Sito (1949? -1957), Adolf
Kęszczuk (1957-1960), Lucjan Stworzyjan
(1960), Stanisław Poltowski (1960-1963), Jan
Jasiński (1963-1964), Władysław Fąk (1964-
1965); w latach 1965-1983: ? Najmoła, Jan
Błaszczak, Stefan Florysiak, Krzysztof Wój-
cicki, ? Kaszuba, Stanisław Bakula, Henryk
Przetak; Mieczysław Fąk (1983-1985), Cze-
sław Płoski (1985-1991), Stanisław Płoski
(1991-2001), Janusz Tański (2001-2002), Sta-
nisław Płoski od 2002.

Wizytacje biskupie w Drążdżewie

Biskupi płoccy: Bł. abp Antoni Julian Nowo-
wiejski (1919, 1926, 1931), bł. bp Leon Wet-

mański (1935), bp Tadeusz Paweł Zakrzewski
(1949), bp Piotr Dudziec (1954, 1957, 1959,
1961), bp Jan Wosiński (1964, 1973, 1974,
1976, 1979), bp Bogdan Sikorski (1966, 1969,
1972, 1975, 1977, 1982), bp Zygmunt Kamiń-
ski (1984), bp Roman Marcinkowski (1986),
bp Andrzej Suski (1989). **Biskupi łomżyńscy:**
bp Juliusz Paetz (1994), bp Tadeusz Zawistow-
ski (1996, 1999, 2008, 2010), bp Stanisław Ste-
fanek (1997, 2001, 2002, 2004, 2008, 2011),
bp Tadeusz Bronakowski (2006, 2010).

Misje św. i misjonarze

I. 1937 - misjonarze diecezjalni; II. 1948 - ks.
Jan Sobol i ks. Tymoteusz Zalewski oraz - po-
proszeni o pomoc z racji tłumów wiernych
z trzech parafii - ks. Stanisław Biedrzycki i o.
salezjanin z Jaciążka; III. 1963 - ks. Romuald
Biedrzycki i ks. Lucjan Kurowski; IV. 1976 -
ojcowie cystersi z opactwa w Mogile; V. 1986
- ks. Stanisław Szulc; VI. 1997 - ks. Mieczys-
ław Lucjan Ochtyra; VII. 2011 - ks. Janusz
Wilkowski.

Rekolekcje i rekolekcjoniści

Rekolekcje wielkopostne: 1945 i 1947- ojco-
wie salezianie z Jaciążka; 1950 - ojcowie pa-
sjoniści z Przasnysza; 1954 - o. Jan Domino,
salezjanin; 1970 - ks. Jerzy Dąbrowski; 1975 -
ks. Mieczysław Głowacki; 1976 - o. Karol, pa-
sjonista; 1977 - o. Zygmunt Borkowski, pasjo-
nista; 1984 -?; rekolekcje wielkopostne (w.)
i adwentowe (a.): 1986 (a.) - ?; 1987 - ks. Ja-
nusz Stanisław Śniegocki; ks. Andrzej Rojew-
ski; 1988 - ks. Mieczysław Słodkowski; ks.
Stanisław Dziekan; 1989 - (w.); 1992 - ks.
Ireneusz Czesław Borawski (a.); 1993 - Jerzy
Ryszard Kruszewski (w.); 1994 - ks. Wojciech
Iwanowski (w.); 1995 - ks. Andrzej Golbiński
(w.); 1996 - ks. Jarosław Kotowski (w.); 1997 -
(w.); 1998 (I w.; II a.) - ks. Jerzy Prusakie-
wicz, ks. Marek Jarosz; 1999 - ks. Sławomir
Wądołek, ks. Edward Józef Rogoza; 2000 -
o. Jan Kempka, klaretyn, ks. Czesław Małz;
2001 - ks. Ireneusz Czesław Borawski, ks.
Romuald Andruszkiewicz; 2002 - o. Czesław
Wujkowski, ks. Walerian Niewiadomski; 2003
- ks. Gabriel Paweł Jastrzębski, ks. Andrzej
Popielski i ks. Tomasz Niemira; 2004 - ks. Jan
Stanisław Pieńkosz, o. Kazimierz Szoka, sale-
zjanin; 2005 - ponownie o. Kazimierz Szoka,
salezjanin, ks. Edward Józef Rogoza; 2006 -
o. Robert Turyk, pallotyn, ks. Zenon Piotr Ka-
zimierzczuk; 2007 - o. Władysław Bodziony,
redemptorysta, ks. Piotr Ruszczyński; 2008 -
ks. Andrzej Golbiński, ks. Jan Stanisław Pień-
kosz; 2009 - ks. Krzysztof Józef Dylewski,
o. Wiesław Felka, salezjanin; 2010 - ks. Miros-
ław Milewski, ks. Jarosław Cielecki.

Szafarze Chrztu św.

w kościele w Drążdżewie:

Wszyscy księża proboszczowie oraz ks. Piotr
Biedrzycki (1929), o. Zygmunt Borkowski
(1977), ks. Stanisław Chelmiński (1919),
o. Romuald Dobrzyński, pasjonista (1979), ks.
Tadeusz Domeradzki (1978), ks. Stanisław
Dulczewski (1927), o. Piotr Gryz, pasjonista
(1978, 1979), ks. Tadeusz Janowski (1960), ks.
Marek Jarosz (2007), ks. Czesław Kiliś (1958),
diakon Antoni Kuśmierczyk (1928, 1929), ks.
Jan Lewandowski (1977), ks. Konstanty Le-
wandowski (1920), ks. Ludwik Ostaszewski
(1966-1967), ks. Edmund Smoliński (1931),

o. Stanisław Stancel (1967, 1968, 1973),
o. Michał Stolarczyk (1974), ks. Franciszek
Walasek (1919), ks. Wincenty Walendziak
(1928), ks. Józef Wójcik (1955), ks. Tadeusz
Zaborny (1974), ks. Stanisław Zakrzewski
(1965), ks. Jan Zawadzki (1921), diakon Jan
Zega (1989). W trzech przypadkach chrzest-
nymi byli miejscowi księża proboszczowie -
Bronisław Waszul (1919) i Wacław Krauze
(1920 i 1921).

Niektórzy parafianie, w początkach XX w.,
otrzymali Chrzt św. na obczyźnie, głównie w
USA, a udzielali go duszpasterze polonijni,
m.in.: ks. Józef Abramaitis (1911), ks. Lucjan
Bójnowski (1910, 1913, 1916, 1917), ks. Hen-
ryk Cichocki (1904), ks. Paweł Knappek
(1909), ks. Edmund Kozłowski (1919), ks. Jan
Longhlin (1906), ks. Mieczysław Monkiewicz
(1919), ks. Stanisław Olesiński (1906), ks. Sta-
nisław Wiśniewski (1909). Akta spisano po
powrocie do ojczyzny. Przed I wojną światową
i po jej zakończeniu odnotowano kilka przy-
padków przyjęcia Chrztu św. w parafiach
ościennych: Baranowo, Jednoróżec, Krasno-
sielc, Krzynowłoga Wielka, Przasnysz, Sieluch
oraz w dalekiej Rosji (1906), na Białorusi
(1918, ks. Julian Modzelewski) i w ówczes-
nych Prusach Wschodnich (1919, 1922, ks.
Szulc).

Błogosławili związki małżeńskie w kościele w Drążdżewie:

Wszyscy księża proboszczowie oraz: ks. Stani-
sław Chelmiński (1921), ks. Konstanty Lewan-
dowski (1924), **bł. abp Antoni Julian Nowo-
wiejski (1926)**, ks. Stanisław Dulczewski
(1928), ks. Wincenty Walendziak (dwa 1971),
ks. Józef Wójcik (dwa, 1954-1955), o. Michał
Stolarczyk (trzy, 1956), ks. Ludwik Ostaszew-
ski, rezydent (jedenaście, 1966-1967, 1975,
1978), ks. Wiesław Lipka (1967), ks. Józef
Chmielecki (dwa, 1971), o. Stanisław Stancel,
pallotyn (1975), o. Romuald Dobrzyński, pa-
sjonista (1978), o. Stefan Denkwicz (1976),
o. Zygmunt Borkowski, pasjonista (1977), ks.
Jerzy Bralski, rezydent (dwanaście, 1983,
1985-1986, 1988, 1993-1995, 1998), ks. Marek
Krzysztof Zawadzki (dwa, 1984), ks. Leszek
Rutkowski (dwa, 1985; 1986), ks. Czesław
Śmieciński (1987), ks. Waldemar Heromiński
(trzy, 1987, 1991), o. Ryszard Górny, pasjo-
nista (dwa, 1988), o. Zenon Sztymelski, pasjo-
nista (1989), ks. Jan Adaszczuk (1990), ks. Ja-
nusz Warych (1994), ks. Janusz Mackiewicz
(1994), ks. Tomasz Cymerman (2000), ks. Jan
Pakiela (2000), ks. Michał Jerzy Woja (2000),
ks. Jacek Dąbrowski (2002), ks. Stanisław Ku-
roś (2003), ks. Kazimierz Ziółkowski (2005),
ks. Marek Jarosz (pięć, 2005-2008).

Fundatorzy, ofiarodawcy, wykonawcy i po- sługujący w kościele wymienieni imiennie w Kronice parafialnej:

Jan Bakula (murarz), Stanisław Bakula (mu-
rarz), Tadeusz Bartosiewicz (posadzkarz), Jó-
zef M. Białowiejski (diedziec), Antonina Berk,
Maria Cieszeńska (katechetka, op. Caritasu),
Czesława Czaplicka z d. Bagniewska, księżna
Maria Ludwika z Krasieńskich Czartoryska,
Stanisław Dąbrowski, Edward Dudek (murarz),
Elżbieta Dudek, Mieczysław Fąk, Wawrzyniec
Gołaszewski, Henryk Gołota (cieśla), Halina
Gosiewska (kronikarka), Wacław Górski, ks.
Stanisław Grabowski, Fabian Jarzynowski (or-
ganmistrz), Tomasz Kacprzyński (elektryk),

Mariusz Kaczyński, Kiziniewicz (architekt, autor przedwojennego projektu budowy kościoła), Czesław Kłos (murarz), Honorata Kowalczyk, Wawrzyniec Kowalczyk, Sławomir Krawczyk, Zbigniew Krawczyk, Janusz Królak (architekt), Tadeusz Kruk, Jerzy Kucharski, Piotr Kurowski, Genowefa Lipińska z d. Rykowska (hafciarka), Tomasz Lipka (stolarz), Tadeusz Maszorek, Marian Metrykowski (transport podczas budowy kościoła), ks. Leszek Misiarczyk, Teofil Misiarczyk, Wincentyna Mydło, Jan Perdian, Stanisław Płoski (kościelny), Stanisław Pochoda, Wacław Pogorzelski (kował), Marzena Przetak, Józef Przybyłek (kamieniarz), Henryk Roman (administrator Kantoru), Bronisława Sagała, Franciszka Sugał, Marianna Szewczak c. Pawła, Stanisław Tomaszewski, Marian Tubis (dekarz), Zdzisław Tubis, Joanna Tubis-Flak (m.in. dekoracje kościoła od 1996), Paweł Walendziak (brat Piotra), Piotr Walendziak (ojciec ks. Wincentego, współorganizator parafii), Stanisław Wilga, Apolonia i Antoni Wilk, Mariusz Włodarski (stolarz), Józef Żebrowski (spawacz), Stanisław Żyra. **Ofiarodawcy dębów w 1993 r.:** Marianna Berg, Stanisław Dudek (Drażdzewo), Roman Gacloch, Wacław Górski, Czesław Grylak, Jan Heromiński, Kazimierz Karaszewski, Eugeniusz Kowalczyk (Budy), Helena Koziółek, Krzysztof Kruk, Jerzy Michalak, Ryszard Mrugacz, Mieczysław Olender, Jadwiga Orzoł (Drażdzewo), Zenon Pochoda, Józef Rolka, Stanisław Skowroński, Tadeusz Szewczak (Drażdzewo-Kujawy), Janina Tworowska, Pelagia Zduniak.

Skład Komitetu Budowy Kościoła 1993-1997:

Budy Prywatne: Danuta Górka, Kazimierz Przetak; Drażdżewo: Antoni Czastkiewicz, Danuta Dudek, Zofia Dudek, Marian Metrykowski, Stanisław Skowroński, Kazimiera Tubis; Drażdżewo-Kujawy: Edward Dominik, Krystyna Walendziak; Drażdżewo Małe: Andrzej Rogalski, Bogusław Szewczak, Lech Sztych; Drażdżewo Nowe: Marianna Berg, Tadeusz Kaczyński; Elżbiecin: Leon Ferenc, Marian Ferenc; Karolewo: Marianna Gołaszewska, Antoni Włodarski; Wólka Drażdżewska: Edward Dudek, Mirosław Dudek, Aleksander Skwiot; Zwierzyniec: Tadeusz Kacprzyński, Andrzej Ulatowski.

Zawody, zajęcia i status parafian odnotowane w księgach metrykalnych:

Akuszerka (babka obecna przy położeniu; ros.: повивальная бабка), bednarz, cieśla, dożywotnik, dróżnik, funkcjonariusz państwowy, gajowy, gospodarz, introligator, inżynier, kierowca, kierowniczka przedszkola, kolejarz, kował, krawcowa, krawiec, kupiec, leśniczy, leśnik, ławocznik (ros.: лавочник), malarz, manipulant, młynarz, morgownik, murarz, nauczyciel (ludowy), nauczycielka, piekarz, pielęgniarz, podenszczik (ros.: поденщик), przedszkolanka, przemysłowiec, robotnik, rolnik, rybak, rymarz, rzeźnik, sklepowy (sklepiarz, właściciel sklepu), służący folwarczny (ros.: служитель), stolarz, strażnik graniczny, szeregowiec milicji, szewc, szofer, wymiennik, wyrobnik.

W latach 1935-1964 w imieniu parafii witali lub żegnali księża biskupów:

1935 - Edmund Jakubisiak, prezes Akcji Katolickiej, powitał bł. bpa Leona Wetmańskiego; 1949 - Zofia Sochacka i Antoni Dawid powitali bpa Tadeusza Zakrzewskiego; 1954 - Jan Pukas powitał bpa Piotra Dudźca; 1959 - Antoni Kuśmierczyk powitał, a Jan Kuśmierczyk pożegnał bpa Dudźca; 1964 - Jan Kuśmierczyk powitał bpa Jana Wosińskiego.

Osoby świeckie związane poprzez posługę z plebanią i kościołem (lista niepełna):

Organisci i kościelni oraz Marianna Badurek, Maria Budzyńska, Maria Cieszeńska, Helena Jędras, Leon? Józwiak, Stefania Komor, Teresa Kowalczyk, Kazimiera Krauze, Wincenty Krauze, Florentyna Kruk, Apolonia Kulesza, ? Morawska (siostra ks. E. Rzewnickiego), Anna Morko, Antonina Szczepańska.

Parafianie - laureaci konkursów religijnych (lista niepełna):

1998 - Tadeusz Kruk wraz z rodziną dwukrotnie wystąpił w telewizyjnym programie wiedzy religijnej „Salomon” oraz został laureatem diecezjalnego finału Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy o Papieżu bł. Janie Pawle II Łomży. 2003 - uczniowie ze Szkolnego Koła Caritas w Drażdżewie wystąpili dwukrotnie w telewizyjnym programie „Ziarno” - „Moja parafia”. 2003 - Dorota Czastkiewicz, Sylwia Lesińska i Aneta Waszczak zostały laureatkami Przeglądu Pieśni Religijnej w Krasnosielcu. 2003 - Iwona Heromińska i Sylwia Lesińska oraz chór z Drażdżewa w gronie laureatów VII Festiwalu Piosenki Religijnej w Goworowie 2006 - Aneta Waszczak została laureatką konkursu „Znam Samarytanina” zorganizowanego przez Caritas Diecezji Łomżyńskiej. 2007 - Natalia Zadrozna ze Szkolnego Koła Caritas została uhonorowana w Łomży tytułem „Wolontariusz szkoły 2007”. 2009 - Daria Kruk zajęła trzecie miejsce w diecezjalnym konkursie o św. Pawła pt. „W dobrych zawodach wystąpiłem”, w kategorii plastycznej. 2011 - Magdalena Kaczyńska, zajęła siódme miejsce w ogólnopolskim konkursie wiedzy o bł. Janie Pawle II.

W drażdżewskiej orkiestrze dętej, w różnych latach okresu jej istnienia (1957-1980), grali:

Julian Gęsiak, Władysław Gęsiak, Zbigniew Gosiewski, Jan Józwiak, Stanisław Kacprzyński, Tadeusz Kacprzyński, Tadeusz Kęszczak, Czesław Kolodziejczyk, Stanisław Kuśmierczyk, Eugeniusz Łukasiak, Dionizy Matjasik, Roman Mydło, Zygmunt Mydło, Ryszard Obidziński, Wacław Pogorzelski, Tadeusz Ptak, Jerzy Radziński, Izidor Skwiot, Seweryn Szatanek, Jan Szewczak, Czesław Szewczak, Stanisław Wiliński, Paweł Zduniak, Zbigniew Zwierzynski.

Statystyka parafialna za okres 1911-2010

- chrzty ok. 5800
- śluby ok. 1750
- zgony ok. 3350
- dane są niepełne z powodu niekompletnych ksiąg metrykalnych: śluby (1930-1944) i zgony (1935, 1941-1944).

Katechizacja 1911-2011

Nauczanie religii w Drażdżewie - w kościele, w szkole i punktach katechetycznych - prowadzili księża proboszczowie, miejscowi rezydenci i klerycy oraz Maria Cieszeńska, Eugenia Sowa i Kazimiera Wilińska, a poza Drażdżewem - w punktach katechetycznych i w szkołach: w Budach Rządowych, Drażdżewie Nowym i w Rakach - nauczali: księża z parafii Jednorzec i Krasnosielec, a także Krzysztof Czarnecki, Jolanta Gacloch, Anna Mikołajewska, Regina Rekosz i Bożena Rumińska.

Punkty katechetyczne mieściły się w domach następujących osób: Drażdżewo - Eugeniusz Łukasiak; Drażdżewo Nowe - Barbara Brodowska, Wacław Kaczyński, Stanisław Murach, Helena Rozicka; Budy Prywatne - Stefan Gacloch, Kazimierz Przetak, Cecylia Sierpińska oraz Jan Czarkowski i Józef Koziółek (obaj Budy Rządowe); Raki (uczęszczali dzieci z Elżbiecina) - Wacław Gajek, Kazimierz Słoniawski, Jan Stancel.

Przydatne informacje

Do parafii należą miejscowości: Budy Prywatne, Drażdżewo, Drażdżewo-Kujawy, Drażdżewo Małe, Drażdżewo Nowe, Elżbiecin, Karolewo, Wólka Drażdżewska, Zwierzyniec. Liczba wiernych wynosi ok. 1600. Porządek Mszy św. i nabożeństw: Msze św. w niedziele: 8.00, 9.30, 12.00; w dni powszednie: 16.00 (czas zimowy), 17.00 lub 18.00 (czas letni); w pierwszy piątek miesiąca, święta nakazane i inne: 9.30 i popołudniowa jw. Nabożeństwa: majowe, czerwcowe i różańcowe - 17.00; Droga krzyżowa w piątki Wielkiego Postu - 15.00; Gorzkie Żale w niedziele Wielkiego Postu po Sumie. Odpusty: wtorek po Wielkanocy (tradycyjny), Najświętszego Serca Jezusowego (tytuł kościoła), św. Izidora (patron parafii).

Boże Ciało - ołtarzyki

Do 1992 r. trzy ołtarzyki na Boże Ciało były usytuowane na placu przykościelnym, a czwarty przy organistównie. Od 1993 r. ich lokalizacja jest następująca: I (Drażdzewo Małe) - przy domu parafialnym, II (Wólka Drażdżewska) - przy trasie procesji, III (Drażdzewo) - przy kopcu 1000-lecia, IV (Karolewo) - przy kapliczce, w miejscu drewnianego kościoła.

Grób Pański

Grób Pański jako nieodłączny element liturgii Wielkiego Piątku wystawiano w drażdżewskim kościele już w okresie międzywojennym. Z biegiem czasu zmieniały się jedynie poszczególne elementy i detale wystroju, np. Grób Pański wykonany przez ks. prob. Morę w latach 50-tych eksploatowano przez pół wieku. Obecna wersja zainstalowana w 2008 r. Prace stolarskie wykonał, i corocznie aktywnie uczestniczy w montażu, Tomasz Lipka. Autorką twórczych, refleksyjnych dekoracji jest Joanna Tubis-Flak. Tradycja stała się adoracją Najświętszego Sakramentu przez strażaków z OSP i wiernych, trwająca od wielkopiątkowego zmierzchu do Rezurekcji, według następującego planu: Wielki Piątek: po nabożeństwie - do 17.00 Budy Prywatne; 17.00-18.00 Drażdżewo Małe (Gościniec); 18.00-19.00 reszta Drażdżewa Małego; 19.00 - w głąb nocy Drażdżewo; Wielka Sobota: 8.00-9.00 Drażdżewo (od kopca do krzyżówek); 9.00-10.00 reszta Drażdżewa; 10.00-11.00 Zwierzyniec

i Drądzewo (Górka); 11.00-12.00 Wólka Drądzewska; 12.00-13.00 Elżbiecin; 13.00-14.00 Drądzewo-Kujawy; 14.00-15.00 Karolewo; 15.00-16.00 Drądzewo Nowe; 16.00-17.00 Budy Prywatne; 17.00-18.00 Drądzewo Małe; (Gościniec); 18.00-19.00 reszta Drądzewa Małego; 19.00 - w głąb nocy Drądzewo.

Ministranci 2011

Kamil Bakula, Krzysztof Dudek, Marcin Dudek, Mateusz Dudek, Paweł Dudek, Mateusz Faderewski, Adrian Goździewski, Sebastian Jędrzejewski, Łukasz Kaszuba, Daniel Kęszczyk, Mateusz Płoski, Kamil Śledzik, Łukasz Śledzik, Kacper Włodarski, Kamil Włodarski, Konrad Włodarski, Mateusz Włodarski, Rafał Włodarski, Paweł Włodarski, Szymon Zadrozny, Tomasz Zadrozny.

Lektorzy 2011

Mieczysław Fąk, ministranci, wyznaczeni wierni. Byli lektorzy (lista niepełna): Donata Dudek (Kruk), Piotr Dudek s. Jana, Wiesław Górski, Maciej Kozłowski, Janusz Tański.

Asysta procesyjna 2011

Wśród pierwszych osób zaangażowanych w wystrój kościoła i godną oprawę uroczystości religijnych w nowej parafii wymieniani są m.in. Paweł Walendziak (†1933), stryj ks. Wincentego, Marianna Żyra (†1969) i Józefa Daniszewska (†1974). Zatem historia asysty procesyjnej sięga praktycznie początków powstania parafii, chociaż w obecnym kształcie została zorganizowana u progu lat 20-tych. Inicjatorką jej powstania - według przekazów rodzinnych - była Władysława Szczepańska († 1982). Przez ok. 60 lat dbała o jej stronę organizacyjną i wyposażenie. Samodzielnie haftowała niektóre chorągwie i większość poduszek. Obecnie, ok. 150-osobową asystą, opiekuje się jej siostrzenica Henryka Król. W międzyczasie, asystę prowadziły również Apolonia Gęsiak i Irena Romanowska. Krzyż procesyjny nosi Mieczysław Fąk (jego poprzednikami byli m.in. Stanisław Żyra († 1965) i Franciszek Puźmierowski († 1989). Aktualnie na stanie asysty procesyjnej znajdują się: krzyż, baldachim, dwa kandelabry, dwa proporce, różaniec, figura Pana Jezusa, dwie figury Matki Boskiej, siedem feretronów, pięć poduszek i osiem chorągwi.

Skład chóru parafialnego 2011

Stanisław Bakula, Andrzej Dąbrowski, Danuta Dudek, Edward Dudek, Janina Fąk, Włodzimierz Gajek, Elżbieta Heromińska, Anna Kacprzyńska, Zofia Kacprzyńska, Hanna Kęszczyk, **Tadeusz Kęszczyk - organista**, Henryka Król, Wanda Olbryś, Joanna Pochoda, Benedykt Podgórski, Barbara Pukas, Jolanta Róziecka, Wacława Skrobecka, Alina Szytych, Anna Szytych, Lech Szytych.

Byli chórzyci (lista niepełna)

Drądzewo: Janina Dudek z d. Ptak, Irena Heromińska, Alfreda Karaszewska, Stanisława Kęszczyk z d. Kowalczyk, Czesław Kołodziejczyk, Jan Kuśmierczyk, Marta Kuśmierczyk, Marian Metrykowski, Zenobia Metrykowska, Zofia Pochoda, Krystyna Pogorzelska, Stanisława Chrzanowska, Julianna Skrobecka, Maria Skrobecka, Kazimierz Szczepański, Stani-

śław Szczepański s. Antoniego, Zygmunt Szczepański s. Antoniego, Leokadia Szczepańska, Marianna Szczepańska, Władysława Szczepańska, Zofia Szczepańska z d. Śmiecińska, Franciszek Szczepański, Apolonia Szewczak, Janina Szewczak, Anna Szydlik, Zofia Zduniak, Natalia Żebrowska, Zofia Kęszczyk z d. Buczek, Marianna Mydło z d. Rozicka, Teresa Skowrońska, Bolesław Dąbrowski, Teresa Śmiecińska z d. Dudek. **Drądzewo-Kujawy:** Zofia Aleksiejew, Alina Kucharska. **Wólka Drądzewska:** Ewelina Dąbrowska, Eugeniusz Dąbrowski, Czesława Dudek, Elżbieta Dudek z d. Dąbrowska, Jan Dudek s. Piotra, Stanisław Dudek s. Franciszka, Genowefa Misiarczyk, Genowefa Ścisłowska z d. Lipka, Franciszek Łukaszewski, Teresa Mikulak, Zygmunt Mikulak, Czesław Misiarczyk, Genowefa Regulska z d. Łukaszewska, Izydor Skwiot, Danuta Kowalczyk z d. Ścisłowska, Bonifacy Szydlik, Witold Trętowski. **Karolewo:** Wanda Jaworska, Ryszard Kardaś, Henryka Maluchnik, Jerzy Radziński, Marian Tomaszewski, Wanda Waszczak, Ireneusz? Włodarski, Marianna Wnuk. **Drądzewo Małe:** Antoni Dawid, Józef Dawid, Zofia Kurowska z d. Wilk, Romualda Łapińska, Genowefa Michalak z d. Szatanek, Wiesława Pichala z d. Dudek, Paweł Tabaka, Bogusław Szewczak, Czesław Szewczak, Zofia Szytych.

Składy osobowe 18 Kólek Różańcowych (czerwiec 2011):

Budy Prywatne I: zelatorka - Anna Górka, Stanisława Bakula, Barbara Bączek, Agnieszka Czarkowska, Aniela Gacloch, Jolanta Gacloch, Genowefa Gajek, Krystyna Górka, Elżbieta Kruk, Alina Mrugacz, Antonina Mydło, Anna Perzanowska, Barbara Płoska, Halina Płoska, Czesława Przetak, Cecylia Sierpińska, Kazimiera Strusiak, Teresa Strusiak, Eugenia Szydlik. **Budy Prywatne II: zelatorka - Jadwiga Ptak,** Halina Gołota, Halina Górka, Jadwiga Kowalczyk, Janina Kowalczyk, Teresa Kowalczyk, Józefa Murach, Danuta Osowska, Barbara Przetak, Kazimierz Przetak, Krystyna Przetak, Iwona Ptak, Mariola Zajkowska. **Drądzewo I: zelatorka - Henryka Król,** Lucyna Bąkowska, Wanda Budna, Jadwiga Czastkiewicz, Janina Fąk, Zofia Józwiak, Zofia Kacprzyńska, Agnieszka Kisieliwska, Barbara Kołodziejczyk, Elżbieta Kozłowska, Danuta Łada, Wanda Olbryś, Wiesława Pichala, Danuta Płoska, Krystyna Pogorzelska mł., Wanda Pukas, Bronisława Śledzik, Anna Warych, Marzena Warych. **Drądzewo II: zelatorka - Teresa Flanczewska,** Krystyna Bielska, Janina Czujak, Jadwiga Faderewska, Jadwiga Galecka, Alfreda Karaszewska, Danuta Kruk, Genowefa Lipińska, Wiesława Mackiewicz, Krystyna Płociennik, Zofia Pochoda, Krystyna Pogorzelska st., Halina Sierak, Jadwiga Sierak, Kazimiera Tubis, Stefania Wronowska, Zofia Zduniak, Natalia Żebrowska. **Drądzewo III: zelatorka - wakaty,** Elżbieta Dzik, Tadeusz Kęszczyk, Zofia Kęszczyk, Marianna Kicka, Marianna Kowalczyk, Dionizy Matyasik, Jadwiga Matyasik, Halina Ogonowska, Krystyna Rozicka, Teresa Skowrońska, Marianna Szewczak, Grażyna Szewczak mł., Grażyna Szewczak st., Jadwiga Wójcik, Monika Wójcik. **Drądzewo IV: zelatorka - Irena Heromińska,** Katarzyna Bastek, Krystyna Dudek, Apolonia Gęsiak, Zofia Gęsiak, Elżbieta Heromiń-

ska, Zenobia Heromińska, Wiesława Jaguszewska, Anna Kowalczyk, Jadwiga Kozłowska, Mieczysława Kozłowska, Halina Krawczyk, Irena Kuśmierczyk, Elżbieta Lijek, Genowefa Lipińska, Jadwiga Matyjasik, Irena Romanowska, Marianna Szczepańska, Krystyna Walendziak. Stanisława Wróbel. **Drądzewo V: zelatorka - Henryka Buczek,** Agnieszka Banaszkiewicz, Iwona Bartosiewicz, Zofia Dudek, Jerzy Gałazka, Jolanta Kardaś, Stanisława Kardaś, Teresa Kiernożek, Pelagia Kuśmierczyk, Anna Łagoda, Aneta Piotrak, Danuta Pogorzelska, Wiesława Rykowska, Genowefa Szwecka, Halina Wróblewska. **Drądzewo - Kujawy: zelatorka - Krystyna Walendziak,** Lucyna Bastek, Janina Borkowska, Jadwiga Dębek, Teodora Dębek, Anna Goździewska, Marianna Grylak, Henryka Jakubiak, Jadwiga Krajewska, Teresa Krawczyk, Barbara Stolarczyk, Alina Topa, Elżbieta Topa, Henryka Topa, Otylia Topa, Bronisława Walendziak, Donata Wójcik, Danuta Wróblewska, Eleonora Wróblewska, Cecylia Wywigacz. **Drądzewo Małe: zelatorka - Elżbieta Symolon,** Bożena Borkowska, Irena Dawid, Krystyna Gładkowska, Zofia Grabowska, Teresa Grzeszczyk, Zofia Kęszczyk, Barbara Kowalczyk, Teresa Kowalczyk, Zofia Kowalczyk, Krystyna Mackiewicz, Irena Szytych, Zofia Szytych, Halina Tańska, Janina Wójcicka. **Drądzewo Nowe I: zelatorka - Agata Kaczyńska,** Ewa Bednorz, Małgorzata Borkowska, Barbara Brodowska, Halina Buczek, Elżbieta Budna, Sabina Dąbrowska, Stanisława Grabowska, Marianna Pawelczyk, Genowefa Rogowska, Danuta Rozicka, Helena Rozicka, Marzena Seferyn, Zofia Skowrońska, Jadwiga Steczka. **Drądzewo Nowe II: zelatorka - Bożena Rumińska,** Marianna Berg, Urszula Buczek, Wanda Dembińska, Apolonia Kaczyńska, Irena Kaczyńska, Bożena Knoch, Barbara Kucharska, Halina Barbara Kucharska, Małgorzata Mizerek, Małgorzata Murach, Wanda Murach, Wiesława Pękała, Marta Purzycka, Maria Sierpińska, Mirosława Sierpińska, Beata Tymieńska, Jadwiga Tymieńska, Sabina Tymieńska, Mariola Wylot. **Elżbiecin: zelatorka - wakaty,** Barbara Ferenc, Elżbieta Ferenc, Grażyna Ferenc, Krystyna Ferenc, Grażyna Gajek, Sabina Gajek, Barbara Jędras, Marzena Kaczorek, Pelagia Kaczorek, Barbara Kołodziejczyk, Lucyna Kosak, Stefania Kosak, Krystyna Milkowska, Jadwiga Ostrowska, Urszula Pszczola, Aniela Skwiot, Jadwiga Wójcicka, Stanisława Zega. **Karolewo I: zelatorka - Wanda Włodarska,** Julianna Bączek, Jadwiga Biedrzycka, Pelagia Biedrzycka, Hanna Bielska, Zofia Dudek, Ewa Gajek, Róża Graczyk, Zofia Jurczewska, Marianna Karaszewska, Danuta Kowalczyk, Anna Krawczyk, Marianna Plaga, Krystyna Podgórska, Krystyna Radzińska, Maria Radzińska, Marianna Rolka, Dorota Włodarska, Jadwiga Wróbel, Zofia Zadrozna. **Karolewo II: zelatorka - Jadwiga Zadrozna,** Stefania Bednarczyk Maria Daniszewska, Czesława Gołaszewska, Elżbieta Jeziorek, Danuta Karaszewska, Romualda Koczkodan, Bożena Król, Marianna Agata Król, Zofia Larenta, Genowefa Michalak, Małgorzata Nogaj-Gwiazda, Mariola Szymczak, Halina Waszczak, Helena Więckowska, Teresa Więckowska, Elżbieta Wróblewska, Halina Wróblewska, Agnieszka Zadrozna, Mirosława Zadrozna. **Wólka Drądzewska I: zelatorka - Władysława Dudek,**

Teresa Dąbrowska, Marzanna Górka, Natalia Kacprzyńska, Danuta Misiarczyk, Stanisława Misiarczyk, Stanisława Płociennik, Alina Smolińska, Zofia Trentowska, Jadwiga Zdunek, Elżbieta Żeglińska, Karolina Żeglińska. **Wólka Dąrdżewska II: zelatorka - Zofia Wójcik**, Teresa Amrozy, Apolonia Dudek, Cecylia Dudek, Czesława Dudek, Marianna Dudek, Zofia Dudek, Lucyna Gajkowska, Barbara Lipka, Władysława Łada, Genowefa Misiarczyk, Mariola Perzanowska, Marianna Skwiot, Marianna Szydlik, Halina Ścisłowska. **Wólka Dąrdżewska III: zelatorka - Julianna Dąbrowska**, Halina Bałuka, Janina Ciuchta, Anna Dąbrowska, Czesława Dąbrowska, Ewelina Dąbrowska, Bogusława Dudek, Jadwiga Dudek, Teresa Dudek, Elżbieta Gałązka, Krystyna Mikulak, Alina Ptak, Honorata Skwiot. **Zwierzyniec: zelatorka - wakaty**, Małgorzata Chodkowska, Teresa Chodkowska, Władysława Ewie+KujawachęChodkowska, Henryka Czapliska, Jadwiga Kacprzyńska, Barbara Obidzińska, Hanna Obidzińska, Jadwiga Obrebska, Jadwiga Parciak, Stanisława Parciak, Zofia Parciak, Aurelia Pichała, Urszula Ulatowska.

Pierwsza Komunia święta 2011

Patrycja Czarkowska, Natalia Drwęcka, Adrian Goździewski, Sebastian Jędrzejewski, Bartłomiej Jocz, Daria Kruk, Aleksandra Krzyżanowska, Paulina Napierkowska, Adam Obrebski, Zuzanna Pliszka, Adam Rutkowski, Magdalena Steczka, Katarzyna Wędyńska, Gabriela Wróblewska, Zuzanna Zadrożna, Aleksandra Zega.

Odnowienie przyrzeczeń Chrztu św. 2011

Weronika Białczak, Patrycja Kinga Buczek, Patryk Faderewski, Alicja Grabowska, Bartłomiej Grabowski, Emilia Jakubiak, Krystian Józwik, Daria Jurczewska, Zuzanna Kacprzyńska, Daniel Kęszczyk, Damian Kicki, Szymon Kacper Kołodziejczyk, Sylwia Kowalczyk, Adrian Kowalski, Wiktoria Kubińska, Wiktoria Ogonowska, Wioleta Pekała, Sandra Pliszka, Damian Purzycki, Aleksandra Romanowska, Martyna Rutkowska, Grzegorz Seferyn, Żaneta Skwiot, Karolina Wilga, Weronika Wylot, Szymon Zadrożny.

Bierzmowani 2011

Anita Bartoszewska, Katarzyna Biedrzycka, Karolina Bryska, Mateusz Dudek, Damian Filipiak, Kinga Filipiak, Hubert Furman, Monika Jeziorek, Kinga Józwik, Justyna Kaczorek, Magdalena Kaczyńska, Ewa Kęszczyk, Marcin Kęszczyk, Adam Kozłowski, Ewa Marchewka, Justyna Napiórkowska, Natalia Ogonowska, Patrycja Purzycka, Kamil Radziński, Edyta Skwiot, Adam Szweđa, Ewelina Tańska, Mateusz Włodarski, Daniel Wróblewski.

Program Misji świętych jubileuszowych przeprowadzonych w dniach 10-16 kwietnia 2011 r. przez ks. Janusza Wilkowskiego

Niedziela 10 IV - Dzień rozpoczęcia Misji Świętych. „Poza Kościołem nie ma zbawienia” (św. Cyprian). Msze święte: 8.00; 9.30; 12.00. **Poniedziałek 11 IV** - Dzień prześlągania za grzechy. Rachunek sumienia. „Ojcze zgrzeszyłem przeciw Bogu i względem Ciebie”. Msze święte: 9.30 - Prześląganie za grzechy; 12.00; 15.00 - Msza św. z udziałem dzieci; 17.00.

Wtorek 12 IV - Dzień wyznania wiary. Odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych „Ja Ciebie chrzczę w Imię Ojca...”. Przed pierwszą Mszą św. koronka do Miłosierdzia Bożego. Msze święte: 9.30 - Odnowienie przyrzeczeń Chrztu św.; 12.00; 15.00 - Msza św. z udziałem dzieci; 17.00.

Środa 13 IV - Dzień Maryjny. Odnowienie przyrzeczeń małżeńskich. „Ślubuję Ci miłość...”. Przed pierwszą Mszą św. Różaniec. Msze święte: 9.30 - Odnowienie przyrzeczeń małżeńskich; 15.00 - Msza św. z udziałem dzieci; 17.00.

Czwartek 14 IV - Dzień Eucharystii. Namaszczenie chorych. „Kto spożywa moje Ciało i pije moją Krew ma życie wieczne”. Msze święte: 9.30; 15.00 - Msza św. z udziałem dzieci, rozstrzygnięcie konkursu plastycznego; 17.00.

Piątek 15 IV - Dzień odpowiedzialności za wspólnotę parafialną. Wspomnienie zmarłych. „Jeden Duch i jedno serce ożywiały wszystkich”. Msze święte: 9.30 - Procesja na cmentarz; 15.00 - Msza św. z udziałem dzieci; 17.00. **Sobota 16 IV** - Dzień ślubowań Krzyżowi. „Krzyż stoi, choć obraca się świat” (z reguły zakonu kartuzów). Msze święte: 9.30; 15.00 - Msza św. z udziałem dzieci; 17.00 - Procesja z krzyżami do Krzyża Misyjnego. Zakończenie Misji świętych.

Wybór artykułów, opracowań i publikacji o Dąrdżewie, jego mieszkańcach i parafii Dąrdżewo:

Borkowski M., Nieprzeciętna, „Głos Katolicki” 2011, nr 4.
Groblewski A., Ksiądz duszpasterzem, „Głos Katolicki” 2006, nr 15.
Groblewski A., Z Krasnosielca przez Dąrdżewo do Sierpca, „Wieści znad Orzyca” 2007, nr 4.
Jemielity W., Parafie Puszczy Kurpiowskiej, Łomża 2004.
Jakubiak M., Żeby młodzi pamiętali, „Tygodnik Ostrołęcki” 2011, nr 8.
Jakubiak M., Ks. Morko na rondzie, „Tygodnik Ostrołęcki” 2011, nr 26.
Kęszczyk Z., Jak zginął Edward Rolski, „5 Rzek” 1964, nr 1.
Kocot C., Kościół drewniany w Dąrdżewie, „Wieści znad Orzyca” 2007, nr 6.
Kocot C., Dąrdżewo - kościół drewniany, otoczenie historyczne, Dąrdżewo 2007.
Kocot C., Dąrdżewo w czasie wojen napoleońskich, „Krasnosielcki Zeszyt Historyczny” 2010, nr 1.
Kocot C., Dawny przemysł w Dąrdżewie, „Krasnosielcki Zeszyt Historyczny” 2010, nr 2.
Kocot W., Moje wspomnienia (rps).
Kocot W., Pamiętniki i korespondencja z lat 1920, 1939-1945, Pułtusk 2009.
Kościół pod wezwaniem Najświętszego Serca Jezusa z Dąrdżewa, pod red. Roberta Piotrowskiego, Sierpiec 2008.
Kruk T., Dąrdżewo - echa powstania styczniowego, „Wieści znad Orzyca” 2008, nr 3.
Kruk T., Jubileusz parafii Dąrdżewo (apel o nadsyłanie materiałów), „Wieści” 2009, nr 3.
Kruk T., Ksiądz Stefan Morko jakiego znałem, „Wieści znad Orzyca” 2009, nr 8 i 9; „Krasnosielcki Zeszyt Historyczny” 2011, nr 5.
Kruk T., Rys historyczny parafii pw. św. Izydora w Dąrdżewie, „Wieści znad Orzyca” 2009, nr 11; „Krasnosielcki Zeszyt Historyczny” 2010, nr 2.

Kruk T., Pierwsi kapłani z parafii Dąrdżewo, „Krasnosielcki Zeszyt Historyczny” 2010, nr 4.
Kruk T., Caritas znaczy miłość, „Głos Katolicki” 2011, nr 13; „Wieści znad Orzyca” 2011, nr 3.

Kruk T., Jubileuszowe Misje święte, „Głos Katolicki” 2011, nr 17; „Wieści znad Orzyca” 2011, nr 4.

Kruk T., W roku jubileuszu, „Głos Katolicki” 2011, nr 23.

Kruk T., Jubileusz parafii i ks. proboszcza, „Głos Katolicki” 2011, nr 25.

Kruk T., Rondo im. ks. Stefana Morki, „Głos Katolicki” 2011, nr 27.

Ks. Stefan Morko we wspomnieniach parafian, „Krasnosielcki Zeszyt Historyczny” 2011, nr 5.
Kustosz A., Kościół z Dąrdżewa w skansenie, „Głos Gminy” 2008, nr 2.

Łada W., Jak naprawdę zginął d-ca oddziału bohater - powstaniec Edward Rolski w r.1863 w czasie bitwy z kozakami carskimi w folw. Dąrdżewo (rps 1970).

Łukaszewski W., 147 lat później... Piknik Patriotyczny w Dąrdżewie Nowym i Nowy pomnik, „Tygodnik Ostrołęcki” 2010, nr 26.

Machałowski Ł., Rondo w Dąrdżewie otrzymało imię ks. Stefana Morki, „Kurier Makowski” 2011 nr 25.

Nazzari M., W Dąrdżewie, „Słowo Powszechne” 1963, nr?

N.N., Dwa wieki kościoła w Dąrdżewie, „Słowo Powszechne” 1961, nr?

N.N., W Dąrdżewie..., „Słowo Powszechne” 1961, nr?

Rusinek A., Mają szczęście do proboszczów [w:] Portret wsi - Dąrdżewo, „Tygodnik Ostrołęcki” 2004, nr ?

Pajka S., Słownik Biograficzny Kurpiowszczyzny XX wieku, Kadzidło 2008.

Pajka S., Na drogach życia, Ostrołęka 2010.

Pajka S., Z kręgu ludzi mi życzliwych, Ostrołęka 2011.

Rocznik Jubileuszowy Diecezji Łomżyńskiej 2000, Łomża 2000.

Rusinek A., Jak odebrać darowanego konia, „Tygodnik Ostrołęcki” 2006, nr?

Rusinek A., Kościół pójdzie do muzeum, „Tygodnik Ostrołęcki” 2006, nr?

Rutkowski S., Biwak Patriotyczny na Polskiej Kępie 2011, „Wieści znad Orzyca” 2011, nr 51.

Rutkowski S., Kapliczki i nie tylko w Dąrdżewie-Kujawach, „Wieści znad Orzyca” 2010, nr 42, „Krasnosielcki Zeszyt Historyczny” 2010, nr 4.

Wierzbicki S., Byli naszymi duszpasterzami, Płock 2005.

Zamierzchła przeszłość ziemi makowskiej w przydrożnych kapliczkach, figurkach i krzyżach do roku 1939, praca zbiorowa, Maków Maz. 2010.

Wybór źródeł internetowych:

Inauguracja kościoła z Dąrdżewa, Krasnosielc, 11.06.2008.

Jak kościół z Dąrdżewa trafił do Sierpca, Gazeta Wyborcza Płock, 5.06.2008.

Kołodziej B., Śp. br. Benedykt Szytych TChr., 2004.

Wiśniewska M., Uroczyste otwarcie kościoła z Dąrdżewa w sierpeckim Skansenie, Sierpiec 2008.

www.drazdzewo.pl **www.to.com.pl**
Zabytkowy kościół dla Skansenu, Tygodnik Płocki 2007.

Ślady polskich powstań narodowo-wyzwoleńczych na Ziemi Krasnosielckiej

„Historię swoją piszcie sami, inaczej napiszą ją za was inni, i źle”

Józef Piłsudski

mgr Dariusz Wojciech BUDNY

Wprowadzenie

O burzliwych wydarzeniach z lat walk o niepodległość napisano już wiele, jednak w kwestii udziału Krasnosielca i okolic w tych wydarzeniach zauważalne są pewne braki.

Być może historia schodzi na dalszy plan, staje się „produktem niszowym”, co widoczne jest w kolejnych reformach szkolnictwa... Dużo można by mówić na ten temat, ale czy warto?

Jako ciągle młody i poszukujący odpowiedzi na nurtujące mnie pytania historyczne badacz dziejów, poświęciłem nieco czasu na stworzenie tego artykułu. Mając na uwadze myśl wypowiedzianą przez naszego rodaka marszałka Józefa Piłsudskiego postarałem się o napisanie kilku słów związanych z naszą małą ojczyzną, której przeszłość ciągle warto odkrywać na nowo dla młodych pokoleń i przypominać tym dojrziałym.

Nie można zrozumieć historii naszego regionu bez znajomości kilku faktów związanych z dziejami naszej Ojczyzny, a nawet Europy. Niniejszy tekst powstał w wyniku licznych dyskusji, spotkań, wygłoszonych prelekcji i stanowi ich podsumowanie. W tym miejscu chciałbym podziękować wszystkim tym, którzy pochlebnie wyrażają się na temat moich tekstów publikowanych w Krasnosielckich Zeszytach Historycznych.

Wszystkie uwagi te, zarówno pozytywne jak i te krytyczne zachęcają mnie do dalszej pracy, która pozwala mi udoskonalać swój warsztat badacza historii. Artykuł ten jest kontynuacją mojej pracy poświęconej powstaniu styczniowemu, która została zamieszczona w Krasnosielckim Zeszycie Historycznym Nr 3.

mgr Dariusz Wojciech BUDNY

Ziemia Krasnosielska

od powstania kościuszkowskiego 1794,
po listopadowe 1830 – 1831

il. 1 Obraz przedstawiający Tadeusza Kościuskę, ze zbiorów D. Budnego.

il. 2. Pomnik Tadeusza Kościuszki znajdujący się w centrum Krasnosielca, fot. D. Budny, czerwiec 2011r.

il.3 Portret generała Antoniego Józefa Madalińskiego, ze zbiorów D. Budnego

O wydarzeniach związanych z tymi powstańcami w rejonie Krasnosielca wiemy niewiele. W opublikowanych opracowaniach można natknąć jedynie kilka słów na ten temat.

Pierwsze z polskich powstań narodowo-wyzwoleńczych, a mianowicie powstanie z roku 1794, na czele którego stanął Tadeusz Kościuszko związane jest również z naszym regionem.

13 marca 1794 roku mieszkańcy Krasnosielca byli świadkami marszu brygady Antoniego Madalińskiego z Ostrołki do Mławy. Madaliński jako jeden z pierwszych stanął do walki w obronie Ojczyzny. Tego marcowego dnia przez Krasnosielc przemaszerowało łącznie 1 200 ludzi oddziału kawalerii Madalińskiego oraz szwadron jazdy porucznika Zielińskiego. Warto przypomnieć to, że generał Madaliński był jednym z głównych przywódców powstania kościuszkowskiego, a w pewnym okresie jego nazwisko było rozpatrywane jako kandydatura „rezerwowa” na Naczelnika powstania.

Marsz kawalerzystów przez Mazowsze do Krakowa, na czele którego stał Antoni Madaliński przyspieszył wybuch powstania, który nastąpił 23 marca 1794 roku. W okresie insurekcji kościuszkowskiej w rejonie Krasnosielca nie doszło do ważnej bitwy, jednak na uwagę zasługuje działalność oddziałów partyzanckich, na czele największego spośród nich operującego w naszym rejonie stał Antonowicz. Działalność grup partyzanckich w tym rejonie Północnego Mazowsza zwróciła uwagę władz pruskich. Dowództwo pruskie obsadziło piechotą przeprawy przez Orzyc w okolicach Krasnosielca, zaś oddziały huzarów z Pułtusza i Przasnysza przeczesywały lasy po

Orzyc. Więcej wzmianek na ten temat do tej pory nie odnalazłem, wiadomo na pewno, że oddział Antonowicza w wyniku działań wojsk pruskich musiał wycofać się w okolice Chorzela.

Wydarzenia z roku 1794 na trwałe zapisały się w dziejach Krasnosielca, a szczególnie powstań Naczelnika powstania, czyli Tadeusza Kościuszki. W centrum osady w roku 1934 został wzniesiony pomnik upamiętniający tego bohatera narodowego.

Pomnik ten jest przykładem lokalnego patriotyzmu, został zbudowany ze składek społeczeństwa. W czasie okupacji hitlerowskiej został uszkodzony, był przechowywany, odnowiony w roku 1966, do dnia dzisiejszego przypomina mieszkańcom burzliwe dzieje naszej Ojczyzny. Ponadto Tadeusz Kościuszko jest patronem Zespołu Szkół w Krasnosielcu. Na uwagę zasługuje fakt, że w Krasnosielcu nie został upamiętniony w żaden sposób gen. Antoni Madaliński, a przecież właśnie jego na własne oczy widzieli nasi przodkowie w Krasnosielcu 13 marca 1794 roku.

Po upadku insurekcji kościuszkowskiej następuje trzeci rozbiór Polski, w wyniku czego nasz kraj na 123 traci niepodległość. Polacy jednak za wszelką cenę chcą zerwać kajdany niewoli, walczą w legionach Napoleona, przelewają krew, ich dewizą są następujące słowa „Ludzie wolni są braćmi”. Okres wojen napoleońskich jest związany również z Krasnosielcem. Warto wspomnieć choćby o tym, że na Kaczym Dołku stacjonowały wojska napoleońskie. Warto zastanowić się nad tym, czy Napoleonowi naprawdę zależało na odrodzeniu państwa Polskiego? Z jednej strony stworzył on w roku 1807 namiastkę niepodległego państwa polskiego, czyli Księstwo Warszawskie, chociaż kilku historyków twierdzi, że uczynił to z miłości do Marii Walewskiej. Należy jednak pamiętać, że w pewnym okresie Polacy walczący w legionach stali się kłopotliwą grupą walczącą w obozie „boga wojny”. Warto pamiętać o tym, że w 1801 roku Napoleon miał kłopot co uczynić z legionistami, postanowił wysłać ich na pewną śmierć do tłumienia murzyńskiego powstania na wyspie San Domingo.

W trakcie walk część Polaków przeszła na stronę tubylców. Wyspa ta obecnie znana jest jako Haiti i nadal żyje tam kilkuset potomków legionistów.

il. 5 Obraz Januarego Suchodolskiego przedstawiający legionistów walczących na Haiti, ze zbiorów D. Budnego.

il. 4 Podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim 1815 r., ze zbiorów D. Budnego.

Kłęska Napoleona poniesiona w wojnie z Rosją wpłynęła również na losy Polaków. W wyniku postanowień mocarstw europejskich, które zostały podjęte na kongresie wiedeńskim, Księstwo Warszawskie przestało istnieć. Utworzono Królestwo Polskie, które było podporządkowane Rosji.

Na początku XIX wieku następuje rozwój Krasnosielca, osada ta która kilkadziesiąt lat wcześniej przeszła w ręce Krasieńskich rozwija się dość prężnie. W 1824 roku dzięki staraniom Józefa Krasieńskiego osada rzemieślniczo-handlowa - jaką był Krasnosielec, zostaje wyniesiona do rangi miasta prywatnego.

Początek lat 30-tych XIX wieku to wzrost nastrojów rewolucyjnych w Europie. Z Zachodu do Królestwa Polskiego docierają informacje o niepodległościowych ruchach. We Francji w 1830 wybucha rewolucja lipcowa. Trafnym stwierdzeniem charakteryzującym ten okres dziejów Europy są słowa kanclerza Austrii Metternicha „Gdy Francja kichnie, cała Europa jest przeziębiona”, tak też się stało.

W Królestwie Polskim rozwijają się organizacje niepodległościowe zwłaszcza w gronie kadetów. Surowe rządy cara Mikołaja I Romanowa w Królestwie Polskim, łamanie autonomii tego organizmu państwowego oraz groźba użycia wojsk polskich do stłumienia powstania w Belgii przyczyniają się do wybuchu powstania listopadowego.

W nocy z 29 na 30 listopada 1830 roku rozpoczyna się kolejny zryw narodowo-wyzwoleńczy. W naszym rejonie ponownie zostają utworzone oddziały partyzanckie. Na pierwszy plan wysuwa się tu oddział partyzancki dowodzony przez pułkownika Michała Godlewskiego. Oddział ten swój chrzest bojowy miał w potyczkach pod Zabielami i Dąrdzewem, w maju 1831 roku. Później walczył u boku regularnego wojska w walkach o Maków. Jednak w pamięci mieszkańców Krasnosielca najbardziej zapadł dzień 9 maja 1831 roku, kiedy to pułkownik

Godlewski swym oddziałem zajmuje Krasnosielec. Mieszkańcy miasta witali oswojonych Ojczyzny spod carskiego jarzma niewoli narodowej. Przez kilka majowych dni te małe ma-

il. 6 Obraz przedstawiający bitwę pod Ostrołęką autorstwa Karola Malankiewicza, ze zbiorów D. Budnego.

zowieckie miasteczko mogło cieszyć się długo wyczekiwaną wolnością. Tymczasem wojska carskie szykowały się do ostatecznego rozprawy z powstańcami. Decydujące o losach powstania listopadowego na Mazowszu, a nawet w całym Królestwie Polskim starcie ma miejsce pod Ostrołęką.

26 maja 1831 roku armia polska pod dowództwem gen. Jana Skrzyneckiego została zaskoczona przez wojska Iwana Dybicz. Polacy, atakowani przez siły rosyjskie muszą przeprawić się przez Narew. Od całkowitej klęski pod Ostrołęką ratuje resztki sił polskich śmiały atak gen. Józefa Bema.

Po przegranej pod Ostrołęką powstanie listopadowe chyli się ku upadkowi. Epidemia cholery, która została przyciągnięta na Mazowsze przez armię carską zbiera obfite żniwo. Również rejon Krasnosielca zostaje nawiedzony przez tę straszną chorobę. Krzyże i kapliczki choleryczne powstające na Mazowszu, także w rejonie Krasnosielca przez wiele dziesięcioleci przypominają mieszkańcom o tym powstaniu oraz o epidemii cholery, która pochłonęła wiele istnień ludzkich.

il. 7 Zarys walk z okresu powstania listopadowego 1830-31, ze zbiorów D. Budnego.

Po powstaniu listopadowym Polacy zmuszeni są do emigracji na Zachód Europy. W wielu krajach witani są jak bohaterowie, ponieważ walczyli za „*wolność naszą i waszą*”. Autorem tych słów jest Joachim Lelewel, wybitny Polak, patriota, historyk jeden z emigrantów po powstaniu listopadowym. Współcześni mu ludzie określili go mianem „samotnika brukselskiego”.

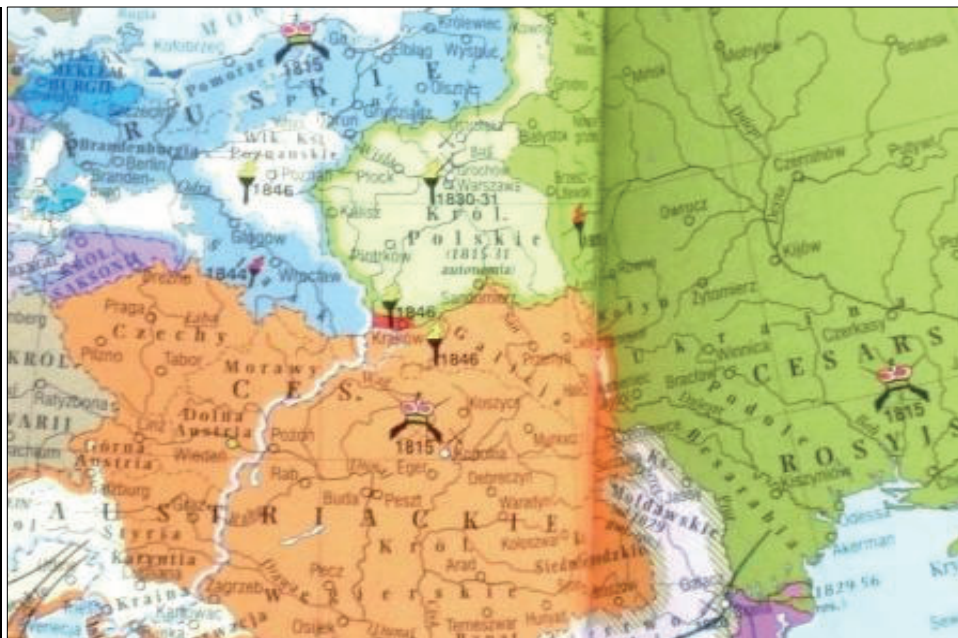

il. 8. XIX wieczna grafika przedstawiająca scenę przyjęcia polskiego emigranta we Francji, ze zbiorów D. Budnego.

Sytuacja międzynarodowa przed wybuchem powstania styczniowego

Zanim doszło do wybuchu powstania styczniowego sytuacja międzynarodowa uległa zmianie. Do znaczących przemian doszło w latach 1848–49, kiedy to Europa była świadkiem serii zrywów rewolucyjnych i narodowych, które zostały określone, jako Wiosna Ludów. Przy czym należy pamiętać o tym, że określeniem „lud” w tym okresie nazwano społeczności dążące do uzyskania udziału w rządach, polepszenia swoich warunków bytowych lub do uzyskania autonomii czy niepodległości. Tak więc wystąpienia z lat 1848–49 dotyczyły trzech płaszczyzn: ustrojowej, społecznej i narodowej.

Wiosna Ludów swym zasięgiem objęła niemal całą Europę, z wyjątkiem Wielkiej Brytanii oraz Imperium Rosyjskiego. Na ziemiach polskich będących pod zaborem do wystąpień rewolucyjnych doszło w zaborze pruskim i austriackim. Natomiast ziemie Królestwa Polskiego uzależnione od Rosji nie uległy w tym okresie hasłom wystąpień rewolucyjnych jakie ogarnęły nasz kontynent. Wpływ na to miały przede wszystkim represje po powstaniu listopadowym jakie spotykały Polaków oraz srogie rządy cara Mikołaja I Romanowa. Car rosyjski wysłał swoje wojska do pomocy w stłumieniu protestów wiosny ludów na terenie Cesarstwa Austro-Węgierskiego, co miało zapewne znaczny wpływ na późniejszą politykę państw zachodnich w stosunku do Rosji, a bezpośrednio na ich silne zaangażowanie w tzw. wojnę krymską.

il. 9 Fragment mapy przedstawiającej Europę w okresie Wiosny Ludów. Ze zbiorów D. Budnego.

W roku 1853 rozpoczęła się wojna między Rosją i Turcją, zwana jak wyżej wspomniałem „krymską”. Jej przyczyną była przede wszystkim rywalizacja obu państw o wpływy na Bałkanach oraz kwestia cieśnin czarnomorskich. W trwającym 3 lata konflikcie, w którym Turcja, z obawy przed dominacją Rosji, aktywnie wspierała państwa zachodnie pod przywództwem Francji i Anglii - Rosja ponosi klęskę. W kręgach polskich patriotów wojna krymska została odebrana jako wielka szansa dla odbudowy polskiej państwowości. Przywódca polskiej emigracji Książę Adam Czartoryski usiłuje przekonać Napoleona III, rząd Anglii i władze Turcji do idei odbudowy niepodległego państwa polskiego, niestety bezskutecznie.

W 1855 roku zmarł car Mikołaj I, jego na-

il. 10 Portret cara Aleksandra II Romanowa, ze zbiorów D. Budnego.

stępca został Aleksander II Romanow.

W dziejach państwa rosyjskiego początek panowania tego cara określa się jako wiosna posewastopolska lub odwilż posewastopolska, ponieważ Aleksander II po przegranej wojnie krymskiej pod presją społeczną zdecydował się na szereg reform społecznych i gospodarczych. Najważniejszą z nich była reforma uwłaszczeniowa na wsi. Carski manifest dotyczący przemian na wsi w Imperium Rosyjskim został ogłoszony w 1861 roku. Zgodnie z nim właści-

ciele ziemscy nie mieli już prawa dysponować chłopami, karać ich, czy prześladować. Chłopi mogli zaś nabywać ziemię na własność i otrzymywać nadziały gruntowe za część nominalnej ich wartości i na wieloletnie raty. Należy podkreślić to, że reforma ta dotyczyła tylko Imperium Rosyjskiego, nie wprowadzała tych zmian w Królestwie Polskim, co nie budziło entuzjazmu wśród Polaków. Warto też w kilku słowach przedstawić politykę cara Aleksandra II wobec Polaków. Początkowo była ona łagodniejsza od polityki, którą uprawiał jego ojciec Mikołaj I. W kwietniu 1856 roku car Aleksander II zniósł w Królestwie i na Litwie obowiązujący od 1833 roku stan wojenny. W maju tego roku ogłosił amnestię dla popowstaniowej emigracji polskiej z roku 1831, przy czym obwarowana ona była wieloma warunkami. We wrześniu 1856 roku car ułaskawił znaczną część zesłańców narodowości polskiej przebywających na Syberii. Tak więc, władca Rosji zdecydował się na kilka ustępstw wobec Polaków licząc na spokój w Królestwie Polskim. Jednak w sprawach reform politycznych Polacy mieli wyzbyć się wszelkich marzeń. „Żadnych marzeń Panowie” tymi słowami zwrócił się następca „Żandarma Europy” jak określano Mikołaja I do Polaków zgromadzonych w Warszawie w maju 1856 roku.

W Królestwie Polskim w początkowym okresie rządów cara Aleksandra II można było zaobserwować pozytywne zmiany. Zniesienie granicy celnej między Imperium Rosyjskim a Królestwem Polskim, które nastąpiło już w roku 1851 przyczyniło się do rozwoju handlu i przemysłu.

W Krasnosielcu prężnie funkcjonowała fabryka sukna prowadzona przez Karola Krasieńskiego. Jednak hamulcem w rozwoju gospodarczym Królestwa Polskiego pozostawał brak reformy rolnej. Ugodowa polityka realizowana przez Aleksandra Wielopolskiego przynosiła pewne ustępstwa władz carskich. W Królestwie Polskim wprowadzono polską administrację, zreorganizowano szkolnictwo wyższe, w miastach wprowadzono równouprawnienie dla Żydów. Jednak Polacy chcieli czegoś więcej chcieli niepodległości, która została im zabrana w wyniku rozbiórów.

Początek lat 60-tych XIX wieku to wzrost nastrojów rewolucyjnych w Królestwie Polskim. 11 czerwca 1860 roku w Warszawie odbywa się pierwsza od 30 lat wielka manifestacja patriotyczna zorganizowana w związku z pogrzebem wdowy po bohaterze powstania listopadowego generale Józefie Sowińskim, po niej następują kolejne manifestacje związane z obchodami ważnych dla Polaków rocznic.

il. 11 Obraz przedstawiający manifestację patriotyczną w Warszawie przed wybuchem powstania styczniowego, ze zb. D. Budnego.

Wojsko rosyjskie rozpędza manifestujący tłum patriotycznej ludności stolicy, padają strzały są pierwsze ofiary. Radykalizacja na-

il. 12 Lasy Północnego Mazowsza w XIX wieku, „wedle mapy Kwatermistrzostwa” ze zbiorów D. Budnego.

strojów powoduje wprowadzenie stanu wojennego w Królestwie Polskim. Kształtują się dwie odmienne wizje odzyskania niepodległości przez Polskę, powstają stronnictwa Białych i Czerwonych. Biali, czyli obóz polityczny działający w latach 1861–64, skupia głównie

liberalnych ziemian, szlachtę, bogatych mieszczan i przedstawicieli inteligencji. Odrzucali oni ugodowe hasła Wielopolskiego, głosili potrzebę pracy organicznej. Rozwiązanie kwestii chłopskiej widzieli poprzez uwłaszczenie za odszkodowaniem dla właścicieli. Starali się zapobiec wybuchowi powstania. Obozem im przeciwnym byli Czerwoni - radykalni działacze demokratyczni. Wywodzili się oni z organizatorów manifestacji patriotycznych. Zmierali do szybkiego wywołania powstania zbrojnego i przeprowadzenia radykalnych reform społecznych. Opowiadali się za wciągnięciem do walki ze zniechęconym zaborcą chłopów. Postulowali uwłaszczenie bez odszkodowania dla właścicieli. Wśród przywódców tego stronnictwa należy wymienić przede wszystkim Jarosława Dąbrowskiego, Zygmunta Padlewskiego, Agatona Gillera, Ludwika Mierosławskiego. Należy pamiętać o tym, że na terenie Północnego Mazowsza w tym również i na terenie ziemi krasnosielckiej działali zarówno przedstawiciele Białych jak i Czerwonych. W planach przywódców powstania opracowanych zarówno przez Jarosława Dąbrowskiego jak i Zygmunta Padlewskiego istotną rolę miała odegrać Puszcza Kurpiowska.

Powstanie styczniowe w rejonie Krasnosielca w źródłach pisanych

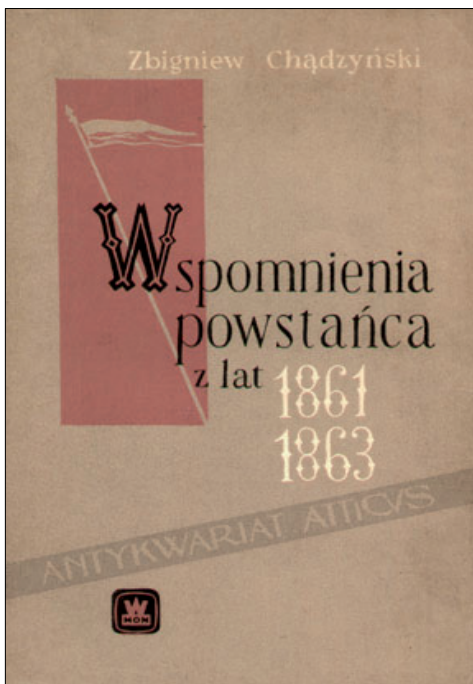
Wstęp

Prawie każde wydarzenie historyczne jest opisywane przez uczestników, bądź badaczy dziejów stając się z biegiem lat źródłem historycznym. Najogólniej źródła historyczne dzielimy na materialne i pisane, które dzielą się na źródła normatywne czyli aktowe (ustawy, rozkazy, rozporządzenia, itp.) oraz źródła relacyjne czyli opisowe (listy, pamiętniki, wspomnienia, itp.). Przed skorzystaniem z informacji zawartych w danym źródle musimy poddać je tak zwanej krytyce wewnętrznej i krytyce zewnętrznej źródła pisanego. W ramach krytyki zewnętrznej próbujemy ustalić przede wszystkim, czy dane źródło jest oryginałem, jaki jest stan zachowania oraz materiał, na którym zostało spisane. Natomiast w ramach krytyki wewnętrznej źródła historycznego ustalamy przede wszystkim czas powstania, miejsce powstania, a także, jeśli to możliwe dla czyich potrzeb

il. 13 Muzeum Polskie w Rapperswil, ze zbiorów D. Budnego.

torze danego źródła, warto zawsze się zastanowić nad tym, czy autor pisał prawdę, inaczej mówiąc czy jest to zapis obiektywny. Jeśli stwierdzimy, że autor nie mógł pisać prawdy w większym lub mniejszym stopniu, zastanawiamy się nad przyczynami takiego stanu rzeczy. Po poddaniu źródła historycznego takiej koniecznej krytyce przechodzimy do analizy źródła. Tekst zawarty w danym źródle może służyć do kilku celów. Po pierwsze może spełniać funkcję informacyjną, po wtóre może posłużyć do zilustrowania znanych nam faktów, taką rolę często odgrywają pamiętniki i wspomnienia. Poza tym źródła historyczne mogą służyć do celów porównawczych, w okresie powstania styczniowego możemy konfrontować ze sobą dane zawarte w źródłach polskich i rosyjskich.

il. 14 „Wspomnienia powstańca z lat 1861-1863” autorstwa Zbigniewa Chądzyńskiego

Źródła pisane

Spośród źródeł pisanych o powstaniu styczniowym na Ziemi Krasnosielckiej na plan pierwszy wysuwa się książka

„Bitwy i potyczki 1863-1864”

autorstwa Stanisława Zielińskiego. W opracowaniu tym znajdziemy wzmianki dotyczące bitwy pod Podosiem, bitwy drażdżewskiej oraz bitwy na Polskiej Kępie.

Kolejnym istotnym źródłem pozwalającym nam uzyskać dużo informacji o powstaniu styczniowym są

„Wspomnienia powstania z lat 1861-1863”

pióra Zbigniewa Chądzyńskiego.

Autor urodził się w roku 1833, posiadał wykształcenie średnie, nauki pobierał w Sandomierzu oraz Płocku. Od 1860 roku pracował w Sądzie Kryminalnym w Warszawie. W 1861 włączył się do działalności konspiracyjnej, działał aktywnie w Organizacji Narodowej. Od stycznia 1863 roku działalność konspiracyjną prowadził w okolicach Płocka. Pełnił wiele ważnych funkcji we władzach powstańczych, w tym m.in.:

- od 27 marca 1863 roku Naczelnika Cywilnego Powiatu Pułtuskiego,
- od 11 czerwca 1863 r. pomocnika Komisarza Rządowego w woj. płockim oraz
- od 4 października 1863 r. samego Komisarza Rządu Narodowego w woj. płockim.

W połowie listopada 1863 r. opuszcza kraj udając się przez Drezno do Paryża. W stolicy Francji przebywał, aż do swojej śmierci. Podczas pobytu na obczyźnie podobnie jak wielu emigrantów z okresu popowstaniowego spisał swoje wspomnienia dotyczące tych burzliwych wydarzeń.

W swoich wspomnieniach Chądzyński przedstawia walki z okresu powstania z perspektywy uczestnika tych wydarzeń. Kilka

stron w tym zbiorze poświęcone jest ziemni krasnosielckiej. Dość obszernie autor opisuje pierwsze dni powstania oraz przemarsz tzw. Zagonu Padlewskiego przez Mazowsze, w tym bitwę stoczoną w Dąrdzewie. Wspomnienia zostały napisane bardzo ciekawym językiem, należy pamiętać, że w swoim zapisie relacji z wydarzeń lat 1861-1863 Chądzyński przeprowadził konsekwentną krytykę powstania. Jednak zapoznanie się z tym dziełem pozwala nam poznać interesujące wątki z powstania styczniowego.

Ważnym źródłem jest także

„Prasa tajna z lat 1863-1864”, opracowana i wydana pod redakcją prof. dr hab. Stefana Kieniewicza. Prasa tajna ukazywała się w okresie powstania styczniowego. Autorami artykułów byli zarówno przedstawiciele stronnictwa białych jak i czerwonych. W szczytowym okresie walk wydawano od 22 do 28 numerów miesięcznie. W jednym z nich znajdują się krótka wzmianka o bitwie dąrdzewskiej.

Podobnym źródłem są

„Dokumenty Komitetu Centralnego Narodowego i Rządu Narodowego 1862-1864”.

Źródło to zostało opracowane również przez Stefana Kieniewicza.

Kilka wzmianek o powstaniu styczniowym w naszym rejonie znajdziemy także w źródle zatytułowanym następująco

„Mazowsze Północne w XIX i XX wieku

zbiór materiałów źródłowych”

zebrał i do druku przygotował prof. dr hab. Janusz Szczepański specjalizujący się w badaniach nad przeszłością Żydów z Mazowsza.

Warto też zapoznać się ze wspomnieniami Franciszka Dawida. Wśród wielu zapisków autorstwa Pana Franciszka znajduje się kilka stron poświęconych upamiętnianiu walk z lat 1863-1864 na terenie Dąrdzewa.

Wśród źródeł rosyjskich na uwagę zasługują

„Zapiski o polskim powstaniu”

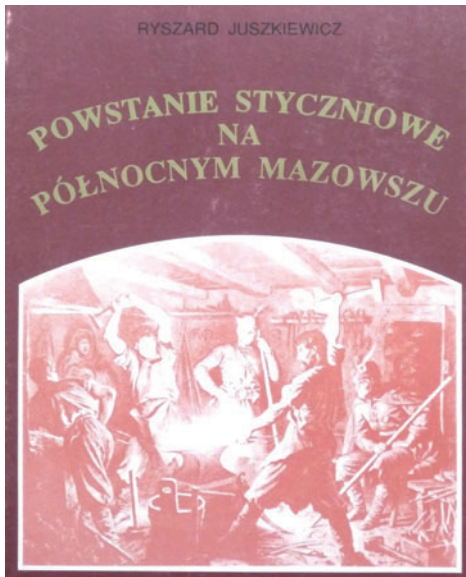
opracowane przez Mikołaja Berga. W zbiorze tym znajdują się m.in. wspomnienia gen. Tolla, który brał bezpośredni udział w walkach na Mazowszu w okresie powstania styczniowego. Wspomnienia gen. Tolla pozwalają porównać powstanie styczniowe widziane oczyma Polaków i Rosjan. W swoich relacjach dotyczących powstania styczniowego na Mazowszu gen. Toll w sposób pochlebny wyraża się o Zygmuncie Padlewskim, twierdząc, że Padlewski jest jedynym z przywódców powstania, który go dzień jest zwać się generałem.

Dostęp do większości źródeł jest ograniczony, o wiele łatwiej można zapoznać się z licznymi opracowaniami dotyczącymi powstania styczniowego. Wśród których na uwagę zasługuje kilka, które w tym miejscu chciałbym pokrótce przedstawić:

1. Na plan pierwszy wysuwa się wśród opracowań książka autorstwa Władysława Karbowskiego pt. „Zygmunt Padlewski”. Jest to licząca ponad 300 stron biografia jednego z głównych przywódców powstania styczniowego. Dla nas mieszkańców ziemi krasnosielckiej istotne jest to, że Padlewski w trakcie walk przebywał na naszym terenie. W wydanej

w roku 1969 pracy, autor dość dużo uwagi poświęca przede wszystkim bitwie dąrdzewskiej.

2. Ważne miejsce wśród opracowań zajmuje praca prof. dr hab. Ryszarda Juskiewicza pt. „Powstanie styczniowe na Północnym Mazowszu”. Profesor Juskiewicz w swojej książce kilka zdań poświęca walkom, które miały miejsce w rejonie Krasnosielca. Należy podkreślić to, że autor wykorzystał w swojej pracy szeroką bazę źródeł zarówno polskich jak i rosyjskich.

Il. 15 „Powstanie styczniowe na północnym Mazowszu” autorstwa prof. Ryszarda Juskiewicza, ze zbiorów D. Budnego.

3. Kolejną pozycją książkową zatytułowaną „Powstanie styczniowe na Mazowszu Północnym” została napisana przez wybitnego regionalistę dr Aleksandra Kociszewskiego. Doktor Kociszewski w swojej pracy w sposób bardzo atrakcyjny przedstawia czytelnikowi wydarzenia z powstania styczniowego na Mazowszu

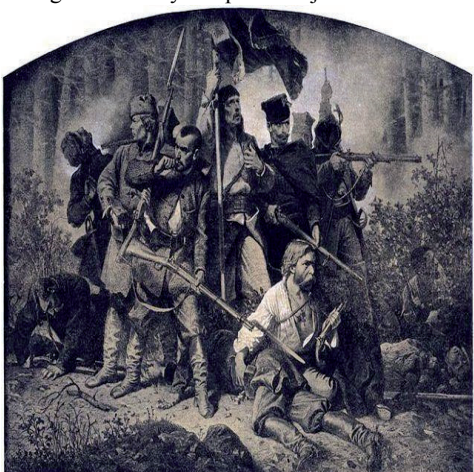

Il. 16 Monumentalna praca „Powstanie styczniowe” autorstwa Stefana Kieniewicza, ze zbiorów D. Budnego.

Północnym. Prace dr Kociszewskiego zasługują na uwagę, jest on znanym w całej Polsce historykiem specjalizującym się w historii regionalnej.

4. Wśród nieco starszych pozycji książkowych na plan pierwszy wysuwa się opracowanie, którego autorem jest prof. dr hab. Stefan Kieniewicz. Monumentalna praca tego profesora nosi tytuł „Powstanie Styczniowe”. Prof. Kieniewicz zdaniem wielu historyków uznawany jest za najlepszego specjalistę zajmującego się problematyką powstania styczniowego. Bogato ilustrowana i wyczerpująca monografia powstania styczniowego jednego z czołowych polskich historyków, ukazując genezę, przebieg powstania, jego międzynarodowe reperkusje i wewnętrzne konsekwencje. W tej liczącej ponad 800 stron pracy autor na jednej z ostatnich stron podsumowując przebieg powstania, stwierdza, że jedną z nielicznych wygranych przez powstańców bitew była bitwa stoczona w walkach o Polską Kępę.

5. Ciekawym opracowaniem poświęconym okresowi powstania styczniowego jest dzieło Marszałka Józefa Piłsudskiego zatytułowane „Zarys historii militarnej powstania styczniowego”. Praca ta ukazała się w roku 1929, miałem to szczęście, że mogłem ją przeczytać, gdyż jest to pozycja książkowa nader rzadko występująca na bibliotecznych półkach. Marszałek Piłsudski w bardzo interesujący sposób przedstawia przede wszystkim relacje pomiędzy przywódcami powstania a podwładnymi. Jeśli chodzi o nasz teren przedstawia czytelnikowi pewne tarcia na linii Padlewski – podwładni w momencie pojawienia się Padlewskiego w Puszczy Kurpiowskiej.

Il. 17 Obraz Artura Grottgera „Bitwa 1863”, fot. ze zbiorów D. Budnego.

Zamieszczony powyżej obraz w połączeniu z lekturą książki autorstwa Józefa Piłsudskiego pozwala czytelnikowi poczuć lepiej klimat wydarzeń z okresu powstania styczniowego, zwłaszcza jeśli chodzi o zarys militarny tego okresu, przecież niejednokrotnie mówiono, że „poszli nasi w bój bez broni...”

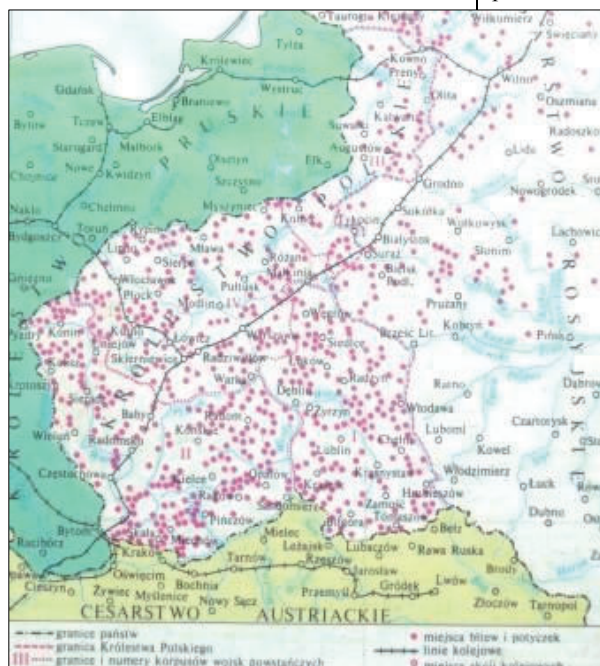
6. W powstaniu styczniowym uczestniczyli kapłani kościoła rzymskokatolickiego. Książka prof. dr hab. Michał Grzybowski w książce pt. „Udział duchowieństwa katolickiego w powstaniu styczniowym” przedstawia sylwetki kapłanów, którzy aktywnie uczestniczyli w działaniach na rzecz odzyskania niepodległości przez Polskę.

7. Podobny charakter ma wydana w roku 1933 praca Pawła Kubickiego zatytułowana „Bojownicy kapłani za sprawę ojczyzny i kościoła 1861-1915”.

8. Warto jeszcze wspomnieć o „Monografii miasta Makowa”, która ukazała się w roku 1938, autorem tej książki opisującej przedwojenną historię Makowa jest Izaak Wesołek. W swojej książce autor przedstawia przede wszystkim losy ludności żydowskiej w XIX wieku, w jednym z rozdziałów prezentuje sylwetki powstańców styczniowych wyznania mojżeszowego biorących udział w walkach w obronie ojczyzny.

Podsumowanie

W powyższym artykule starałem się w sposób jak najbardziej kompetentny i kompletny przybliżyć czytelnikom udział Krasnosiela i okolic w okresie walk narodowo-wyzwoleńczych. Szczególną uwagę poświęciłem powstaniu styczniowemu, ponieważ wydarzenia z tego okresu są moją pasją. „W tajemnicy poczęte, tajemną ręką kierowane, dotąd przebieg jego w wielu najważniejszych wypadkach jest tajemnicą dla ogromnej większości nawet tych, którzy w nim brali udział.” Tymi słowami powstanie styczniowe podsumował Agaton Giller, członek władz powstańczych, emigrant popowstaniowy.

il. 19 Mapa bitew i potyczek podczas powstania styczniowego wg. Kieniewicza.

Bibliografia - wybór

1. Bazyłow Ludwik, Historia Rosji, Wrocław 1969 r.
2. Budny Dariusz Wojciech, Krasnosielec i okolice w okresie powstania styczniowego, [w:] Krasnosielec Zeszyt Historyczny Nr 3, Krasnosielec 2010 r.
3. Chądzyński Zbigniew, Wspomnienia powstańca z lat 1863-1864, Warszawa 1963r.
4. Chwałba Andrzej, Historia Polski 1795-1918, Kraków 2001 r.
5. Ćwiek Zbigniew, Przywódca powstania styczniowego, Warszawa 1963 r.

il. 18 Mapa ważniejszych bitew podczas powstania styczniowego, po 25-01-1863 r. – jedną z zaznaczonych jest bitwa o Polską Kępę. wg. Kieniewicza.

Natomiast Maria Konopnicka wybitna Polska pisarka w wierszu zatytułowanym „Padlewski”, tak podsumowała powstanie styczniowe w naszym regionie.

A w Zielonej, w Myszyńskiej
Hukają puszczyki,
To Padlewski Zygmunt dzielny
Zwołuje Kurpiki!
A w Zielonej, w Myszyńskiej
Tam się echo goni,
To Padlewski Zygmunt dzielny
Wola lud do broni!
Zwołał dzielne swe Kurpiki,
Zwołał w imię Boga,
Pod Myszyńcem bitwę stoczył
I pokonał wroga!
I znów cicho w puszczy zapadł
Jakby go nie było...
I znów runął gdzieś na Moskwę,
Zmierzył się z jej siłą.
Aż wywiedli go Moskale
Z puszczy tej na pole!
Otoczyli i ranne
Uwięźli w niewole!
Placzą Kurpie i Kurpianki

Swego bohatera...

Nie odbije go już Moskwie
Kosa ni siekiera.
Tam, gdzie modra Wisła toczy
Swoje srebrne piany,
Padł Padlewski, wódz Kurpików,
W Płocku rozstrzelany!
Myszyńska Puszcza szumi,
Szepce swe pacierze...
A Kurpiki dotąd prawią
O swym bohaterze!

Pamięć o wydarzeniach szczególnie z okresu powstania styczniowego jest ciągle kultywowana. Należy pamiętać o tymże zabórce współpracowali ze sobą w tłumieniu jakichkolwiek ruchów niepodległościowych na ziemiach polskich. Praca nad napisaniem tego artykułu nasunęła mi kilka wniosków, jeden z nich jest następujący nasz region posiada bogatą historię i należy zrobić wszystko, aby została ona przedstawiona w zwartej monografii.

Warto znać naszą przeszłość dla własnej satysfakcji oraz choćby dlatego, że „Naród, który nie zna swej historii skazany jest na jej powtarzalne przeżycie.”.

6. Juskiewicz Ryszard, Powstanie Styczniowe na Północnym Mazowszu, Warszawa 1992 r.

7. Kalemba Sławomir, Wielka Emigracja: polskie wychodźstwo polityczne w latach 1831-1862, Warszawa 1971r.
8. Karbowski Władysław, Zygmunt Padlewski, Warszawa 1969 r.
9. Katza Henryk, Wiosna ludów, teksty i materiały źródłowe, Warszawa 1953 r.
10. Kieniewicz Stefan, Powstanie Styczniowe, Warszawa 1972 r.
11. Kociszewski Aleksander, Powstanie Styczniowe na Północnym Mazowszu, Ciechanów 1994
12. Koźminski Karol, Kościuszko, Warszawa 1958 r.

13. Łepkowski Tadeusz, Powstanie Listopadowe, Warszawa 1975 r.
14. Piłsudski Józef, Zarys historii militarnej powstania styczniowego, Warszawa 1929 r.
15. Skowronek Jerzy, Legiony polskie we Włoszech, Warszawa 1985 r.
16. Śliwiński Artur, Powstanie Listopadowe, Warszawa 1930 r.
17. Wielki atlas historyczny, wydawnictwo Demart, Warszawa 2005 r.
18. Zajewski Władysław, Powstanie Listopadowe, Warszawa 1998 r.
19. Zieliński Stanisław, Bitwy i potyczki 1863-1864, Rapperswil 1913 r.
20. Żywieczyński Mieczysław, Historia Połuszechna 1789-1870, Warszawa 1999 r.

Ksiądz Stefan Morko - uzupełnienia

Panu Bogu na chwałę, ludziom na pożytek

Tadeusz KRUK

List pośmiertny Ks. Stefana Morki (1904-74)

Ukochani moi parafianie drażdżewscy, jednorozęccy i krasnosielccy, wśród których przez długie lata pracowałem. Przez wiele lat, z ambon kościołów, głosiłem do Was kazania zawsze płynące ze szczerego serca. Dziś już z innego świata pragnę do Was przemówić po raz ostatni słowami tego listu.

Ukochani moi! Wiem o tym, że przez długi czas szczerze opłakiwać będziecie moją z Wami rozłąkę, bo szczerze, głębokie było Wasze przywiązanie do mnie. Ja również serdecznie się do Was przywiązałem i dlatego pragnąłem pozostać z Wami aż do śmierci. Czułem się wśród Was, jak ojciec wśród kochającej go rodziny. Byliście dla mnie niezmiennie życzliwi i przyjacielscy. Nikt z Was, przez tyle długich lat, nie wyrządził mi świadomie przykrości. Ja również starałem się dla Was być ojcem, bratem i przyjacielem. W myśl wskazań św. Pawła: „wszystkim dla wszystkich stawałem się, aby wszystkich pociągnąć dla Chrystusa”. W jakim stopniu to mi się udało osądzi - Pan Bóg.

Jako człowiek, spośród ludzi wzięty, miałem też swoje wady i ludzkie ułomności. Jeśli więc, z tej racji wyrządziłem komuś jakąś przykrość, to go za to serdecznie przepraszam. Może też z powodu tych moich ułomności, dałem komuś powód do zgorznienia, to niech mi tego nie pamięta, a duszę moją niechaj poleca miłosierdziu Bożemu. Niech miłość Wasza ku mnie będzie silniejszą, niż śmierć, która mnie z Wami rozłącza. Niech miłość ta przejawia się w modlitwach Waszych za spójność mojej duszy. Pamiętajcie o mojej duszy zawsze - przy każdym pacierzu. Niech się modli za mnie dziatwa szkolna, którą tak kochałem. Niech członkowie Kółek Różańcowych polecają moją duszę Matce Najświętszej w modlitwach różańcowych. Jeśli Dobry Bóg i Jego nieskończone miłosierdzie mnie nie potępi - lecz da mi łaskę zbawienia - to ja również z zaświatów modlił się będę za Was wszystkich.

Teraz wprawdzie smutek macie, bo już od Was odszedłem. Ale przyjdzie czas, że spotkamy się jeszcze w dzień Sądu Ostatecznego. I obyśmy wtedy wszyscy: ja - jako Wasz pasterz, i Wy - jako powierzone mej ziemskiej pieczy owieczki - mogli się znaleźć w gronie wybrańców Chrystusowych. Jakżebym pragnął widzieć wtedy najmilszą twarz Matki Najświętszej patrzącej na mnie i na Was z uśmiechem radości macierzynej.

Aby to się stać mogło, proszę Was i zaklinam: żyjcie po Bożemu! Niech jedynymi drogowskazami Waszego życia na ziemi będą Boże przykazania i Ewangelia Chrystusowa.

Kochajcie się wzajemnie. Przystępujcie często do sakramentów świętych. Módlcie się szczerze i serdecznie. Oddajcie się w opiekę Matce Najświętszej, czcząc Ją świętym różańcem. Czuwajcie przy tym ustawicznie, bo i Wy nie wiecie ani dnia, ani godziny, w której Bóg powoła Was do siebie na sąd.

Oto patrzcie! Tyle razy widzieliście mnie w świątyniach swoich przy ołtarzu, na ambonie lub w konfesjonale. Razem z Wami modliłem się za innych zmarłych. A oto już dziś jestem wśród nich. Życie moje się skończyło. Jestem - jakbym nigdy nie istniał. Za parę lat pamięć o mnie zaginie wśród ludzi.

Ale ukochani moi! Co dziś mnie, jutro każdemu z Was. Oto, przed paru dniami, byłem jako jeden z Was. Przyjdzie czas, i to może niezadługo, a i Wy będziecie tym, czym ja dziś jestem na ziemi - nicością, a dusza przed sądem Bożym. Pracujcie przeto na niebo, na oglądanie Boga, na wieczne miłowanie Go tu, na ziemi i w wieczności szczęśliwiej.

Ukochani moi! Gdy przebywałem wśród Was, otaczaliście zawsze mnie i moją rodzinę szczerą życzliwością - proszę Was przeto, byście i nadal okazali tę samą życzliwość mojej osieroconej rodzinie. Dla następcy mego bądźcie tak dobrzy, tak dobrzy i życzliwi, jak byliście dla mnie.

Kończąc to moje, spoza światów, przemówienie polecam Was Bożej Opatrzności. O, Dobry Boże, Sędzio Sprawiedliwy, Zbawicielu nasz najmilszy, łasce Twej i opiece polecam parafię, której duszpasterzowałem za życia. Daj parafianom drażdżewskim duszpasterza, który by im lepiej, niż ja, duszpasterzował. Oddaję Ci pod opiekę rodzinę moją, przyjaciół osobistych i tych, którzy przyczynili się do tego, że zostałem Twoim kapłanem. Napraw swą łaską do pełności to, w czym ja im nie usłużyłem lub nie wynagrodziłem. Racz, Boże dobrotliwy, wypłacić, według szczodroblowości swojej, wszystkie dobrodzieństwa, za jakie winien jestem wdzięczność komukolwiek.

Polecam Ci też, Boże, całą mą Ojczyznę ziemską, którą zawsze szczerze kochałem i nigdy się jej nie sprzeniewierzyłem. Uczyn z niej królestwo swoje i królestwo Maryi. Połącz serca wszystkich jej obywateli węzłem wzajemnej miłości i zgody. A Ty, Najświętsza Matko Jezusa, wspomagaj nas codziennymi modlitwami Swymi i osłaniaj płaszczem miłości Swojej, uproś nam wszystkim zbawienie wieczne i wieczne odpocznienie w niebiesiech.

Żegnam Was, ukochani moi, słowami św. Pawła Apostoła: „Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa niechaj zawsze będzie z Wami. Amen”.

PS - Ks. S. Morko zm. 17 sierpnia 1974 r. Treść listu zamieścił w Kronice parafialnej Jego następcą na probostwie w Drażdżewie ks. J. Bralski; oprac. red. T. Kruk

Do Braci Rodaków w Ameryce

Kochani Rodacy!

Wyście tu dawniej w Polsce mieszkali
I ziemię polską zawsze kochali.
Gdy los Was przeniósł w zamorskie kraje,
Gdzie inni ludzie, inne zwyczaje,
To serca Wasze tutaj zostały,
Bo swą Ojczyznę zbyt ukochały.
Więc choć tam macie lepsze warunki,
Lepsze mieszkania, lepsze stosunki
W gronie swych nowych znajomych, krewnych,
Lecz ileż wspomnień serdecznych, rzewnych
Ulata z Waszych serc rozelkanych
Do stron rodzinnych... Do tych kochanych
Pól, łąk i lasów, i do tej chaty,
W której to dawno... dawno... przed laty -
Rodzice Wasi - kochani - mili
Polskiej modlitwy Was nauczyli.
A teraz w Waszych myślach jedynie -
Ileż się wspomnień często przewinie
O tych beztroskich latach dziecięcych,
O tych zabawach, figlach chłopięcych...
O tych skowronkach i o bocianie,
Co w każdą wiosnę przez klekotanie
Witał swe gniazdo, które w jesieni,
Gdy liść opada i świat się mieni,
Porzucał, lecąc w cieplejsze strony,
Przed srogą zimą szukać ochrony.
Lecz, skoro słońko Polskę ogrzało,
Wracal znow do Niej, by dziatwę małą
Wychować dla Niej, dla Polskiej Ziemi,
Którą ukochał wraz z dziećmi swymi.
Więc i Wy, pewnie, w szarej godzinie,
Gdy fala wspomnień do serc napływie -
Myślicie sobie: „Polsko Kochana!
Ojczyzno nasza umiłowana!
Czy my do Ciebie jeszcze wrócimy?
I czy swe kości kiedyś złożymy -
Tam gdzie i serca nasze zostały?...
Tam - gdzie króluje nasz Orzeł Biały?...
Czy też ujrzymy jeszcze te pola,
Które deptała dawniej niedola?...
Ziemie przesiąkniętą krwią naszych braci -
Których zgładzili niemiecacy kaci?
Czy też ujrzymy wioskę rodzinną...
Może już nie tą - może już inną,
Bardziej bogatą, czy też ubogą,
Lecz zawsze sercu jednako drogą?
Czy też ujrzymy kościół kochany?
Czy usłyszymy - jak w nim organy
W czasie nabożeństw na chórze grają,
Gdy ludzie kornie Boga błagają:
- Zlituj się, zlituj, Chryste, nad nami -
Matko Najświętsza módl się za nami?
Czy też ujrzymy krzyże przydrożne,
I te kapliczki, gdzie lud pobożne
Pieśni zawodzi, w miesiącu maju -
Według dawnego przodków zwyczaju?
Czy też ujrzymy ten cmentarz stary,
Nad którym drzewa swoje konary -
Niby baldachim - w krąg rozpostarły?
Korzeniem mocno w ziemię się wparły

I szumią... szumią... szumią w zadumie,
Widząc - jak stale - trumnę przy trumnie
Kładą szeregiem w cmentarnej ziemi.
A drzewa, szumiąc, płaczą nad nimi:
- O Ludu Polski, ludu kochany,
Często niedolą twardą nekany!
Szedłeś przez życie niegdyś w udręce,
W chłodzie i głodzie, bólu i męce...
Lecz wiernym zawsze Bogu zostałeś,
Wiernym Ojczyźnie, choć tak cierpiełeś,
Za to, że szczerze Ich ukochałeś...
Więc śpij w spokoju! A Bóg w wieczności,
Da ci już inne życie w radości,
Gdzie nie ma cierpień, ni łez, ni trudu,
Dla wciąż wiernego Polskiego Ludu!
Niech więc ta ziemia lekka Ci będzie,
Boś ją ukochał zawsze i wszędzie.

Ks. Stefan Morko [Drażdzewo 1966 (?)]

Źródło: Na podstawie rękopisu ze zbiorów Bogusława Szewczaka opracował Tadeusz Kruk.

Krzyżówka - śladami Ks. Morki

Poziomo: 2) w zestawie audiowizualnym ks. Morki; 5) ... rodzinny ks. Morki był w Porębie; 8) głoszone przez ks. Morke; 10) biskup Piotr... (1906-70), kursowy kolega ks. Morki; 13) tu ks. Morko oczekiwał na penitentów; 14) ks. Aleksander... (1903-78), poprzednik ks. Morki na probostwie w Drażdżewie (1943-45); 15) sanktuarium, miejsce rekolekcji ks. Morki w 25-lecie Jego kapłaństwa; 19) nazwisko rodowe matki ks. Morki; 21) kroczył z nią ks. Morko na czele procesji w Niedzielę Palmową; 22) parafia zarządzana przez ks. prob. Stefana Morke w latach 1945-74; 24) „... Powwszechnie” - tygodnik z wywiadem z ks. Morką, m.in. nt. katechizacji (V 1963); 25) Święte..., parafia obsługiwana przez ks. Morke w 1967 r.; 28) imię Asnyka, autora wiersza pt. „Pod stopy krzyża”, którego fragment widnieje na płycie nagrobnej ks. Morki na cmentarzu w Drażdżewie; 29) stąd płynęły kazania ks. Morki; 30) „...Parafii Drażdżewo” - prowadzona przez ks. Morke od 3 maja 1945 r.; 31) miasto z Wyższym Seminarium Duchownym, w którym kleryk Stefan Morko przygotowywał się do kapłaństwa (1926-32); 35) wśród czasopism prenumerowanych przez ks. Morke; 36) w tej parafii, ks. Morko, pracował w latach 1933-45; 40) stąd spie-

szyli z pomocą duszpasterską ks. Morce Księża Salezjanie; 42) ks. Morko ukończył je w Ostrołęce w 1926 r.; 43) jedna z szat liturgicznych ks. Morki; 44) rów strzelecki, wspomniany przez ks. Morke w opisie otoczenia drażdżewskiego kościoła z 1945 r.; 45) władał nią biegle ks. Morko; 47) czekał na nie, w czasach szkolnych, również ks. Morko; 48) w niej wzrastał ks. Morko; 49) stąd, na prośbę ks. Morki, przybywali Ojcowie Pasjoniści z posługą duszpasterską do Drażdżewa.

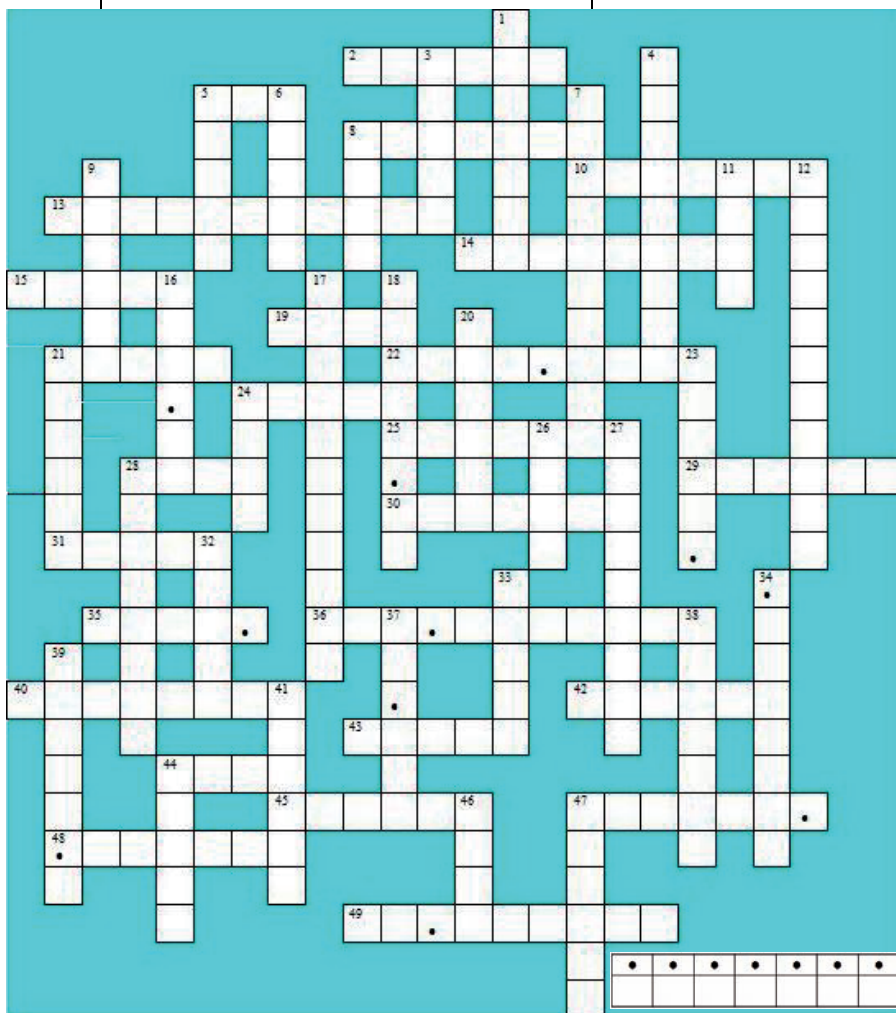
Pionowo: 1) uzdrowisko, w którym przebywał ks. Morko w 1955 r.; 3) księga liturgiczna używana przez ks. Morke podczas sprawowania Eucharystii; 4) drugie imię ks. Morki; 5) zbierany na tacę przez ks. Morke; 6) ks. Morko zorganizował je w Drażdżewie dwukrotnie (1948, 1963); 7) parafia administrowana przez ks. Morke w latach 1945-53; 8) jego namiastkę stanowiły projekcje przezroczy z „filmoteki” ks. Morki; 9) rodzinna parafia ks. Morki; 11) otrzymał je ks. Morko na chrzcie św.; 12) miejsce dwukrotnych (1964, 1965), parafialnych pielgrzymek pod przewodnictwem ks. prob. Morki; 16) imię ks. Rzewnickiego (1898-1943), po którym ks. Morko

otrzymał propozycję objęcia probostwa w Drażdżewie; 17) bł. abp Antoni Julian... (1858-1941), który 19 czerwca 1932 r. udzielił ks. Stefanowi Morce święceń kapłańskich; 18) lotnik uratowany w 1942 r. przez ks. Morke; 20) parafia, do której ks. Morko dojeżdżał (1933-41) z posługą duszpasterską z Krasnosielca; 21) podążał z nim ks. Morko, z racji szerokiach zainteresowań; 23) przy nim ks. Morko sprawował Mszę św.; 24) tę niedzielą Mszę św. ks. prob. Morko odprawiał o godz. 11:00; 26) niejeden sporządzony w kancelarii przez ks. Morke; 27) głoszona przez ks. Morke ubogim, zgodnie z Jego dewizą kapłańską; 28) imię jednej z czterech siostr ks. Morki; 32) Złoty... Zasługi - odznaczenie państwowe przyznane ks. Morce w 1938 r.; 33) w tym mieście ks. Morko uczęszczał do Seminarium Nauczycielskiego (1921-23); 34) pierwsza Msza św. ks. Stefana Morki; 37) pierwsze imię bł. abpa Nowowiejskiego, który ks. Morce udzielił święceń kapłańskich; 38) jedno z imion ks. Bralskiego (1922-2004), następcy ks. Morki na probostwie w Drażdżewie (1974-80); 39) św. patronka rodzinnej parafii ks. Morki; 41) był nim ks. Stefan Morko; 44) rze-

ka, nad którą wędkował ks. Morko; 46) imię matki ks. Morki; 47) składana parafianom przez ks. prob. Morke, np. kołoda. Literę w polach z kropką, czytane rzędami, utworzą rozwiązanie.

Tadeusz Kruk

Drażdżewo,
październik
2010
PS - Niniejszą
krzyżówkę
dedykuję pa-
mięci księdza
Stefana Mor-
ki, który -
ucząc życia
słowem i
czynem -
wprowadził
mnie również
w świat sza-
radziarstwa.

Krasnosielcki Zeszyt Historyczny

bezpłatny dodatek specjalny
do społecznego miesięcznika
„Wieści znad Orzyca”, TPZK

Wydawca: Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Krasnosielckiej, 06-212 Krasnosielec, ul. Rynek 39a, tel. 29 71 75 205
Nr konta TPZK: 29 8917 0001 0000 1544 2000 0010 Bank Spółdzielczy w Krasnosielcu

Redaktor wydania: Sławomir Rutkowski kom. 727 253 751 rutkowski.plus@gmail.com

Współpraca przy opracowaniu redakcyjnym tekstów wspomnieniowych i konsultacja merytoryczna: Tadeusz Kruk oraz Dariusz Budny.

Redaktor wydania zastrzega sobie prawo do skracania i adiustacji publikowanych tekstów, a także opatrywania ich własnymi tytułami oraz doboru zdjęć i szkiców. Poglądy wyrażane w artykułach są poglądami ich autorów, a nie wydawcy.

Nakład: 1 000 egz. Druk: Drukarnia J.J. Maciejewscy, Przasnysz ul. Gdańska 1